

227/44

A MAGYARORSZÁGI
KÁRPÁTEGYESÜLET

ÉVKÖNYVE

LXIV. ÉVFOLYAM. 1917.

1 melléklettel.

SZERKESZTETTÉK:

MARCSEK ANDOR és WIESE GYULA.

KÖZPONT SZÉKHELYE: IGLÓ.

AZ EGYESÜLET

KIADVÁNYA.

IGLÓ, 1917.

SZEPESI LAPOK NYOMDAVÁLLALATA.

Körözvény.

1. Egyesületünk t. cz. tagjait felkérjük, hogy folyó évi tagsági díjaikat valamint a netaláni hátralékokat az *egyesület pénztárosához Iglóra címezve, minél előbb beküldeni*, vagy a helyi képviselőnél, illetőleg az osztály pénztárosánál lefizetni szíveskedjenek.

2. Felkérjük a t. cz. tagtársakat, hogy tévedések és zavarok elkerülése végett lakás- és címváltozásukat velünk közölni szíveskedjenek.

3. A szép Tátra-látképpel díszített egyesületi *tagokmány* 2 K 20 f-ért, csinos *egyesületi jelvények* (arany-színű kerettel szegélyezett kék mezőben havasi gyopár) 2 koronáért kaphatók az egyesület pénztáránál Iglón. Ugyanitt kaphatók kiadványaink is.

4. A t. cz. tagtársak szíves jóindulatába ajánljuk a Poprádon levő *»Kárpátgyesületi múzeum«*-ot, melynek számára múzeumi tárgyakat vagy pénzadományokat a legnagyobb köszönettel fogadunk. A *múzeumi pártoló tagok* évenként legalább 2 K-t fizetnek.

5. A zöldségi Frigyes-menedékházban egyesületünk tagjai *csak az arczképes igazolvány felmutatása mellett* részesülhetnek kedvezményben.

6. Felkérjük úgy az osztályok elnökségeit, valamint egyesületünk képviselőit és t. cz. tagjait, hogy **hősi halált halt tagtársaink nevét a közelebbi adatok feltüntetésével, méltó megörökítés céljából**, velünk közölni szíveskedjenek.

Iglón, 1917. évi június havában.

*A Magyarországi Kárpátgyesület
elnöksége.*

Cserepéldányokat és egyéb küldeményeket „**Magyarországi Kárpátgyesület Igló**” cím alatt kérünk.

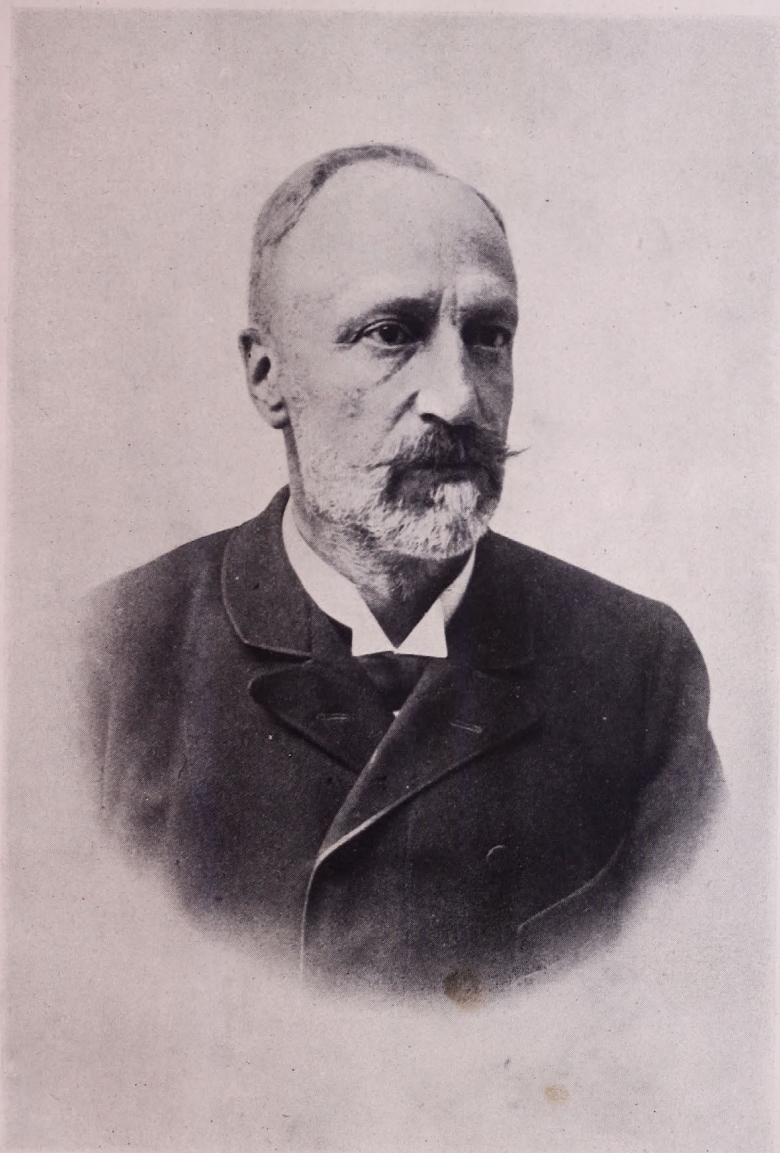

Helyreigazítások:

6. lap alulról 15. sor: „lerakódásoknak” előtt — *ilyen*.
9. lap alulról 4. sor: „tántorog” helyesen — *hántorog*.
10. lap alulról 4. sor: „összeázva” helyesen — *összeaszva*.
12. lap alulról 11. sor: „meredék” után — *szakadékok*
15. lap felülről 14. sor: „percz” helyesen — *másodpercz*
19. lap alulról 1. sor: „terepemelkedéssel” helyesen — *terep emelkedésnél*.
22. lap felülről 20. sor: „lavina” után — *300—400 m. szélességben*
45. lap alulról 11. sor: „helyén” helyesen — *helyéhez*.
49. lap felülről 6. sor: „szerényen” helyesen — *serényen*.
50. lap felülről 22. sor: „voltunk” után — *a történendőkre*.
53. lap felülről 5. sor: „kamaráján” helyesen — *karimáján*
57. lap felülről 21. sor: „már” helyesen — *még*.
58. lap felülről 21. sor: „betörés” helyesen — *letörés*.
62. lap felülről 13. sor: „gerinczesücsök” helyesen — *gerinczcsücsök*.
-

RÓTH MÁRTON.

A MAGYARORSZÁGI
KÁRPÁTEGYESÜLET

ÉVKÖNYVE

XLIV. ÉVFOLYAM. 1917.

1 melléklettel.

SZERKESZTETTÉK :

MARCSEK ANDOR és WIESE GYULA.

KÖZPONT-SZÉKHELYE : IGLÓ.

AZ EGYESÜLET

KIADVÁNYA.

IGLÓ, 1917.

SZEPESI LAPOK NYOMDAVÁLLALATA.

E-VK ÖN YVE

Az egyes cikkek szerzőinek, valamint Hajts Béla, Kintzler Árpád és Scherffel Aladár uraknak egyes cikkek fordításáért hálás köszönetet mond

a szerkesztőség.

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

A Markazittorony déli falának első átmászása.*

Irta: **Grósz Alfréd.**

1911 szeptember 10-én volt. Lágyan hajókázva hemzsegték alá a fürge hópihék. Ide-oda imbolyogtak a Térymenház ablaküvegei előtt, mintha be akartak volna kacsintani a szobák belsejébe. Távolabb tőle is oly fáradhatatlanul kavarogtak a parányi apróságok, mintha abban versenyeztek volna, hogy melyikük tud jobban, kitartóbban keringeni. Mi pedig bent az épület oltalmat nyújtó otthonában nagy prófétai jóslatokkal vizsgáltuk egymást: „Nézd, hogy gyérül a havazás, már a Középorom is áttetszik rajta; meglássátok, ma még nyélbe ütjük a Markazittorony falát!”

Jött egy szélroham; kissé szétterelte az ámító kristályfátyolt és mi hiszékeny fiuk máris bizakodva siettünk a Nyereghágóvölgy felé. Ha ismét meglepett a havazás, visszakotródtunk a Téry-házba, de a következő csalóka tisztuláznál újból felszított reménységgel kerededtünk útra. Ilyesforma kergetőzéssel telt el az egész reggel. Dél felé azonban megúntuk a dolgot; jó omennek vettük romolhatatlan vállalkozókedvünket és bizva könnyelmű alkalmi jelszavunk feltétlen igazságában, hogy „valamiképen csak lesz, mert sehogy még sohasem volt,” nekivágtunk a falnak.

Keleti sarkában egy kedvezően vályult kémény alsó torkolatát pillantottuk meg, de abból a hóolvadás következtében most vastag sugárban ömlött a víz. Tehát odébb somfordáltunk. A fal szélességének közepe táján egy sekély horpadásra bukkantunk, melyet balról egy egészen gyengén kialakult, meredek borda kísért. Ez a beszállás céljára elég használhatónak tűnt. Természetes, hogy itt rögtön be is kopogtattunk. Habozás nélkül a derekainkra csombékoltuk

*) A cikkek tartalmáért a szerzők felelősek.

köteleinket és nemsokára már javában másztunk a síma falon. Negyven méternyire fel is jutottunk, de ott aztán kérlelhetetlenül feltartóztatott a zord hideg. Beláttuk, hogy ilyen viszonyok között mégis csak okosabb takarodót fujni. Tehát visszatértünk a völgybe és miközben ismét sűrűn indult meg a havazás, elballagtunk a Téry-ház fűtött kuczkójába.

A visszavonulás kivitele így egész kedélyesnek hangzik. Bezzeg másként festett a valóságban, a helyszínen, Keservesen panaszkodva a csípős hidegtől fájó dermedt ujjaink miatt, a visszafordulás helyén mindhárman szorosan egymáshoz szorultunk a közel függélyes fal egy piczinyke, alig méternyi hosszú és legfeljebb 50 cm széles, teljesen exponált erkélyén. A talpaink mellett már üres levegő következett és oly szűkén voltunk a biztos támpontoknak, hogy jól emlékszem, amint egyikünk odaszólt a szomszédjának: „Te, ne mozogj, mert ha csak egy kicsit is meglöksz, rögtön leesem!” Vissza akartunk fordulni, de körülöttünk se repedést, ahova vaskapcsot be lehetett volna ékelnünk, se kötélbeakasztásra alkalmas bűtyköt nem találtunk. Csak oldalvást felettünk, olyan helyen, ahova nem nyúlhattunk, pillantottunk meg egy apró, sarkantyúszerű csücsköt. Sokszoros sikertelen kísérlet után sikerült rája hurkot vetnünk és a zsinegen kercsütülfűzött két harmincz méteres kötél fonalán aztán óvatosan lefüggeszkedtünk a biztos talajra.

Hasonló eredménytelenséggel zárult további három kísérletünk is. E későbbi próbálkozásaink azonban mind már a Téry-házban feneklettek meg. Odáig még csak felengedett az idő, de ott aztán következetesen feltartóztatott a havazás. Dédelgetett kedvencztervünk meghiusulta miatt de el voltam akkor keseredve! Pedig mily szépek is voltak azok a soha többé oly gondtalanul vissza nem térő boldog, aranyos idők!

Hárman voltunk, akik megfogadtuk egymásnak, hogy együttesen ostromoljuk a Markazittorony déli falát: Kregczy Tibold és Rokfalusy Lajos barátaim, meg én. Sokszor küzdöttünk már egymás oldalán komoly veszélyek megpróbáltatásaiban, triónkat egész nyarak ragyogó túraemlékei fűzték össze és most, amikor a menház körül nagy pelyhekben dúsan hullt a hó, akkor mi fiatal bohémek bent a barátságos szobában kaczagva éltük a Hüttenleben, a menházi szórakozás vidor perceit. Előkerült a bérlőék öreg grammofónja, szüntelenül szólt a nóta és mivelhogy akkoriban két nagyon kedves tánczosnőnk is akadt, fáradhatatlanul jártuk a bosztont is.

A későbbi hasonlóan befagyott kísérleteink alkalmával rakoncztalan jókedvünkben egész bergfextánczot komponáltunk

össze. Előfordult abban a mászótechnika valamennyi sajátos mozdulata és eredeti póza, így a kéményseprésnek klasszikusan imitált különféle módozatai, a srofnimászás utánezata, közönséges traverzálás és a tipikus platinimászás stilszerű hasonmása. A legsikerültebbek azonban mégis az alákötelezés, a felhúzódással kapcsolatos feltolódás, a Kriechband és a „rings um die Ecke“ című figurák voltak. Rokfalusyval ráadásul még megtanultuk a tót legények nemzetiségi tánczát: a pozabueskit is. Természetes, hogy ez a tréfás hanczúrozás mindig kiűzte belőlünk a megrekedt kísérletek folytán keletkezett nyomott hangulatot, sőt a mulatozásban megnyilvánuló egészséges humor felvillanyozta jókedvünket is.

Hasonló keretek között ért véget négy kísérletünk. Mihelyt a Téry-házba értünk, mindig kegyetlenül megcsípett a havazás. És míg odakint a fehér tél szorgos kézzel teregette kristályos lepleit, azalatt bent a vígan brümmögő kályha közelében gondtalan bohéméletben kerestünk megérdemelt vigaszt.

1912 augusztus 22-én immár ötödször indultam neki a Markazittorony déli falának. Az idő mostoha fogadtatására már el voltam készülve. Mihelyt a Zergeszálló felől belekanyarodtam a Kistarpataki völgybe, tényleg szörnyű fergeteg és zápor kerekedett, mellettem egész turistakaravánok rohantak lefelé, mindenki ázva-fázva menekült a mogorva hegyek közül. Mikor ilyen körülmények között ismét vízmosottan tüntem fel a menház kapujában, Bartsch bérlőék félig sajnálkozva, félig jóízűen kaczagva, leplezetlen csodálkozásuk kifejezéséül összecsapták a tenyereiket és kineveztek notórius időrontónak.

Mit tegyen ilyenkor a szegény vándor? A pech ráadásul még el kell viselnie a tréfás gúnyt is. Odatúl a kályha mellé és miközben szárítkozik, diszkrétén viszonozza az incselkedő hangot.

Estefelé derülni kezdett az ég. Kijuttem a menház elé és távcsővel figyeltem, mikor tűnedeznek fel a völgy ölen társaim. Ők éppen Tirol karsú dolomittornyai, a Pala és Rosengarten-csoport ormai, valamint az Ortler birodalmának csillogó jégóriásai közül tértek haza. Nagy volt a viszontlátás öröme, de még erősebb a fogadkozásunk, hogy ezúttal mindaddig nem tágitunk, amíg siker nem koronázza maktacs törekvésünket. Egész este merész tervekről folyt a szó és fehér bérezekekről szólt a nóta, míg ránkborult a csendes, csillagfényes éj.

Reggel, mikor a kelő nap pirja végig csókolta a hegyek ormait, már élénk sürgés-forgás folyt a különítményünkben. Becsomagoltunk minden olyan kelléket, mely nehéz helyzetekben segítségünkre lehetett. Magunkkal vittünk egy csomó vaskapcsot, meg egy takaros kalapácsot is. Minden kellő eszközzel felszerelve, átvándoroltunk a Nyereghágóvölgybe, ahol a Kéktó partjáról szemügyre vettük a Markazitorony remek déli falát. Ez onnan nézve pompás látványt nyújt, Alsó felében kétszáz méternyire szinte függőlegesen omlik alá. Szembe nézve balsó része áthajlónak tetszik, rossz rétegeződésűnek tűnik és sok helyütt törekeny kőzetet mutat. Keleti felében egy igen feltűnő hasadék vágódik beléje. Ezt jobbról egy éles fekete borda kíséri, mely a Pfinn kilátóhoz lejtő gerincz egyik tornyába fut ki. E hasadék legalsó része deltát alkot, melybe a nyár legnagyobb részén honyelv húzódik fel. Aztán egy szűk kéményszerű darab következik, majd több katlanszerű vályulatot képezve kiszélesedik e hasadék, míg a legfelső katlanban (közel a Markazitorony keleti gerinczéhez) megszűnik és a falba vész. Belőle a jobbsó bordára kijutni nem lehet, mert az mindvégig áthajló falban törik le.

Szelíd völgyvándor koromban, mikor mint kis diák először barangoltam ott a Kéktó partján, dehogy is sejtettem, hogy e szédületes fal valaha még magához fog vonzani. Oly abszurdumnak hittem akkor ezt a lehetőséget, hogy kinevettem volna, aki ezt nekem akkoriban megjövendölte volna. Elmúlt egy évtized és nem lett volna az az önsanyargatás, amely e fal első átmászásától akkoriban elriasztott volna.

A legvadabb kapaszkodásra is elszántan, lassú menetben czihelődtünk fel a Markazitorony tövébe. Ott kirakosgattuk zsákjaink tartalmát és miközben a megostromlandó falról üvegesen csengve kalimpáltak lefelé a napmelegtől lelazult jégcsapok, melyek az éjszaka folyamán megfagyott előző napi esővízből keletkeztek, felvettük a kendertalpú cipőket és ízletesen falatoztunk. Körülöttünk pedig lepke módra röpködött néhány szelíd rózsásszárnyú hajnalmadár. Jelenlétünk legkevésbé sem zavarta őket. Fel-fel szálltak a verőfényes levegőbe, hogy játszi kergetőzés után ismét közvetlen közelünkben ereszkedjenek alá. Mielőtt a rideg szirttekkel elkeseredett viaskodásba bocsátkoztunk, fokozott mértékben gyönyörködöttünk a játszadozó madárkák vidor elevensége, hisz e kedves jelenet volt a gondtalan völgyi élet utolsó bájos búcsúztatója. Mert az a munka, amely azután következett, egy csepp időt sem engedett kedélyes szórakozásra, hanem lekötötte egész figyelmünket és felizgatta az idegek minden rostját.

Utunk a fal keleti tér felébe vágódott hasadékban kezdődött. A beszállás (7⁴⁵) a torkolatának bal oldalán történt, honnan exponált, rossz rétegeződésű padon tovább rézsútoztunk a kémény alá.

Aki ezt a csalóka hasadékot alulról nézi végig, alighanem lekicsinylő véleményt fog róla alkotni. Magunk is ebbe a tévedésbe estünk. Azt hittük, hogy gyerekjáték lesz az átmászása, pedig kislát, hogy a benne összetorlózott nehézségek csak nagy technikai kétség latbavetése árán gyűrhetőek le.

A kémény alsó része áthajló és sok terpeszmunkát ad. Húsz méternyire mégis egész könnyedséggel dolgoztuk fel magunkat benne, de ott aztán megakadtunk, mert a hasadék áthajlónak válik, belsejét barna, síma lapok pánczélozzák és úgy kiszélesedik, hogy terpeszkesésre többé nem alkalmas.

Legfontosabb teendőnk tehát egyelőre egy erős vaskapocs falbakalapálása volt, melynek gyűrűje az egyetlen jó biztosítékot nyújtotta. Azután mindnyájan ott kuporogva a kémény hús belsejében, buzgón tanakodtunk, vajjon miképen volna megoldható a gordiuszi csomó, mi módon lehetne magunkat a következő szédületes kiboltosodáson átdolgozunk? Erre csak egy mód nyújtott némi reményt: a kéményből balra való kitérés a szabad függélyes falba. E bravúros légtorna vezetését Kregczy barátom vállalta magára.

E munka legkezdeté méltó kóstolója volt a további folytatásnak. Bevezetése egy igen hosszú átlépés, melynek megtörténte után szinte el van vágva a visszavonulás lehetősége. A fogások ugyanis oly kedvezőtlenül vannak elosztva és alakulva, hogy visszalépni rendkívül kockázatos volna. Kregczy ezen ugyancsak exponált és nehéz átlépéssel átjutott a baloldali áthajló fal egy háromujjnyi szegélyére. Ott aztán megrekedt. Hasztalan nyujtogatta ki a kezeit a fogások után, eredménytelen maradt minden tapogatózása. Csupán az egyik kezének volt mit fognia és csak az egyik lábának mire rálépnie. Hogy az így megerőltetett lábát túl ne fáraszsza, kénytelen volt egy támpontból kettőt csinálni, ami olyasformán történt, hogy az egyik talpával ráállt a másik, fix talajon nyugvó czipőjének orrára. Én épen esés-vonalban alatta voltam a kémény oldalfalai közé beterpeszkesedve, ahol a vasgyűrűn keresztülfutó biztosító kötelet fogtam. És ebben a kényelmetlen terpeszhelyzetben legalább is egy félóra hosszat kellett beékelődve maradnom. Mikor végre kimozdulhattam fárasztó szituációból, néhány izmomat már majdnem meg-

fogta a görcs. Egyelőre azonban kizárólag csak Kregczyvel volt szabad törődnöm, akinek jóformán csakis a két czipője talpát láttam körülbelül tizenkét méternyire épenséggel a fejem felett motoszkálni

„Fiúk, kössétek a kalapácsot a kötélre, hadd húzzam fel!” szölt le most hozzánk Kregczy.

Nemsokára már felfelé fityegett a kért segédeszköz, melyet egy kézzel és a fogai közreműködésével szállított a magasba. Aztán néma csend következett. Lestük a vasgyűrű viselkedését. Mint valami vaskos pőröly ólmos ütődése hangzott a kalapácssapások aczélos csengése a kopár falak rejtékében.

„Fiúk, a kapocs tart!” ujjongott Kregczy. De amint kissé megrázogatta, vajjon kibírná-e, a lóbálás és feszegetés kimozdította azt a szikladarabot, amely mellé a vaskampó beszorult. A hatalmas kődarab lebillent és a következő pillanatban ép a vállam mellett zuhant alá az árnyas hasadékba, amelyből kiperdülve, ropogós csattogás között zúzódot szét a mélység törmelékén. Aggodalmas felszisszenés után most ismét síri csend következett, melybe csak a lebukó jégcsapok csilingelése és a dolgos kalapács időnkénti felcsengése vegyült.

Hosszas kísérlettel tényleg sikerült Kregczynek a vasgyűrűt egy másik repedésbe úgy bevernie, hogy bármily ráakaszkodásra sem moczczant meg. Így tehát nehezen bár, de mégis csak kicsikartuk a hiányzó támpontot a makranczos faltól.

Hosszadalmas volna a további problémás métereken előfordult izgalmas jelenetek leírása, azért az útirány vázolásából egyelőre kirekesztem élményeink szemléltető esetezését, csupán annyit emelek ki, hogy e falrészlet roppant kitett, átmászása rendkívüli ügyességet kíván és biztos egyensúlyozási képességet tételez fel.

Arról a háromujjni szegélyről, melyre a hasadékból való kilépéssel értünk, egy mellmagasságban levő arasznyi lépcsőfokra kell felhágnunk. E művelet csakis a nélkülözhetetlen vasgyűrű igénybevetelével volt lehetséges. Az arasznyi lépcsőfokról két méternyi távolságot kissé balra lefelé tartva, bal lábbal ráállhattunk egy elálló kőlapra, ahonnan elérhetjük az e környéken egyedüli jó fogást. Azután ferdén jobbra felfelé törekedve, fogástalanul aláhajló egyenetlenségeken tapadva (igen nehéz) egy három méter magas keskeny repedéshez értünk. Ebbe a bal kezét beékelve, nagyon nehéz felhúzóadás következett, majd jobb kezeten folyó néhány kiadós tempo

egy gyepes kis erkélyre juttatott, melyről esésvonalban továbbiparkodva, már könnyebben kapaszkodhattunk a felső falrész áthajlása alá, egy elvált kötömbig. Ez végre kellő biztosítóhelyi szolgált (845) Az első vasgyűrűtől idáig (egy kötélhossz) a távolság egyhuzamban mászandó át. Harmincz méter átmászása 45 perczig tartott.

Mikor a felső áthajlás tövében utólértem mosolyogva várakozó társaimat, rögtön hozzáfogtunk a leírt részlet kellő méltatásához. „Mit szóltok hozzá?” kérdegettük egymást. „Prima! Valóságos alpin csemege! Ilyet csak ritkán pipál az ember! Ha egy jó fogást markolhattam meg, az oly jól esett, mintha hájjal kenegettek volna!” Ilyen és hasonló kijelentésekkel fejeztük ki legmagasabb dicséretünket a tapasztaltak felett. Szóba került a nyirkos kéményben tartott terpeszpihenőm is. „Majdnem odafagytam,” — meséltem társaimnak. „Ha arómát kapsz (a reumát keresztelték el így), legalább tudni fogod, hol szerezted,” — tréfálkoztak a többiek.

Aki még nem forgolódott hasonlóan cifra helyzetekben, aligha fogja az ilyenfajta humort helyesen megítélni. Nincs az az eszköz, amely annyira felpeszditené a pajzán jókedvet, mint az ilyen naívu csintalan élcz. Most is kaczagva folytattuk további utunkat, pedig kevéssel előbb még czudarul lapultunk.

Kissé leszállva, síma lapon át aránylag könnyű rézsutózással tértünk aztán jobbra a kuloárba, amely itt kitágul és meredek szofnikkal bír. Benne felfelé haladva egy négy méteres átfügges felett egy szoba nagyságú katlanba jutottunk, melybe balról, egy az egész falon szélében keresztülhúzó párkány torkollik. A fülkeszerű vályulatból egy húsz méteres falon felkúszva, egy második, kerekded, nagyobb öblösödésbe értünk, ahol a felmenetelül szolgált hasadék megszűnik. Természetes, hogy a derekas munkát ezen a pihenésre igen alkalmas helyen most néhány percnyi szünettel szakítottuk meg. Mindegyikünk a kezébe fogta a gyűrűbe gyűjtött kötélrészét és miközben áttekintettünk a Középorom délczeg alakjára, csendben elmerengtünk.

Bergluft macht still! mondja a német. És igaza van. Mikor az ember repkénylepte, borostyánnal befutott régi várak területén jár, mindig bizonyos elfogódottság szállja meg. Pedig azok a vakolatvesztette vén romok csak arasznyi históriák hites tanúi, csak rövid exisztenciájú legendás hősök, esetleg népek hírmondói. Mennyivel inkább kerít tehát hatalmába a megilletődés, ha a természet olyan alkotásával kerülünk szembe, amely, mint a Tátra, évmilliók geológiai kor-

szakok történetéről regél, mely a kikerülhetetlen halandóság rúnáit viselve magán, a megsemmisülés változhatatlan és vas-szigorú törvényét hirdeti, hogy: enyészetnek van alávetve a porladó föld minden teremtménye. Büszke ormai egykoron tajtékzó tengerek síkjáig pillantottak el, csillagos éjszakákon a messze távolban még működő vulkánok haragos kitöréseit látták tüzes fáklýkként lobogni és sokszázezeréves gleccserek jégfolyamai nyaldosták lábaik tövét. Most a szétomlás jellege mutatkozik immár az időmarczangolta, hamvas hérczeken, a csendes völgyek mélységében romokban hever már a hajdan-kori büszke sziklakorona és lesz idő, mikor a suhanó eszten-dők pusztító keze elsepri azt a nyomot is, amely a széjjel-porladt Tátra utolsó maradványa volt

Kint álltunk a szabad falban és eltűnődve a mulandó-ságon, némán böngésgzettük a lét mély titkait. Hogyha a rengeteg hegyek is csupán elenyésző, parányi porszemek a kozmosz egyetemében, akkor a végtelen és örök mindenség-hez viszonyítva micsoda nullák vagyunk mi picziny, gyenge emberek? Micsoda jelentéktelen semmiség hozzá képest az a rövidke emberi élet, amely csak azért adatott meg nekünk, hogy újból elvétezzék. És mégis, biztos mulandósága ellenére is, milyen feltett, drága kincse azoknak, akiknek szép és kel-lemes. És érdekes, hogy mekkora hatalmas regény szövőd-hetik abból a csodás, vegyes tartalmából, melyet a végzet földi zarándoklásunkon osztályrészünkül rendelt, abból a tarka, változatos, álomszerű tartalomból, melynek romantikáját a német költő tömören a következőképen foglalja össze:

„Traumhaftes Dämmern einer Kinderseele,
 Ein Dornenweg durch Irrtum, Qual und Fehle,
 Ein oft getäushtes immer neues Leben,
 Ein gierig Trinken aus der Schönheit Becher,
 Ein wüstes Lied im Munde trunkner Zecher,
 Ein Liebesrausch in schwülen Sommernächten,
 Ein trotzig Kämpfen mit des Schicksals Mächten,
 Ein keckes Klimmen zu der Wahrheit Höhn.
 Und stark war alles, war unendlich schön,
 Auch Schmerz und Not, es war ja Leben, Leben!“

Igen, az az élet: ábrándos bolyongás csalóka, tuskés úton. A viszontagságok szűrő tövise há meg is sértett néha-néha, lassacskán ismét behegedt a sajtó seb, az idő balzsamot hozott, a jóságos emlékezés pedig a mesék aranyfátyolát terítette a szürke mult fölé és rózsássá derült a letűnt napok képe. Hát még a hegyi élet csillogó ege! A megpróbáltatásai-

nak pillanataiban ha ajkunk néha sóhajra is nyílt a szenvedés és baj miatt, mindegyik mozzanatában mégis csak elragadó volt a felfeléjutásnak makacs igyekezete, mert szimbolikusan is kifejezte a világitó magasságok, az idealizmus felé való törekvésem tántoríthatatlanságát.

Hirtelen hulló kövek kopogása ébresztett fel a hangulatoss merengésből és figyelmeztetett reá hogy felettünk még dacozs ellenszegüléssel meredez az égbetornyosuló fal homlokzata. Ez az intés kizökentett szentimentális ellágyulásunkból és mentünk szürcsölni az élet billikomából a tiszta öröm nedűjét, a küzdelem hevében mohón habzsolni a győzedelmes erő mámorát.

További teendőnk világosan állt előttünk. A következő probléma a baloldali meredek fal útjának kipuhatólása. A látszat itt is sokkal rózsásabbnak sejtette a helyzetet, mint amilyen tényleges állapot volt. A kőzet ugyanis ép a legexponáltabb részen rendkívül rossznak bizonyult, úgyhogy ott elég gondot okozott a laza fogások helyes kezelése.

A katlanból egy bal (nyugat) felé rohamosan emelkedő párkányszerű kiugráson egy sárga kőzetű, sok friss törést mutató horpadás alá igyekeztünk, melynek belső bal sarkában, átfüggő síma fal alatt, egy felülről jövő vályú alsó vége látszik. A vályúnak ezt a torkolatát irányul véve, nagyon törekeny kőzetű, egymásra illesztett gránitkoczkákból alkotott pillérek és mállékony kis erkélyeken kúsztunk felfelé, a vályú biztos elhelyezkedést nyújtó kezdetéig. (Az öblösödésből a csatorna nyílásáig 30 méter Igen nehéz!)

E rész oly omlós, hogy felső harmadában Kregczy egyszer bizony elvesztette lábai alól a biztos talajt. Egy körülbelül mázsányi súlyú hatalmas lépcsőfok, amelyen már egyideig rajta állt, hirtelen letört és dörögve bukott alá a tátongó mélységbe. Még jó, hogy Kregczy a kritikus pillanatban ép egy általa a falba kalapált vaskampóba fogózva, lógva maradt és a váratlan, veszélyes incidens egy kis ijedtségen kívül egyéb következményeket nem vont maga után.

Mikor a majdnem függélyes falrész e gyanús terepén, ahol csak ravasz furfanggal boldogulhattunk, szerencsésen túljutottunk, más körülmények között alighanem vidám ujjongásba törtünk volna ki. Az örömmek ez az őszintén kicsattanó megnyilatkozása most egyelőre elmaradt, mert felhő borult ismeretlen környezetünkre és nem láthattuk, mi várhat még ránk A további fejezet tehát mintegy érdekes talány fekküdt előttünk és mi mohó kíváncsisággal találgattuk, vajjon milyen megoldással fejtődik majd meg a ködalkotta rejtély.

A vályúban, melynek torkolatából immár ködben iparkodtunk előre, körülbelül harminczöt métert haladtunk felfelé egy vízszintes fenékkal bíró nagyobb odúig. Ennek baloldalán egy előnyösen lépcsőzött, könnyen járható csatornában a baloldali borda egy kis csorbájába másztunk (30 m.), mely mögött egy méternyi széles füves és törmelékes párkány veszi kezdetét. Ezt addig követtük, míg egy jobbról aláfutó törmelékes kuloárban balra meg nem tört. Itt elhagyva a padot, a ferdén felhúzódo rétegeltolódásban kitűnő közeten felterpeszkedve, egy borda gyepes kis bemetszésébe értünk, ahonnan a taraj menetét felfelé követve, nagy tömbökön keresztül már egészen könnyen haladtunk tovább a közeli, prémszerűen vastag zuzmarával ékesített déli előcsúcsra, arról pedig pár pillanat alatt a szomszédos főcsúcsra is.

Ott gyorsan előkaptuk a kalapácsot és azt magasra emelve, elkiáltottuk magunkat: vivat a kalapács! „Éljen, éljen,“ verte vissza közös rivalgásunkat a bérczek sokszoros visszhangja. Bizony, meg is érdemelte a bérék szerszám e nagy kitüntetését. Nélküle ez úton alig hinném, hogy czélhoz jutottunk volna. Mert ami e vállalkozás nivóját illeti, arról csak elismeréssel szólhatok. Jellemzi a túra sportbeli viszonyait az a körülmény, hogy épen a legszellősebb és legnehezebb mászórészleteken, ahol teljes expozíció mellett mozog az ember, a biztosító kötél ferdén fut, úgyhogy tényleges segítségét ott, még ha akarnók is, sem vehetnék igénybe.

Bántuk is mi, hogy a lomha köd csak lassan oszladozott. Örömünk nem ismert határt. Mint a rakoncátlan gyerekek hunczut csinyléveik szoktak annyira mulattunk a túra holtkomoly élményein. Kemény volt a küzdelem, amilyen impozáns a fal, de utána széles is jókedvünk, amilyen szép a rajta aratott diadal.

Másnap reggel, amikor a fakó szürkületi homály lassan széjjel foszlott, az Omladékvölgy magányában bukkant ránk a borús hajnal. Át akartunk kelni a Kacsavölgybe, hogy megostromoljuk a Ganek érintetlen keleti falát de ismét meglepett a havazás és feltartóztatott. Mit tehattünk volna egyebet? Odaheveredtünk a Jegesítő partjának selymes pázsitjára, betakaróztunk vízhatlan billrothbatszt köpenyegeinkkel és miközben fehér pelyhekben sűrűn hullt a hó, lágyan elszenderegve a Markazittoronyról álmodoztunk.

Mikor a társadalmi kötelezettségek hívása elszólitott minket bajtársakat egymás mellől, a Markazittorony nyújtotta a mi triónk sorozatos vállalkozásainak utolsó ékes láncszemét,

rajta ültük meg a hosszú évekre szétváló barátok búcsúünne-
pét, ő pecsételte meg a közöttünk sok kemény küzdelem
hevében megacézóslott szeretet szoros kapcsolatát és most,
amikor ezen együttesen elkóborolt boldog idő immár a múlté,
kedves nevének csengése megrezegteti és összereteli az egy-
más és a Tátira iránt táplált hűséges érzelmeinket, felidézi a
hajdan való aranyidők édes emlékét hogy úgy ragyogjon a
jelen borús napjainak szürke egén, mint hideg észak zord
hósvatagai felett a sarki fény, a sötét éjszakákon világító
aurora borealis.

Bibliographia botanica Tatraënsis. V.*

(A Magas Tátra Flórájára vonatkozó botanikai irodalom ismertetése. V. rész.)

Auctore Professore **I. Györfly** (Kolozsvár).

Harmadik éve immár, hogy vérzivatar dühöng az öreg Európa feje felett, robban és lecsap a gránátok tízesője minduntalan . . . a központi hatalmakat teljesen meg akarja semmisíteni az entente. Kimondhatatlan mennyisége ment tönkre a szellemi és anyagi javaknak, ily nagy fokban sohasem tapasztalt pusztulás állott be eddig is, s még mindig nem ért véget . . . Bámulatos, hogy az emberiség mennyire levetkőzi a műveltséget, mennyire kivetkőzik emberi mivoltából.

S e vérözönben nekünk itthonmaradottaknak erőnk teljes megfeszítésével kell a bennünket védő kintlevők helyett is dolgozni, hogy azalatt ne menjen még jobban tönkre minden szellemi jav . . .

Es ha ugyan pangás mutatkozik is a szellemi munkák terén, — a tudomány vérkeringése még sem szűnt meg teljesen, s daczára a rendkívüli mód nehéz viszonyoknak, van mégis miről beszámolni. Dokumentáljuk ezzel is, hogy ádáz ellenségünk megsemmisítő terve sohasem sikerülhet, meg kell törni előbb-utóbb a központi hatalmak ama szívós kitartásán, amelyhez erőt épen a jól megalapozott tudás, a gondosan kicsiszolt lélek ád és kölcsönöz a fizikailag esetleg gyengébb izmaikba, oly erőt, amelylyel a rá mért csapást elhárítani s ugyanolyan erélylyel viszonzni is tudja.

Már harmadik beszámolóink születik e világégés közepe tte s mikorára remélhetjük a csendes, munkás idők visszajövetelét?

*) Előbbeni részeket l. Magyarország. Kárpátgy. évk. XXXIX. 1912: 21—25 (118—122 deutsche Ausg.); XL. 1913: 41—46 (40—45 deutsche Ausg.); XLI. 1914: 17—26 (25—35 deutsche Ausg.); XLIII. 1916: 28—43 (29—45 deutsche Ausg.).

Összeállításunkból — amelyet az eddigieket követve: *a, b, c* sorrendben adunk — kitetszik, hogy a Magas Tátra gazdag Flórája még sok munkateret adhat az érdeklődőknek, minden téren akad még kutatni, felfedezni való.

Tavalyi beszámolónk óta a következő tátrai vonatkozású munkák jelentek meg:

Franz Bender: Der osmotische Druck in den Zellen der Moose. — Berlin—Schöneberg, 1916 p. 1—72 mit Tab. 1—62 — 8°.

Szerző igen becses műve tulajdonképeni tartalma nem esik belé megbeszélésünk tárgykörébe. Hogy röviden mégis felemlítjük, oka: *Bender* vizsgálatait részben ama élő anyagon végezte, amelyet annak idején referens küldött volt neki Lőcséről E Lőcse és vidékéről küldött 25 faj között néhány olyan is van, amelyet Lőcse mohflórájából nem ismert az irodalom (Nö v. Köz l. VII. 1908: 87—115, Botan. Köz l. X. 1911: 164—171).

Bryophyta regni Hungariae exsiccata edita a sectione botanica Musei Nationalis Transsilvanici Tom. I. No. 1—50 (Schedae in Botanikai Múzeumi Füzetek I. 1915 p. 10—73, Tab. I—III). Auctoribus: *I. Győrffy* et *M. Péterfi*, Kolozsvár 1915.

Az Erdélyi Múzeum Egyesület Növénytára kiadásában megjelent eme gyűjtemény, amely mindössze 30 példányban kerül csereként forgalomba, 50 szárított mohát tartalmaz, a hozzátartozó schedákkal. Több tátrai adatot is tartalmaz, amelyek a következők: No. 3. *Bucegia romanica* Radian: in valle lacus „Késmárki Zöldtó“ (Kesmarker Grüner See) 17—1800 m. substr. granit leg. *Győrffy* — No. 4. *Marsupella emarginata* (Ehrh.) Dum.: in valle lacus „Késmárki Zöldtó“: „Német létra“ (Deutsche Leiter) c 1650 m. leg. *Győrffy* — No. 20. *Oncophorus virens* (Sw.) Brid. in tractu (olim) lacus; „Tölcsértó“ (Trichtersee), ad ripas rivulorum fontisque „Koethe-forrás“ dictas c 1750—1800 m leg. *Győrffy* — (No. 22. *Hymenostylium curvirostre* (Ehrh.) Mitt. var. *scabra* Lindb.: super balineum Sivabrada = Zsibrafürdő nominatum in tumulo calcis tofinae 506 m. leg. *Győrffy*) — No. 23. *Molendoa Sendtneriana* (B. E.) Limpr. fo plantae *lucigenae*: Alpes Belaënses Tokarnya in monte Galovir wierch, versus Tokarski potok 1180 m. leg. *Győrffy* — No. 29. *Grimmia anodon* B. E.: Alpes Belaënses: in loco „Vaskapu“ nom. leg. *Győrffy* — No. 30. *Splachnum sphaericum* L.: in valle „Elülső Rézaknák“ locis Durlberg et Kopahágó 1770 m. leg. *Győrffy* — (No. 32. *Mniobryum carneum* (L.) Limpr. in soc. *Phasci cuspidati*, *Pyramidulae tetragonae*, *Enthostodontis fascicularis*, *Weberae pulchellae*, *Funariae hygromet-*

ricae, *Physcomitrii pyriformis*, *Bryi argentei* etc.: in tractu oppidi Lócse pr. Lócsefüred 600 m leg. *Györffy*) — No. 37. *Philonotis fontana* (L.) *Brid.*: in valle Késmárki Zöldtó in tractu lacus Mauksch-tó (Schwarzer See) 1580 m. leg *Györffy* (fo. *aristinerovis* *Mönk.* körébe tartozó).

A. Engler und E. Irmscher: *Saxifragaceae* — *Saxifraga* I. — Das Pflanzenreich Regni vegetabilis conspectus, 67. Heft (IV. 117. I.) Leipzig 1916, p. 1—451.

A Virágos növények családjait monografikusan feldolgozó eme hatalmas gyűjtemény 67. kötete a kőtörőke = *Saxifraga*-nemzetség egyrészének 232 fajtát és keverékfajait ismerteti. A II. fele még nem jelent eddig meg.

A Magas Tátrából következő fajokat említi:

Sectio I. *Borophila* *Engl.*:

13. *Saxifraga hieracifolia* *Waldst.* var. *typica*.

Forma 4. *foliosa* *Engl.*: Bractee inferiores, foliaceae, 2—4 cm. longae. Vorzugsweise in dem subarktischen Gebiet u. in den Karpathen.

p. 26: Provinz der Karpathen. — a¹) Westkarpathen. —

1. Nördliche Zentralkarpathen. — Liptauer Kalkkarpathen: Pysna (v. *Uechtritz*, A. *Engler* 1864), Ornak, um 1900 m. (*Hausknecht* und *Fritze*), Czerwony wierch (*Sagorski*), Zawrat Krzyżne (*Fritze*), Gasienicowe stawy (*Sagorski*), Giewont, um 1800 m. ü. M. (*Bilimek*, *Woloszczak* Fl. polon. exs. n. 530), zwischen Baranec und Visoki wierch (*Ullepitsch*). Tatra: Javorinkatal, auf Steinen im Bach (*Sagorski*), Poduplaskital, um 1700 m. (*Wilms*), Hinzensee (*Wahlenberg*), oberhalb Javorina am Weg zum Kupferschächtental, bei 1100 m. (*Lackovitz*) Osterva, um 1600 m. (*Limpricht*), am Javoriner Schwarzen See (*Fritze*), am Weissen See (*Sagorski*, A. *Engler* 1864). Polnischer Kamm, um 2150 m. (*Vierhapper*), Eis-taler Spitze, im Felker Tal an den Hängen der Gerlsdorfer Spitze (*Scherfel*), Mlinicatal (*Sagorski*). Ohne specielle Standortsangabe (W. Wagner in F. Schultz). — Belaër oder Zipser Kalkalpen: Hintere Leiten (*Sagorski*, *Vrány*) Kopapass (*Wahlenberg*, v. *Uechtritz*), Drechslerhäuschen (*Ilse*), am Durlberg (A. *Engler*, *Láng*), Stierberg (*Hazslinszky*), zwischen Novy und Havran über Podspady (*Limpricht*). 3. Südliche Zentralkarpathen: Rackova (*Wahlenberg*), Choč (*Szontagh*), Rohač, an Bachufer im Wald um 1200 m. ü. M. (*Lingelsheim*), Djumbir (*Wahlenberg*).

¹) Az eredeti szövegben elég számos sajtóhiba van, kijavítva közlöm e helyneveket.

Sect. 2. *Hirculus* (Haw.) Tausch:90. Typus polymorphus *S. hirculus* L.:

p. 117: Südliche Zentralkarpathen: Choč 1360 m (Kržišch — 18. Juli 1857 — Herb. Univ. Wien.) Sehr bemerkenswerter Fundort.

Sect. 4. *Miscopetalum* Haw.:156. Typus polymorphus *S. rotundifolia* L. subsp. 1. *eurotundifolia* Engl. et Irmscher var. *a typica*

p. 189: a. Westkarpathen. — 1. Nördliche Zentralkarpathen: Hier fehlend. Im Herbar Breslau wird ein von Kolbenheyer gesammeltes Exemplar, das von demselben mit der Angabe „Drehselhäuschen 1864“ versehen ist, aufbewahrt; die Pflanze ist aber trotz Suchens von Sagorski dort nicht wiedergefunden worden. — 3. Südliche Zentralkarpathen: Uhlisko (Schöbel), Stoch, Kleiner Krivan, in der Bialska Dolina um 1500 m ((Pax), Wielki Rosudziec (A Rehmann), an der Bistrica zwischen der Medyi hole und Kralován (Limpricht), auf dem Choč bis in die Krummholzregion Wahlenberg, Fritze).

Sect. 6. *Tridactylites* Haw.:163. Typus polym. *S. tridactylites* (L) Engl. et Irmsch.Subsp. 3. *adscendens* (L) A. Blytt var. *a normalis*:p. 226, 227: a. Westkarpathen. — 1. In den nördlichen Zentralkarpathen nicht selten. In den Liptauer Kalkalpen tief hinabsteigend und in Formen auftretend, welche durch lange Blütenstiele (1.5—2-mal so lang wie der Fruchtknoten) an *eutridactylites* erinnern, aber grössere Blumenblätter besitzen. Koscielisker Tal, noch unterhalb der Knieholzgrenze um 1000 m (v. Uechtritz, A Engler 1864), am Czerwony wierch (R. Fritze), am Nordhang des Ciemniak (v. Uechtritz), am Giewont (Kuhn). — In der zentralen Tatra: unterhalb der Alp Stara bei Podspady (Sagorski), am Grossen Fischsee (Herbich, A Engler 1864), am Javoriner Schwarzen See, Siroka (Sagorski), Törichter Gern (Haussknecht). — In den Zipser oder Belaer Kalkalpen: unterhalb des Novy (R. Fritze), zwischen Novy und Havran (Sagorski); in den hinteren Kupferschächten (Fritze, Sagorski), am Stierberg (Sagorski), an den Leiten (Sagorski), an den Hängen bei der Belaer Höhle, hier in 40 cm. hohen Exemplaren mit langen Blütenstielen (Sagorski, Fl. Karp., Ulbich), Höhlenhain (Ullepitsch), Wallendorf (Veselsky). — 2. Pieninen (Pax). 3. Südliche Zentralkarpathen: Salatín bei Lubochna, Djumbir (Wahlenberg); Kosudec (Vitkovsky); Rackova

(*Kitaibel*), Demenfalver Berge; Choč, 1600 m (*Limpricht*); Krizna in der Fatra (*Pax*).

Var. *pinnatifida* Engl. et *Irmsch.*: „Tatra: Novy in den Zipser Kalkalpen (*Fritze*)“.

Sect. 7. *Nephrophyllum* Gaud.

173. Typ. polym. *S. granulata* L. subsp. 1. *eugranulata* Engl. et *Irmsch.* var. *a borealis* Engl. et *Irmsch.*: „Hradek im Komitat Liptau, in der Zips (*Neilreich* Aufzähl. 1866: 230)“.

181. *S. carpathica* Reichb.:

p. 269: 1. Nördliche Zentralkarpathen, — 1. In den Liptauer Kalkkarpathen: Koscielisker Tal (*Uechtritz*), auf dem Giewont um 1500–2000 m (*A Engler* 1880 in Fl. exsicc. austro-hung. n. 614. I.); Swinica (*Grzegorcek*), am Opaleno (*Uechtritz*), auf dem Pyszna um 1400–2000 m (*P. Ascherson*, *Uechtritz*, *R. Fritze* u. a. in verschiedenen Herbarien), Czerwony wierch (*Sagorski*), Kopa Królova (*Sagorski*), Swistówka (*Seidl*), oberes Kamenistatal (*Fick*). — 2 Hohe Tatra: ohne nähere Angabe *J. Ullepitsch* in *F. Schultz*), Ufer des grossen polnischen Fischsees (*Uechtritz*, *A Engler* 1911); Meeraugspitze, steinige Matten um 1900–2500 m (*Pax*, *Weberbauer*, *Lingelsheim*) Zawrat-Pass (*Bilimek*), am Zmarzly staw unterhalb des Zawrat-Passes (*R. Fritze*), zwischen Zmarzly staw und Czarny (*R. Fritze*), unterhalb des Zamki-Joches, in der Nähe des Stillen Sees bei der Javoriner Siroka, 2100 m (*Sagorski*), Poduplaskital um 1800 m (*F. Vierhapper*), am Gefrorenen See *Hazlinszky*, *A. Engler* 1911), Polnischer Kamm um 1150–2200 m (*Vierhapper*, *Pax*, *Limpricht* — *F. Hoffmann*, *A. Engler* 1911), Felker Tal, 1600 m (*A. F. Lang*, *A. Engler* 1880 — *Wagner*), Kerbchen, 2290 m (*Pax*), Kleines Kohlbachtal, 1590–2200 m (*Pax*), am Téry-Schutzhaus um 2010 m (*Lingelsheim*, v. *Wettstein*), ebenda unter der Lomnitzer Spitze (*R. Fritze*), Grosses Kohlbachtal um 1500–2000 m (*Pantocsek* in Fl. exsicc. austro-hung. n. 614. II.), Fünf Seen um 2000 m (*Wichura*, *A. Engler* 1880 — *R. Fritze*, *Pax*, *Weberbauer* u. a.), Gipfel der Gerlsdorfer Spitze um 2663 m (*F. Vierhapper*), Eistaler Spitze 2400 m (*Grzegorcek*, *Pax*), Trichtersee und Grüner See (*Lang*, *Wichura*), bei den Froschseen um 1700 m (*A. Engler* 1880), Nad Pavlovu und Sparaloch (*M. Roth*), Mlinicatal (*Sagorski*), am Krivan 2400 m (*A. Engler* 1864, *Pax*). — 3. In den Zipser Kalkkarpathen: Drechslerhäuschen (*Kolbenheyer*), zwischen Novy und Havran (*Lakowitz*). — 3. Südliche Zentralkarpathen: am Djumbir, 1850 m (*Pax*) und Rackova (*Wahlenberg*).

183. *S. cernua* L.:

p. 277: 1. Nördliche Zentralkarp.: Swistówka-Tal bei Zakopane (*Rehmann*), Mietusia bei Koscielisko (*Rehmann*), unter den Czerwony wierch nach der Mala Laka (*Grzegorzec*), an den polnischen Fünf Seen (*Herbich*).

Sect. 8 *Dactyloides* Tausch.192. *S. androsaeca* L.

p. 308—309: 1. Nördliche Zentralkarpathen: Liptauer Kalkalpen; Koscielisker Tal (*Fritze*), auch im Kies des Dunajec (*Sagorski* und *Schneider*), Pyszna (v. *Uechtritz*, *A. Engler*), Czerwony wierch (*Sagorski*), Giewont (*Herbich*). — Auf Granit in der Hohen Tatra: Zawrat (*Sagorski*), Magura (*Herbich*), Tomanowa (*Berdau*), Swistówka und Bialytal (*Seidl*), Malolaczniak um 1750 m (*E. Woloszczak* Fl. polonica exs. n. 529), auf dem Muran bei Javorina (*Vatke*), zwischen den Bergen Novy und Havran (*Limpricht*), Meeraugspitze, beim Froschsee (*Wilms*), um 2300 m. (*Lingelsheim*), im Felker Tal an den Hängen der Gerlsdorfer Spitze (*A. Scherfel*), Mlinicatal (*Sagorski*), Polnischer Kamm, 2200 m (*F. Hoffmann*). Trichtersee, Grüner See (*Láng*), Grosseß Kohlbachtal (*A. Engler* 1864), Kleines Kohlbachtal um 1800—2000 m (*Weberbauer*), Mittelgratturm um 1950 m (*W. Wagner*, *Lingelsheim*), Krivan (*Hausknecht*). In den Belaër oder Zipser Kalkalpen: Kupferschächte (*Sagorski*), Kopapass (*Sagorski*), auf den Leiten (*Wahlenberg*). — 3. Südliche Zentralkarpathen: Djumbir um 1800 m (*Lingelsheim*) Rohač, Rackova (*Wahlenberg*), Choč (*Szontag*).

199. *S. perdurans* Kit.

p. 316: 1. Nördliche Zentralkarpathen: An der Mietusia (*Sagorski* und *Schneider*), am Giewont (*Bilimek*), im Koscielisker Tal, 900 m (*A. Engler*, *P. Ascherson* 1864), Kalkfelsen bei Zakopane (*Rehmann*), Ornak (*R. Fritze*), Konczysta turnia (*Fritze*), Uplaz, Nordabhänge des Blyszcz (Pyszna) (*Ilse*), Malolaczniak, 1750 m (*Woloszczak* Fl. polonica exs. n. 528), Czerwony wierch, 2100 m (*Sagorski*, *Fritze*, *Ilse*), Zawrat (*Sagorski*), zwischen Czarny staw Gasienicowe und dem Zamarzly staw, Täler der Straziska und Swistówka, auf Kalk (*Seidel*), Kondratowa (*Herbich*), Kopa Magóry (*Berdau*), Novy (*Sagorski*), zwischen dem grossen Fischsee und dem Meerauge (*R. Fritze*), Stiller See unter der Siroka (*Sagorski*), Ausläufer des Zamki (*Sagorski*), am Weissen See (*Sagorski*, v. *Uechtritz*), Durlberg, am Törrichten Gern, Drechslerhäuschen (*Kolbenheyer*), Leiten (*Wahlenberg*), am Eisernen Tor in den Belaër Kalkalpen

(Wagner), Kleines Kohlbachtal (*Pax*). — 3. Südliche Zentralkarpathen: Choč (*Wahlenberg, Fritze*), oberhalb Lucski, 1600 m (*Pantocsek* Fl. exs. austro-hung. n. 902), Rosudec (*Stur*).

f. latifolia Ball (*S. Grzegorzekii* Janka):

p. 316: Giewont bei Zakopane um 1300 m (*P. Ascherson*), Czerwony wierch (*Ilse*), zwischen dem grossen Fischsee und dem Meerauge (*R. Fritze*); Hintere Fleischbank in den Belair Kalkalpen (*v. Degen*); am Greiner (*v. Degen*).

232. Typ. polym. *S. moschata* Wulf. subsp. 1. *eumoschata* Engl. et *Irmsch* var. *versicolor* Engl. et *Irmsch*. subvar. 1. *fissifolia* Engl. et *Irmsch*

p. 424. 1. Nördliche Zentralkarpathen. Sehr verbreitet von den Hochtälern bis zu den höchsten Gipfeln, z. B. Dolina Kondratowa, 1300—1600 m (*C. F. Seidel*) Tal von Koscielisko (*v. Uechtritz*), Pyszna (*A. Engler, Ascherson* 1864), Uplaz, Kamenista, Czerwony wierch., Visoki wierch., 1500—2100 m (*Rehmann* et *Woloszczak*, Fl. polon. exs. n. 342) Giewont, Zawrat, an den polnischen Fünf Seen, Alp Stara bei Podspady (*Sagorski*), unter dem Polnischen Kamm, 1800 m (*Wilms*), Meeraugspitze, 1900—2500 m. (*Wilms*) Felker Tal 1700 m (*A. Engler* 1880), Lomnitzer Spitze, a. d. Mosesquelle, 2260 m (*v. Degen*), am Krivan bis zur Spitze (*A. Engler* 1864), an der Seewand im Kleinen Kohlbachtal (*Sagorski, v. Degen*); Stierberg, Drechslerhäuschen (*Wagner*), Durlberg (*Ascherson, A. Engler* 1880, *v. Degen*) Kopapass, Leiten (*Sagorski* u. *Schneider*) etc. (Zumeist im Herb. Berlin und Breslau — *f. taxa* und *intermedia*, über 2200 m auch *f. compacta*). — 3. Südliche Zentralkarpathen: Rosudec, Choč (*Szontagh*), Djumbir, 1800 m (*Lingelsheim*), Rohač (*v. Szontagh*).

subvar. 2. *integrifolia* Koch: Eistaler Spitze bis 2600 m (*Kržišch*) — var. *cyclopetala* (*Beck*) emend *Engl.* et *Irmsch* subvar. 4. (*f. 17*) *carniolica* (*Hut*) *Engl.* et *Irmsch*: Djumbir (*Sadler* — *f. carniolica*)

Roman *Gutwinski: Flora i plankton glonów Morskiego Oka.* (Ueber die Algenflora und das Plankton des Tatra-Sees „Morskie Oko“.) — *Kosmos*, Lwów 1913, Rocznik XXXVIII. p. 1426—1437.

E czikket csak egy referatumnál után idéztem a Bibliogr. Tatr. IV.-ben (l. p. 31, [p. 32. deutsche Ausg.]), azóta megkaptam nagy utánjárásal Lwówból a *Kosmos* e czikket tartalmazó kötetét.

A Morskie Oko-ban részben szerző, részben Stanislaus

Minkiewicz gyűjtött planktonpróbákat, amelyek alapján szerző e tő litoralis és limneticus algaflórája teljes képét adja. A részletes felsorolásban csoportosítva, a következő — és az egész Táttra moszatflórájára új — adatok találhatók:

I. Algae litorales: *Bulbochaete mirabilis*, *Hyalotheca dissiliens*, *Micrasterias rotata*, *Cymbella gastroides* var. *minor*, *Amphora affinis*, *Gomphonema acuminatum* var. *Brebissonii*, *G. intricatum* var. *pulvinatum*, *Achnanthes parvuta*, *A. microcephala* var. *cryptocephala*, *Nitzschia augustata*, *N. hungarica* var. *linearis*, *Suriraya robusta*, *Fragillaria capucina* var. *acuta*, *Fr. crotonensis* var. *prolongata*, *Cyclotella operculata*, *C. lineata* var. *euglypta*?, *Plectonema phormidioides*, *Rivularia minutula* var. *flagellifera*.

II. Algae limneticae: *Pediastrum Boryanum* var. *longicorne* forma *granulata* Rac, *Raphidium polymorphum* var. *fusiforme*, *Gonatozygon laevis*, *Cymbella naviculoides*, *Oscillatoria limosa*, *Lyngbya an Meneghiniana*, *Dinobryon cylindricum*

III. Algae pelagicae: *Raphidium polymorphum* var. *fusiforme*, *Oscillatoria limosa*, *Lyngbya an Menegh.*, *Dinobryon cylindr.*, *Navicula Placentula* var. *tumida*, *Cyclotella operculata* var. *mesoleia*.

Szerző szerint e czikke adatai beszámításával, a Tátrából ismeretes összesen 650 species, illetőleg 861 species és varietas.

Győrffy István: A gánóczi „Hradek“ végveszedelme. — Pótfüzetek a Természettudományi Közlönyhöz 1916. i. évf. 1—2. szám CXXI—CXXII. pótfüzet Budapest 1916 p. 59—65 (2 képpel).

A gánóczi „Hradek“ v. „Kesselberg“ értékére bold. *Scherfel V. A.* hívta fel a figyelmet. Azóta sok szerző tog-lalkozott e tufadomb növényi lenyomataival. Egyik legfonto-sabb czikk a bresloui egyetem nagynevű professorától: *Dr. F. Pax* tollából folyt (Beibl. zu den Növ. Közl. IV. 1906: [19]—[59]). A Hradek tufarétegeiből előkerült:

Hasadó növényeket (Schizophyceae) és Diatomákat figyelmen kívül hagyva: lúczfenyő (*Picea excelsa*), erdeifenyő (*Pinus silvestris*), fű- és sásmaradvány, kecskefűz (*Salix Caprea*), hamvas fűz (*S. cinerea*), dárdás fűz (*S. hastata*), serevény fűz (*S. repens*), ? rezgő nyárfa (*Populus tremula*) kocsányos tölgy (*Quercus pedunculata*), kocsánytalan tölgy (*Quercus sessiliflora*), mogyoró (*Corylus Avellana*), gyertyán (*Carpinus Betulus*), mézgás éger (*Alnus glutinosa*), bibircses nyír (*Betula verrucosa*), fehér nyír (*Betula pubescens*), hegyi juhar (*Acer Pseudoplatanus*), kutya benge (*Rhamnus Frangula*), gánóczi benge (*Rhamnus ganocensis Pax*), ? nagylevelű hárs

(*Tilia platyphylla*), veres som (*Cornus mas*), hamvas áfonya (*Vaccinium uliginosum*) kőrösta (*Fraxinus excelsior*), fagyal (*Ligustrum vulgare*), keserű vidrafű (*Menyanthes trifoliata*).

Az eddigi adatokból *Pax* megállapítja, hogy Gánóczi fossili növényei nem tartoznak egy periodushoz. A flórák változásából jelentős éghajlati változások olvashatók ki (vagyis a következő sorrendben jelentek meg itt a következő fontosabb fák: *nyír*, vele egyidejűleg vagy valamivel később az *erdei fenyő*; aztán jelent meg a *tölgy* s végül a *lúczfenyő*. A Kárpátok flórájára most oly jellemző *bükkfa* nyomát a gánóczi tufában nem lehet kimutatni, tehát a bükk a fiatalabb időkben vándorolt be.

Mivel oly igen nagy tudományos értéke van a Hradeknek, szerző felhívja a közérdeklődést, hogy ha idejében nem gátolják meg, e tufadomb a kőfejtésnek teljesen áldozatává esik.

Kryptogamae exsiccatae editae a Museo Palatino Vindobonensi. Cent. XXIII, et XXIV. (Schedae in Annalen des k. k. Naturhist. Hofmuseums Wien, XXIX. Bnd 1915 p. 454—482; XXX. Bnd 1916 p. 197—225) Auctore Dre A. Zahlbruckner.

A wieni Hofmuseum növénytári osztálya eme kiadványában következő magas tátrai adatok jelentek meg:

Cent. XXIII Algae: no 2256 *Chara foedita* forma *decipiens* Migula: in fonte thermalis (19° R) prope Gánóczi leg *Ullepitsch*.

Cent. XXIV. Musci: no 2378 *Andreaea frigida*, in valle Kistarpataki völgy, Seewand 1920 m leg. *Győrffy* — 2379. *Hymenostylium curvirostre*: Alpes Belaenses, „Faixblösse“ 1550—1600 m leg. *Győrffy* — 886 b) *Andreaea petrophila*: inter lacum Csorbaenses et vicum Pod Banskó c. 1100 m leg. *A. de Deger*.

Moesz G.: *Mykologiai közlemények*. II. közlemény — Botanikai Közlemények XIV. kötet 1915, p. 145—158.

Szerző értékes munkájából csakis a bennünket érdeklő adatokat ragadjuk ki. Magas Tátrában gyűjtött adatok, amelyek mind új fajok:

Pyrenophora ciliolata Moesz, n. sp.: Bélai mészhevesekben *Primula auricula* elszáradt tőkocsányán, gyűjt. *Filarszky* és Moesz — *Sphaeronema Filarszkyana* Moesz, n. sp.: Kistarpataki völgyben, száraz *Luzula spadicosa* — száron gyűjtötték *Filarszky* és Moesz — *Sphaeron gentianae* Moesz, n. sp.: Kistarpataki völgyben *Gentiana punctata* száraz szárán gyűjt. *Filarszky* és Moesz.

Mindegyik fajhoz több, igen szép részletrajz tartozik

Musci europaei exsiccati. Die Laubmoose Europas

unter Mitwirkung namhafter Bryologen u. Floristen herausgegeben von *Ernst Bauer* Prag.

Eme elsőrangú gyűjteményes vállalat 25.—6. seriesè újabb magyari adatai:

Ser. 25.: no 1222 *Pseudoleskeella catenulata* (*Brid.*) *Kindb.* var *laxa Mönk* in scheda, ster. Hohe Tatra, Belaër Kalkalpen beim Eisernen Tor neben dem „Loch“ auf der Nordseite der Felsen, in einer schief aufsteigenden stets beschatteten Spalte (Murankalk), 1603 m s. m. 27 Juli 1913 legit *Gyõrffy* „Differt a typo caespitibus tenuissimus, foliis laxius textis“ Prof *Gyõrffy* in scheda.

Ser. 26.: no 1279. *Hygrohypnum molle* (*Dicks.*) *Kindb.* n. f. *elongata Mönkemeyer* in scheda et in lit. ad *Gyõrffy* 1912, ster.: Hohe Tatra, Kesmarker Grünes See-Tal, im Abflusse des Mauksch-(Schwarzen) Sees 1560 m s. m., auf untergetauchten Granitblöcken, reichlich, 9. Aug. 1913 legit *I. Gyõrffy* — „Differt a typo caespitibus multo longioribus, fluctuantibus, Fontinali similibus caulibus inferiore parte efoliosis, nudis, solum superiore parte foliis obtectis“ Prof Dr. István *Gyõrffy* in scheda.

Tuzson János: Az Arabis hirsuta (L) Scop. alakjai. — Matematikai és Természettudományi Értesítõ XXXIV. kötet 3. és 4. füzet Budapest 1916. p. 412—430.

Szisztematikai feldolgozása nevezett fajnak, amelynél szerzõ 735 adatból az egész elterjedési területre 47 formát különböztethetett meg. Ezek egy része új, nagyobb része azonban már ismeretes volt.

A Magas Tatra területérõl következõ formákat volt alkalma szerzõnek vizsgálni:

Arabis hirsuta L. F. l. *Allionii* (*DC.*): Habitat Háromkút, in alp. Tatra-Tokarno (*Simonkai*); Drechsler-ház in alp. Bélaï Havasok, 1300—1600 m s. m. (*Ascherson, Fritze, Engler*); ibidem (*Kulm*) in f. *glastifoliam* transiens, caule hirsuto; Felkavölgy com. Szepes (*Scherfel*) F. 4. *cordata* (*Neitr.*) Hab. in alp. Bélaï Havasok (*Fritze*); ibidem (*Szép ligeti*) in f. *etruscam* transiens.

F. 5. *etrusca* (in Fl. *etrusca* exs. herb. Hort. Bot. Pisani 1836 sub-A. *hirsuta* var *sagittifolia* *Morison*, Fl. Sard. I. 18 p. 151 edita). Hab: mte Choč pr. Lucski (*Borbás*).

F. 6. *exauriculata* (*Willk.*) Hab.: Choč (*Bohatsch*)

F. 8. *glastifolia* (*Rchbb.*) Hab: Liptóújvár (*Borbás*)

F. 10. *hungarica* *Tuzson* (diagn. p. 428). Hab. Fenyõháza (*Borbás*); Barlangliget (*Borbás*); ibidem (*Borbás*)

in f. *glastifoliam transiens*; in alp. Bélai Havasok (*Borbás*); com. Szepes (*Ullepitsch*).

F. 12. *sagittata* (DC). Hab. Drevenyik, com. Szepes (*Simonkai*) in f. Gerardi *transiens*.

Vadas Jenő: A Magas Tátrában elpusztult erdők felújításáról Erdészeti Kisérletek XVIII évf. 1916, 1—2. szám. p. 1—28.

Az 1915 nov. hó 18.-i nagy szélkárt ismerteti szakavatott tollal szerző, amely kb. 2200 kat. hold erdőterületen csaknem az összes tákat kidöntötte. A rombolás vonalának hosszúsága 6.5 km, legnagyobb szélessége: 2.5 km. E szél erős depresszionális szél, nem pedig tornádo (forgószélszerű) volt. Ismerteti szerző a fajok elegyarányát a ledöntött faállományokban, megjelöli a teendők sorrendjét, a károsított terület fekvését, geológiai szerkezetét, talaját, az éghajlati viszonyokat, a fa minőségét, növényformációkat, végül a felújítási tervet. Mint közismert, kiváló szakembernek, az illusztris szerzőnek tanácsadásait bizonyosan minden részletében követni fogják az illetékes körök. A cikkhez I—VI. táblán 8, igen szép, fénykép után (*Rónai György* felvételei) készült reprodukció látható; s pedig az I—IV.-en részletek a széldöntés területéről, az V—VI.-on törzsfametszetek. A szövegbe 6 ábra van beillesztve.

Egyesületi ügyek.

Teleki Sándor gróf, a M. K. E. elnöke — v. b. t. t.

Teleki Sándor gróf valóságos belső titkos tanácsos lett!

A királyi kitüntetés oly fértú ért, akinél ez az egyetlen módja egy munkás élet külső elismerésének. — mert a belső elismerés, Teleki Sándor gróf sok száz munkatársának és sok ezer tisztelőjének hálaája és elismerése, szemmel nem látható légkörként már évtizedek óta körülveszi

Teleki Sándor gróf azon kevés főuraink egyike, akik életüket úgy fogták fel, amint a mult században nagyjaink az igaz hazafi eszményképét megalkották: örökös kötelességteljesítésnek a köz szolgálatában. Nagy időknek, a magyar történelem eddig legfontosabb korának, az elnyomás, aztán a kiegyezés éveinek szülöttje. Ideális kor volt az! A haza nagyjai azt vallották, hogy minél több adatott meg valakinek rangban, vagyonban vagy tehetségben, annál többet kell tennie a köz, a haza szolgálatában. Széchenyi és Fáy András, Kossuth, Szemere, Eötvös, Deák, Andrássy ragyogó mintaképei e kor gondolkozásának s az ő szellemük él s működik Teleki Sándorban is

De nem csak koráé, hanem családjáé is azok a hagyományok, amelyek benne tovább élnek. A Teleki családban századok óta örökös a magyar irodalom, tudomány, közművelődés szolgálata. A magyar történelem a derék Telekiek egész sorát említi meg s ma sem Sándor gróf az egyetlen, aki közülök a haza szolgálatában áll.

Széki Teleki Sándor gróf közéleti munkássága 1892-ben kezdődött, amikor a nagyilondai kerület képviselőjévé választotta. Ekkor került Budapestre. Csakhamar legszélesebb körű társadalmi tevékenységet fejtett ki. Tagja, majd vezetője lett számos kulturális, közoktatási és sportegyesületnek s egyike a főváros legismertebb alakjainak. Roppant sokoldalú volt a munkássága. A képviselőháznak, — amelyben utóbb a magyar-láposi kerületet képviselte — 1896—1904-ig jegyzője volt, azonkívül 14 éven át tagja, tengerészeti előadója a delegáció-

nak is. Műtörténelmi tanulmányutakat tett, s részt vett a múzeumi mozgalmakban, érdeklődött a tanítás s különösen a népoktatás és tanítóképzés minden mozgalma iránt s ilyenekben tevékeny részt vett, vezető szerepet játszott különböző testedzési egyesületekben, atlétikai és labdarugó szövetségekben stb. A Budapesti Torna Clubnak több éven át volt elnöke stb. Fejtett ki azonban ezidőt már turista tevékenységet is. A Magyar Turista Egyesület budapesti osztályának 1895—97-ig, majd 1901—1903-ig választmányi tagja, közben 1898—1900-ig elnöke volt (1899—1901-ig a központi választmány tagja is). A M. T. E. budapesti osztályának legszebb alkotásai ép az ő elnöksége alatt valósultak meg: ekkor készült el a dobogókői Eötvös Lóránd menedékház és a Magas Tátrában az öttavi Téry-menház; az ő konkrét előterjesztésére öltött testet a Thirring-féle „Budapest környéke“ kalauz. Jellemző ez Teleki grófra: ahol ő megjelent, ott istápol, segített, alkotott.

A jelen század tizes éveinek közepén megpróbálta az eddigi zajos és idegőrlő közéleti szereplését elhatárolni. Lemondott a képviselőségről s nejével, — aki időközben „Szikra“ néven a magyar társadalom kedvelt irónője lett, — tanulmányútra ment Svédországba. A slójdöt tanulmányozta ott Guttenberg Pállal s az ő fáradozásuk folytán honosult meg e kézi munka tanítása iskolánkban.

Egy munkás élet delén került a Tátrába 1904-ben. Meglátogatta, bejárta keresztül-kasul még az oly kevésbé ismert nyugati részeket is, ismét és ismét felkereste s úgy megszerette, hogy megtelepedett benne. 1907-ben Telekiék villát építettek maguknak Újtátrafüreden, s azóta minden évben hónapokat töltenek közöttünk. A Szikraház igazi kifejezője lett finom, művelt lelkeknek, itt töltötték napjaikat legszívesebben s csak az ismeri őket igazán, aki itt tanulta őket megismerni.

De Teleki gróf még ezt a pihenésre és enyhülésre szánt idejét sem tölthette tétlenül. Érdeklődéssel fordult a Tátra és a Szepesség életének szociális és gazdasági jelenségeihez, foglalkozott a Tátra fejlődésének általános kérdéseivel, megismerkedett a tátrai élet jellemző alakjaival, — belekerült a tátrai élet forgatagába. 1908 óta felújította régi turista működését, de a Magyarországi Kárpátgyesületben, s választmányi tagja lett. Széleskörű tudása, gazdag tapasztalatai, nagy fogékonysága akaratlanul is súlyt szereztek véleményének a tátrai dolgokban is, lelkesedése és segítségkészsége feléje fordították a tátrai körök bizalmát s már rég vezető alakja volt a Tátrának, amikor 1911 augusztus 6-án a M. K. E. elnökévé választotta.

Mint a Magyarországi Kárpátgyesület elnöke az életrel való eszmék egész sorát vetette fel: a turistaút kiszélesítése,

a diákszállók, a szálláshiány megszüntetése, a Tomanovahágon át vezető Tátrakörút, a tátrai villamosvasút kiépítése, kedvezményes vasúti jegyek, a vezető-szabályzat megújítása, a mentésügy szervezése, a Tátra nyugati részének feltárása, — mind oly kérdések, amelyek az ő kezdeményezéséből vagy hathatós támogatásával kerültek napirendre s többé-kevésbé megvalósításra is. Szerencsés kézzel egyezettette az idősebb nemzedék bő tapasztalatokon nyugvó konzervatívizmusát az ifjabbak türelmetlenebb tettvágyával s a tátrai kultúra fejlődésének szebb jövődjéhez egyengette az utat. Még tényleges munkát is végzett a Szontagh-féle Tátrakalauz V. kiadásának átdolgozásával (1912).

Nem szünhetett meg azonban közéleti tevékenysége más téren sem. Ő vezette a Felsőmagyarországi Idegenforgalmi Szövetség 1911 márczius 13-i alakuló értekezletét. Ő elnökölt a Magyar Turista Szövetség 1913 november 30-ki alakuló közgyűlésén, őt választották meg egyhangúlag a Szövetség elnökévé és csak nehezen nyugodtak bele lemondásába. Elnöke ma is a Gyermekbarát Egyesületnek, az Éremkedvelők Egyesületének, felügyelőbizottsági tagja a Kassa-Oderbergi Vasútnak, igazgatósági tagja a Fonciere biztosítótársaságnak stb. Élénk közigazdasági és közművelődési tevékenységet fejt ki szakadatlanul. Közoktatásügyi tevékenysége és ismeretei révén több ízben jelöltették már a közoktatásügyi miniszteri székre.

1910 óta a főrendiház kinevezett tagja.

Kitört a háború s Teleki, bár koránál fogva már túl volt minden katonai kötelezettségen, rögtön oda állt, ahol a legszebb, legszentebb kötelességét teljesíthette. Megszervezte s elnöke lett a Vörös Kereszt Lábbadozókat Elhelyező Otthonnak, mely 36 üdülőben 3000 katonát ápol s foglalkoztat állandóan. Neje is követte, mint mindig az új munka terére is: másfél éven át vezette a budapesti Munkácsy-utcai hadikórház konyháját, jelenleg pedig az Augusztá-alap segítségével „Szikraház“ néven anya- s csecsemővédelmi otthont tart fenn. De emellett megteremtett egy másik, nem kevésbbé nemes és értékes intézményt is. Kieszközölte, hogy az ausztriai kórházakban ápolts magyar katonákat magyar küldöttségek látogathatják s akiket csak lehet, csere útján haza hoznak magyarországi kórházakba. Számталanszor járt emiatt férje is, ő is katonai és polgári hatóságoknál, számtalan levelet kapott és írt, sok-sok bosszúságot, sikertelenséget kellett elviselnie, de annak a 13,000 katonának hálája, akit hazai ápolásba, — szinte egyenként — visszahozott, mindennél szebb jutalom fáradozásáért. Hadijótékony működéséért két ízben érte kitüntetés a grófi párt, így gróf Teleki a magyar Vörös Kereszt tisztí keresztjét s a

német Vörös Kereszt III. osztályát, a grófné pedig a magyar Vörös Kereszt II. osztályú kitüntetését, legutóbb pedig az Erzsébet-rendet kapta. A koronázási kitüntetések alkalmával a grófné családja bárói rangra emeltetett, Teleki Sándor pedig v. b. t. t. lett.

Egy hosszú élet az, amelyet Teleki Sándor gróf a közművelődés szolgálatában eltöltött. Hosszú és nehéz. Mert ha a köz szolgálatá általában is olyan feladat, amely ritkán hoz elismerést, de annál gyakrabban bosszúságot és gáncsot, kétszeresen nehéz volt az övé. Sohasem a kényelmes állásokat kereste, hanem mindig azokat, amelyeken lendíteni kellett, amelyekben alkotni lehetett. Hiszen hívni is rendszerint ép ilyenekre hívták, itt volt szükség okosságára, tekintélyére, befolyására. Minden ilyen tiszteletbeli állása fáradalmas volt és küzdelmes. Számtalanszor kellett neki, különösen a szövetségi elnöki székéből, békíteni, simítania, csitítania s számtalanszor kerülhetett volna oly helyzetbe, hogy megörlődik a küzdő pártok között. De a küzdelem hullámai sohasem tudták személyét elborítani, minden kétségen felül állt mindenkor. S törhetetlen maradt benne az idealizmus is, a lelkesedés, amelylyel minden fáradalmat, sikert és balsikert a köz érdekében hozott áldozatnak fogott fel.

Egy minden szépért, jóért önzetlenül lelkesülő, fáradhatatlanul tevékeny, egyéniségében vonzó és szeretetreméltó ember áll előttünk Teleki Sándorban. Alapos műveltsége, gazdag tapasztalatai a világnézetnek oly emberiségét, realitását és széleskörűségét teremtették meg benne, amilyen ritkán található. Az embert önmagáért és önmagában megbecsülő magatartás a legmélyebb és legértékesebb, amit benne találunk. Gazdag s változatos közéleti működésében — szokta mondogatni — nem a megtiszteltetés s az eredmények örvendezteték meg legjobban, hanem munkatársainak az a ragaszkodása és megbecsülése, amelylyel majdnem mindenkor találkozott. S hogy kitüntetéséről is így gondolkozik, mutatja akkor e sorok írójához intézett levele: »... Köszönöm, hogy reám gondolt s oly kedvesen megemlékezett rólam. Isten uccse nem tehetek róla, hogy így történt! Nagyon jól meg voltam nélküle — de ha így esett: örülök neki, mint minden munkás, ki nem elismerésért dolgozik, örül az elismerésnek, ami utóvégre is jele annak, hogy munkásságát észreveszik. Ambíció nélkül nincs munka, az ambíció pedig törekvés arra is, hogy felebarátai megbecsüljék... (A kitüntetés alkalmával...) annyi kedvességgel találkoztam s oly széles körben, hogy az igazán a nagyobb öröm volt.

Nagyon köszönöm a Karpathen-Postnak a kedves soro-

kat úgy rólam, mint feleségemről Bizony, a felvidék és tátrálj embere lettem — szívem egész melegével! — lettünk mind a ketten. A lassan melegedő Zipser barátaim be fogják azt látni. Nem a Tátra szép vidékét szeretem — (ezen kezdtem); de a Szepességet és a szepesieket szeretem. Oly rosszul esik, hogy oly keveset lehetek ott — ez a legnagyobb áldozat, melyet a háborús munkának hozok . . .»

Ezek a sorok adják egyúttal Telekiék a Szepességhez s a Tátrához való viszonyának legigazibb képét. Vajha adna a sors mindkettőjüknek még hosszú életet, hogy sokat és soká dolgozhassanak még a haza a Szepesség s a Tátra érdekében s a „Szikraház“ soká lehessen még a Tátra barátjainak legszébb találkozó helye.

Hefty Gyula Andor.

Fischer Miklós, kir. tanácsos, ügyvivő alelnök 25 éves működése.

Mint minden helyesen vezetett és egészséges alapon nyugvó egyesület, úgy a Magyarországi Kárpát Egyesület is először csak gyermekeveit élte. Ekkor még csak tapogatózik, próbálkozik minden életműködésében.

E korban nagy az életveszedelme; minden rázkódtatása könnyen végzetessé válhatik. Az épen nem eshet a csecsemő fejlődésének előnyére, ha dajkái, ápolói gyors egymásutánban váltakoznak, mint ezt a MKE mutatja: első 18 életévében 6 ügyvivő alelnöke is volt!

Az ily úton csekély ellenálló képességet nyert szervezetet egy-egy alattomban leselkedő kór könnyen sírba döntheti. Ily válságos állapotban volt sok megpróbáltatáson átment egyesületünk 1891-ben. Valóságos műtéten esett által. Ugyanis egyes testrészei, osztályai elszakadtak az anyatesttől, mert nem sikerült a törzset a Központot a szepesi szülőföldjétől távol levő Budapestre helyezettetni.

Nem csekély feladatra vállalkozott az az orvos, aki a nagybeteg gyermek megmentésébe fogott, holott azt utolsó ápolói feladták, sorsára hagyták volt. Fischer Miklós a neki felajánlott s legfelelősebb ügyvivő alelnöki állást teljesen új tisztársakkal elvállalta.

A terhes feladat megacélozta alelnökünk erejét, munkaképességét s íme, hogy a Központ Iglóra került, az egyesület

e 25 esztendő óta megerősödött, gyarapodott, sőt a virágzás magas fokára jutott és előre nem remélt értékes gyümölcsöket termelt. Hasonló nagy veszélyt többé nem ért meg, a kisebb zökkenéseket pedig baj nélkül elviselte. Az orvos tehát a várakozásoknak becstülettel megfelelt.

A magasabbrendű szervezeteknél annál nagyobb munkafelosztást tapasztalhatunk, mennél értékesebb az ő élethivatásuk. Ily magas fejlettségi fokra emelkedett az egyesületek körében 1873, vagyis alakulása óta a MKE. Már az iglói éra negyedik esztendejében, vagyis 1894-ben igen becses munkatársat kapott Fischer Miklós az ő kartársa: Róth Márton másodalelnök személyében, ki már előzőleg akkora érdemeket szerzett volt a MKE és a Magas Tátra körül, hogy őt az 1887. évi közgyűlés tiszteletbeli tagjává választotta.

A két alelnök úgy osztotta meg a munkát, hogy míg Fischer Miklósnak az ékesszólás és a toll volt a fegyvere, melyekkel elnöki székből, előadóként, küldöttségek élén, továbbá lapok útján a nagyközönség előtt és hivatalos formában az íróasztala mellől harczolt az egyesület érdekében, addig a most elhunyt Róth Márton inkább privát úton, baráti érintkezésben a szív szavával hatott és tettekkel ténykedett a turistaság népszerűsítésén és a Magas Tátra művelésén.

Kettejök munkássága sohasem keresztezte, zavarta, hanem épen kiegészítette egymást. Versengés, egyenetlenség sohasem támadt köztük és épen azért ebbeli működésük nagyon alkalmatlan alapot szolgáltatott egyesek részére e két férfi értékének, itteni érdemeinek összehasonlítására, mérlegelésére, vagy épen szembeállítására.

Fischer Miklóst sok közgyűlés önálló vezetése, vagy pedig ilyeneken jelentéseivel és előadóként szereplése, továbbá a választmányi ülések, bizottsági tárgyalások, küldöttségek vezetése és azokon szószólóként szereplése, a MKE-nek lapok útján való propagálása, kiállításoknak, az egyesület ünnepélyeinek rendezése és az íróasztal mellett előkészítése, a határozatok végrehajtása, osztályokkal, felekkel, hatóságokkal való levelezés, évi jelentések, felterjesztések, munkaprogrammok, történetek, memorandumok, emlékiratok, kérvények, szabályzatok stb. megtervezése és megfogalmazása, nemkülönben hasonló irányú, de más oldalakról származó elfoglaltság ugyancsak elvonta a társadalmi, baráti érintkezés behatóbb ápolásától.

Mindeme munkásságával elnyerte a felsőbb és legfelsőbb körök elismerését és kitüntető bizalmát:

Ő Felsége 1898-ban a Ferencz József rend lovagkereszt-

jét adományozta neki kulturális érdemeinek elismeréséül; majd pedig 1910-ben királyi tanácsossá nevezte ki.

1911-ben a MKE évi közgyűlése örökös tiszteletbeli tagjává tette 20 éves és szép eredményű ügyvezetősége jutalmául.

Tagja Szepesvármegye törvényhatósági bizottságának és választott tagja a vármegye központi választmányának.

Sok más irányú bizalmi állását és más eredetű kiténtetését itt most nem akarjuk felsorolni, csak azokat, melyek benne a MKE-t is kitüntették és melyek annak is csak hasznára válhattak.

Hogy e fényes emelkedésnek irigyei is támadtak és hogy — mint minden határozott jellemet — őt is egyesek bírálgatták, kisebbiteni igyekeztek, azon nem szabad csodálkoznunk.

Fődolog, hogy az utóbbi 25 év, az iglói éra alatt egyesületünk fényes sikereket ért el s ezek — ha nem is egyedül az ő működésének eredményei — mégis elsősorban és túlnyomóan őt fogják dicsőíteni.

Igló különösen önérettel tekinthet vissza az egyesületnek e 25 fényes esztendejére, mert ezek városunk nevét az értékes alkotó munka révén országosan előnyös forgalomba hozták, öregbítették.

A MKE tevékenysége a nagy nyilvánosság előtt kíván lefolyni s épen azért mindenki tudomást szerezhethet róla. Méltatások nem egy ízben jelentek meg róla s együttesen ma már egész könyvre terjednének. Még vázlatos kivonatára sem terjeszkehdhetünk ki jelenleg, mert ez is jóval felülhaladná jelen szűkre szabott keretünket.

A 25 év előtti tisztikarból Csáky Albin gróf, elnök, Zsembery Tivadar bányakapitány, másodalelnök, Niházi Frigyes tanár, titkár és id. Marcsek Andor tanár, pénztáros is mind elköltöztek már az élők sorából, így tehát nincs más tisztviselő, ki a MKE iglói érájának e 25 éves jubileumán ügyvivő alelnökünkkel megoszthatná a dicsőséget.

Fischer Miklós, ki — melleleg mondva — egészsége ápolását bokros teendői közepette sem hanyagolta el, oly jó egészségnek örvend, hogy egyrészt hosszú időn át igen értékes munkát várlhatunk még tőle, másrészt még több évtizeden át megelégedetten tekinthet vissza 25 éves szép sikerű eddigi munkásságára. Hogy úgy legyen is, úgy magunknak, mint neki is őszintén kívánjuk.

Hajts Béla.

Az alábbiakban adjuk még a MKE iglói érájának egész tisztikarát, mint Fischer Miklós ügyvivő alelnök 25 évi munkatársait:

Elnök:

- 1891. gróf Csáky Albin †.
 1892—1896. gróf Migazzy Vilmos †.
 1897—1906. dr. Münnich Aurél †.
 1907—1911. ifj. alápi Salamon Géza
 1912— gróf Teleki Sándor.

Ügyvivő alelnök:

- 1891 — Fischer Miklós.

Másodalelnök:

- 1891—1893. Zsembery Tivadar †.
 1894—1917. Róth Márton †.

Titkár:

- 1891—1907. Nikházi Frigyes †.
 1908 — dr. Bruckner Győző.

Pénztáros:

- 1891—1911. id. Marcsek Andor †.
 1912 — Thirring Gyula.

Szerkesztő:

- 1891—1895. Kövi Imre.
 1896—1900. Lövy Mór.
 1901—1906. Lövy Mór, Karoliny Mihály.
 1907. Lövy Mór.
 1908—1910. Lövy Mór, Kiss Albert.
 1911. Lövy Mór, ifj. Marcsek Andor.
 1912—1914. Marcsek Andor, Wiese Gyula.
 1915. Lövy Mór, Marcsek Andor.
 1916— Marcsek Andor, Wiese Gyula.
-

A Magyarországi Kárpát Egyesület tisztikara.

Védnök:

Frigyes cs. és kir. főherczeg.

Tiszteletbeli elnök:

Gróf Csáky Albin †.

Elnök:

Gróf Teleki Sándor v. b. t. t. Budapest, VI. Vörösmarty-
utca 34/a. Nyáron: Újtátrafüred, Szikraház.

Ügyvivő alelnök:

Fischer Miklós kir. tanácsos, a Ferencz József-rend lovagja,
főgimn. igazgató Igló.

Másodalelnök:

Róth Márton †.

Titkár:

Dr. Bruckner Győző egy. magántanár, főgimn. tanár Igló.

Pénztáros:

Thirring Gyula főgimn. tanár Igló.

Szerkesztők:

Marcsek Andor főgimn. tanár Igló.

Wiese Gyula főgimn. tanár Igló.

A Frigyes-menedékház gondnoka:

Rokfalusy Lajos áll. tanító Igló.

Ügyész:

Dr. Forberger Béla városi főügyész Igló.

Számvizsgálók:

Madarász Andor takarékpénztári igazgató Igló.

Széll Ödön bankigazgató Igló.

Dr. Wesselényi Mátvás kir. tanácsos, kir. közjegyző Igló.

Tiszteletbeli tagok:

Döller Antal †.

Róth Márton †.

Siegmeth Károly †.

Münnich Kálmán.

Benedicty J.

Weber Samu †.
 Gróf Bethlen András †.
 Christian Kraft zu
 Hohenlohe Oehringen herczeg.
 Dr. Darányi Ignác.
 Gróf Csáky Zenó †.
 Fischer Miklós.
 Dénes Ferencz.
 Müller Johannes.
 Dr. Otto August.

A központi választmány tagjai:

Ambrózy Albert tanító Nagyszalók.
 Arlt Maurin kereskedő Breslau, XIII. Kaiser Wilhelmstrasse 103.
 Bartóky József v. b. t. t., földművelésügyi államtitkár Buda-
 pest, V. Kálmán-utca 20
 Belóczy Sándor felső kereskedelmi isk. igazgató Késmárk.
 Bruchsteiner Jakab gyáros Budapest, VIII Damjanich-utca 35.
 Csik Imre miniszteri tanácsos Budapest, IV. Koronaherczeg
 utca 10.
 Czibur Bertalan földbirtokos Nagymihály.
 Dobó Adolf polgári iskolai igazgató Igló.
 Dókus Gyula Zemplénavármegye alispánja Sátoraljaujhely.
 Farkas Pál országgyűlési képviselő Budapest, VI. Aradi-
 utca 68.
 Dr. Filarszky Nándor udvari tanácsos, nemzeti múzeumi
 osztályigazgató Budapest.
 Dr. Flórián Károly jogakadémiai tanár Eperjes.
 Folgens Kornél polgármester Igló.
 Dr. Forberger Béla városi főügyész Igló.
 Dr. Groó Béla fürdőorvos Ótátrafüred.
 Dr. Guhr Mihály tb. főorvos Tátraszékplak.
 Hadinger Adolf Phoebus-vezérigazgató Budapest, IV. Korona-
 herczeg-utca 2.
 Hajts Béla polgári iskolai tanár Igló.
 Hefty Gy. Andor felső kereskedelmi iskolai tanár Késmárk.
 Hoepfner Gusztáv bankigazgató Lőcse.
 Horti Valér kir. tanácsos, bankigazgató Késmárk.
 Dr. Jármay László tiszteletbeli tag, kir tanácsos, orvos Buda-
 pest, VII Király-utca 4.
 Jermy Sándor államépítészeti hivatali főnök Lőcse.
 Kálmán Gusztáv nyug kereskedelemügyi államtitkár Budapest,
 VIII. Üllői-út 16/b.
 Karoliny Mihály tanítóképzőintézeti igazgató Arad.
 Kertscher Sándor polgári iskolai igazgató Késmárk.

- Báró Kohner Adolf nagybirtokos Budapest, VII. Damjanich-
 utca 20.
- Dr. Komarniczki Gyula ügyvéd Budapest, II. Török-utca 10.
- Dr. Lorr Sándor vármegyei főorvos Lőcse.
- Lővy Mór népiskolai igazgató Igló
- Dr. Lupkovics József kúriai bíró, törvényszéki elnök Lőcse.
- Majunke Gedeon műépítész Szepesszombat.
- Dr. Neogrády Lajos udv. tanácsos, Szepesvármegye alispánja
 Lőcse.
- Dr. Papp Samu fürdőorvos Alsótátrafüred és Budapest, VIII.
 Baross-utca 3.
- Páter Kálmán árvaszéki ülnök Lőcse.
- † Ponori Thewrewk Emil udvari tanácsos, nyug. egyetemi
 tanár Budapest.
- Dr. Posewitz Tivadar m. kir. főgeológus Budapest, VI. Stefá-
 nia-út 14.
- Pulszky Garibaldi Ksod. vezérigazgató Budapest, V. Rudolf-
 rakpart 6.
- Reichart Dezső fürdőgondnok Ótátrafüred.
- Ruttkai Ráth Péter nyug. Ksod. vezérigazgató Budapest, VI.
 Aréna-út 84.
- Dr. Szlávik Mátyás theol. akadémiai tanár Eperjes.
- Dr. Szontágh Miklós fürdőorvos Ujtátrafüred.
- Dr. Szőnyi Dezső ügyvéd Budapest, IV. Veres Pálné-utca 34.
- Takács József országgyűlési képviselő Gánóc.
- Dr. Tóth István egyetemi tanár, orvos Budapest, VIII. József-
 körút 37.
- Weisz Miksa tiszteletbeli tag, magánzó Budapest, VI. Szondy-
 utca 75.
- Weszter Pál földbirtokos Nagyszalók.
- Winkler Pál főszolgabíró Szepesszombat.

Múzeumi bizottság:

- Elnök: Krompecher Gyula Poprád.
- Múzeumi őr: Clementisz Géza Poprád.
- Pénztáros: Stadler János Poprád.
- Könyvtárosok: Brenner Mihály Poprád és Lővy
 Mór Igló.
- Szakvezetők: a) az állattani osztályban: Horváth A.
 János Igló és Husz János †.
- b) a növénytani osztályban: dr. Gyórfy István
 Kolozsvár és Scherffel Aladár Igló.
- c) az ásványtani osztályban: Róth Márton † és
 Noszky Jenő Késmárk.
- Rendes tagok: Dénes Ferencz, Folgens Kornél, dr.

Förster Kálmán, Hajts Béla, dr. Hankó Artur, Karoliny Mihály, Kövi Imre, Kulmann János, dr. Posewitz Tivadar.

Építőbizottság:

Elnök: Majunke Gedeon Szepesszombat.

Hivatalból tagjai: az ügyvivő alelnök, másodalelnök, titkár, pénztáros.

Választott tagjai: Ambrózy Albert, Csik Imre, Dénes Ferencz, Hajts Béla, Hefty Gy. Andor, Gábrriel Adolf, Grósz Alfréd, Jermy Sándor, id. Kregczy Tibold †, Plotényi János, dr. Posewitz Tivadar, Rokfalusy Lajos, Weszter Pál.

Szerkesztőbizottság:

Elnök: Fischer Miklós Igló.

Tagok: Dénes Ferencz, Grósz Alfréd, Hajts Béla, Kintzler Árpád, Kiss Albert, Lóvy Mór, Prohászka Lajos, Rokfalusy Lajos, Róth Márton † és az osztályok képviselői

Vezetőügyi bizottság:

Elnök: Ambrózy Albert Nagyszalók.

Jegyző: Rokfalusy Lajos Igló.

Rendes tagok: Ehlers Emil, Hefty Gy. Andor, dr. Groó Béla, dr. Guhr Mihály, dr. Szontágh Miklós.

Tátrai Önkéntes Mentőbizottság:

Elnök: dr. Guhr Mihály Tátraszéplak.

Alelnök: dr. Szász Ágoston Szepesszombat.

Jegyző: Hefty Gy. Andor Késmárk.

Pénztáros: Thirring Gyula Igló.

A végrehajtóbizottság tagjai a MKE részéről: dr. Bruckner Győző, Reichart Dezső, Rokfalusy Lajos.

Rendes tagok a MKE részéről: Ambrózy, Albert Ehlers Emil, Hubka Károly, Maurer Artur †, Medgyes József, Neubauer Zoltán, Schmör Gyula, dr. Teschler Antal, Vandracssek Dezső, Zsuffa András, Zsuffa Milán.

A M. K. E. képviselői:

Arad: Karoliny Mihály tanítóképzőintézeti igazgató.

Budapest: dr. Vigyázó János a Turistaság és Alpinizmus szerkesztője Rákosliget, XIX. utca 22.

Debreczen: Fux Antal felső kereskedelmi iskolai tanár.
 Késmárk: Horti Valér kir. tanácsos, bankigazgató és
 Kertscher Sándor polgári iskolai igazgató.
 Losonc: György Lajos főgimnáziumi tanár.
 Matheócz: Thern Ede ev. lelkész.
 Nagyszalók: Ambrózy Albert tanító.
 Pécs: dr. Kenessey Aladár kórházi főorvos.
 Poprád: Krompecher Gyula takarékpénztári igazgató.
 Pozsony: Müllner Mihály ev. tanító.
 Rózsahegy-Fonógyár: Teschler Ferencz gyári tisztviselő.
 Székesfehérvár: Bottka Zoltán takarékpénztári pénztáros.
 Szepesbela: Gábrriel Adolf gyáros.
 Szepesszombat: Hensch László kereskedő.
 Tata: Janky Sándor főgimnáziumi tanár.
 Tátralomnicz: Láng A. Árpád fürdőigazgató.
 Tátraszélplak: dr. Guhr Mihály tb. főorvos.
 Zágráb: Kubányi Gyula máv. ellenőr.

Jegyzőkönyv

a Magyarországi Kárpátégyesület központi választmányának 1916. évi július hó 1-én Poprádon tartott gyűléséről.

Gróf Teleki Sándor elnöklete alatt jelen vannak: Fischer Miklós ügyvivő alelnök, Thirring Gyula központi pénztáros, Marcsek Andor évkönyvszerkesztő, Rokfalusy Lajos a zöldtavi Frigyes menedékház gondnoka, Krompecher Gyula a múzeumi bizottság elnöke, Clementisz Géza múzeumi őr, dr. Förster Kálmán és dr. Hankó Artur múzeumi bizottsági tagok, Majunke Gedeon az építőbizottság elnöke, Gábrriel Adolf építőbizottsági tag, dr. Szász Ágoston a Tátrai Önkéntes Mentőbizottság alelnöke, dr. Vigyázó János a M. K. E. budapesti képviselője, Dénes Ferencz, dr. Jármay László és Münnich Kálmán tiszteletbeli tagok, továbbá a következő választmányi tagok: Ambrózy Albert, Dobó Adolf, Folgens Kornél, Hajts Béla, Hefty Gy. Andor, Hoepfner Gusztáv, dr. Lorx Sándor, dr. Neogrady Lajos, dr. Szontágh Miklós, Takács József, Weszter Pál és Winkler Ernő.

1. Miután elnök a szép számban megjelent választmányi tagokat szívélyesen üdvözlí, megnyitja a gyűlést. Napirend előtt bejelenti, hogy dr. Gyórfy István, Jermy Sándor, Kintzler Árpád és Pulszky Garibaldi távolmaradásukat kimentették. Majd elismerő szavak kíséretében kiemeli azon munkát, melyet Fischer Miklós ügyvivő alelnök a háború második évében is

az egyesületi adminisztráció terén igen csekély segítség mellett végzett és javasolja, hogy ezért az ügyvivő alelnöknek köszönet szavazzassék.

A választmány a bejelentést tudomásul veszi, és Fischer Miklós ügyvivő alelnöknek elismerő köszönetét fejezi ki.

2. Ügyvivő alelnök megemlékszik azon áldásos tevékenységről, melyet gróf Teleki Sándor elnök a hadsegélyezés terén kifejtett és melynek elismeréséül Ő Felsege a Vörös Kereszt I. oszt. díszjelvényével tüntette ki s a választmány nevében szívélyesen üdvözi. Egyúttal felkéri, hogy a választmány hódolatát hasonló kiténtetése alkalmából a grófné Ő Méltósága előtt is tolmácsolni sziveskedjék.

3. Ügyvivő alelnök beterjeszti az egyesület 1915. évi zárszámadását és bemutatja a számvizsgáló bizottság jelentését az általa felülvizsgált zárszámadásról és vagyonkimutatásról. Az egyesület bevétele volt 18848 K 37 f, kiadása 7090 K 03 f, pénztári maradvány tehát 11758 K 34 f. Az egyesületi alapítványok és alapok összege 36819 K 94 f.

A választmány tudomásul veszi a számvizsgáló bizottság jelentését, mely szerint a számadások teljesen rendben vannak és elhatározza, hogy azokat a közgyűlés elé terjeszti azzal az indítványával, hogy Thirring Gyula központi pénztárosnak köszönet mondása mellett az 1915 ik évre a felmentvény megadassék, a számvizsgáló bizottságnak pedig fáradozásáért köszönet szavazzassék.

4. Ügyvivő alelnök jelenti, hogy az egyesület a választmány utólagos hozzájárulása reményében alapító tőkéjéből 10000K, a Husz-alapból pedig 4000 K, összesen tehát 14000 K jegyzett hadikölcsönre.

Tudomásul szolgál.

5. Az osztályoknak 1915. évi jelentéseit, zárszámadásait és költségelőirányzatait, melyek 1916-iki évkönyvünkben egész terjedelmükben közzététettek,

a választmány tudomásul veszi és a közgyűlés elé terjeszti.

6. Az egyesületi múzeumnak az 1915. évről szóló jelentését, zárszámadását és költségelőirányzatát

a választmány tudomásul veszi és a közgyűlés elé terjeszti.

7. Ügyvivő alelnök jelenti, hogy a központi elnökség a közgyűlés megbízásából a múzeumi bizottsággal együtt a megüresedett múzeumi őri tisztséget Clementisz Géza poprádi tanítóval töltötte be,

Tudomásul szolgál.

8. A vezetőügyi bizottság jelentését

a választmány tudomásul veszi.

9. Elnök indítványára a választmány felkéri az ügyvivő alelnököt, hogy a hősi halált halt tagtársak nevét összegyűjtse, feljegyezze s a háború utáni első közgyűlésen bemutassa. A jegyzék okmány alakjában az egyesületi múzeumban fog elhelyezést nyerni.

10. Ügyvivő alelnök jelenti, hogy az egyesület gyűjtése „Turisták talvá”-ra eddig összesen 1848 K eredményezett s hogy az adományok 1916-iki évkönyvünkben nyugtázva vannak.

Münnich Kálmán javasolja, hogy a gyűjtést a nyár folyamán a tátrai fürdőkre is kiterjesszük s csak a fürdőidény után zárjuk le.

Elnök kéri a választmányt, hogy a begyűlt összegnek hováfordítására vonatkozólag az elnökség bizassék meg azzal, hogy a következő választmányi gyűlésnek javaslatot tegyen.

A választmány az indítványokat elfogadja.

11. Ügyvivő alelnök a szerkesztőbizottság részéről jelenti, hogy az 1916. magyar évkönyv változatos tartalommal 2500 példányban már elkészült s szétküldése a jövő héten kezdetét veszi. A német évkönyv munkálatai is megkezdődtek, de nyomdai akadályok miatt eddig még nem jelenhetett meg.

Tudomásul szolgál.

12. Hefty Gy. Andor indítványozza, hogy a háborús időkre való tekintettel a napirendre tűzött új alapszabálytervezet ez alkalommal ne tárgyalassék. Több választmányi tag hozzászólása után

a gyűlés elhatározza, hogy az egyesület új alapszabálytervezete feletti határozathozatalt az 1917. közgyűlésig elhalasztja.

13. A Magyar Turista Szövetségre vonatkozólag a gyűlés akként határoz, hogy a háború tartamára beszünteti az egyesület részéről fizetendő tagsági díjnak kiutalványozását és kéri fogja a háború további tartamára is a tagsági díj elengedését.

14. Felolvastatik dr. Vigyázó Jánosnak a Turistaság és

Alpinizmus című szakfolyóirat szerkesztőjének levele, melyben a nyomdatermékeknek a háború alatt történt óriási megrágulása folytán a lap segélyezésére 100 K rendkívüli háborús segélyt kér és egyúttal beleegyezést ahhoz, hogy a tagok részére nyújtandó kedvezményes előfizetési díjat 5 K-ra felemelhesse.

A gyűlés az indokolt kérelemnek helyt ad s az 1916-ik évre a Turistaság és Alpinizmus részére 100 K rendkívüli segélyt szavaz meg.

15. Ügyvivő alelnök jelenti, hogy a zöldtavi Frigyesmenedékházat a tél folyamán hosszabb ideig egy síosztag vette igénybe. A síosztag távozásakor az átadás alkalmával kiderült, hogy a menedékház berendezési tárgyai közül több hiányzik, több tárgy a hasznavehetetlenségig megrongáltatott, a menedékházhoz tartozó istállónak padlásdeszkáit pedig a katonák felégették. Az egyesület kára a berendezésnél 559 K, az épületnél 362 K, összesen tehát 921 K. Jelenti továbbá, hogy ezen ügyben a honvédelmi miniszterhez felterjesztést intézett, a miniszter pedig intézkedett, hogy az ügy vizsgálat tárgyává tétessék. A vegyes bizottság azonban eddig még nem szállt ki.

Tudomásul szolgál.

16. Ügyvivő alelnök jelenti, hogy a zöldtavi Frigyesmenedékház bérlete 1915 december 31-én lejárt s a többször kiírt pályázat eddig eredménnyel nem járt, úgyhogy mindezideig bérlő nincs. Jelenti továbbá, hogy Adriányi János, a régi bérlő 1913 óta semmit sem fizetett s hogy az elnökség őt ezért beperelte.

A választmány tudomásul veszi a bejelentést és elhatározza, hogy a háború tartamára a menházat ingyen adja ki megfelelő vállalkozónak.

17. Ambrózy Albert a vezetőügyi bizottság elnöke jelenti, hogy a bizottság a vezetők felett szokásos szemlét megtartotta. Egyúttal a vezetők nevében kéri a választmányt, hogy illetékes helyre felterjesztést intézzen aziránt, hogy a kalauzdíjak a háború idejére az általános drágaságra való tekintettel felemeltessenek.

A választmány méltányosnak tartja az indokolt kérelmet s elhatározza, hogy Szepesvármegye törvényhatósági bizottságának hozzájárulását fogja kérni a kalauzdíjaknak a háború tartamára 50°/_o-val való felemelése végett.

18 Winkler Ernő javasolja, hogy a tátrai bérkocsik dijszabása ügyében hasonló felterjesztés intéztessék Szepesvármegye törvényhatósági bizottságához.

A választmány a javaslatot elfogadja s elhatározza, hogy a vármegyei törvényhatóságnál a tátrai bérkocsiáraknak a mostani nyári idényre 50%-val való felemelését fogja kérelmezni.

19. Elnök, miután megemlékszik arról a nagy csapásról, mely 1915. évi november hó 18-án a Magas Tátrát érte, a választmány nevében köszönetét fejezi ki Szepesvármegye illetékes közigazgatási közegeinek, különösen dr. Neogrády Lajos alispánnak és Winkler Ernő szepesszombati főszolgabírónak, a széldöntés következtében szükségessé vált intézkedések gyors és czélszerű keresztülviteléért.

20. A választmány elnök felvilágosító szavai után megnyugvással veszi tudomásul, hogy a rokkantügyi hivatal Alsótátrafüredet vétel útján tüdőbetegszanatórium czéljaira megszerezte és helyesli azon tervet, hogy az alsótátrafüredi tüdőbetegszanatórium a háború után állandó üdülőteleppé fog átszerveztetni. Szívesen értesül a kormány azon szándékáról, hogy az ország különböző helyein tüdőbetegnépszanatóriumokat létesít, melyek egyike több ezer ágyra berendezve a Magas Tátrában is nyerne elhelyezést. Dr. Neogrády Lajos, dr. Szontágh Miklós, Takács József, dr. Szász Ágoston, Hoepfner Gusztáv Fischer Miklós, Hefty Gy. Andor, dr. Lox Sándor és dr. Vigvázó János hozzászólása után

a választmány azon óhajának ad kifejezést, hogy a létesítendő állandó tüdőbetegnépszanatórium ne a Magas Tátra szívében, a tátrai fürdő és nyaralótelepek közvetlen közelében, hanem a Magas Tátra nagy kiterjedésű déli lejtőinek oly helyén állítsák fel, mely különben teljesen megfelel a követelményeknek (pl. Kóprovavölgy, Tychavölgy).

Elnök indítványára

a választmány elhatározza, hogy a miniszterelnök útján a kormányhoz a tátrai viszonyok fejlesztését czélzó felterjesztést intéz, mely a tüdőbetegnépszanatórium-kérdésen kívül még a szállásviszonyokra is kiterjeszkedjék. Ezen memorandumban a kormány figyelme felhívandó arra, hogy a Tátra jelenlegi fürdő és nyaralótelepeinek fejlesztése és újaknak létesítése egyrészt a vállalkozónak nyújtandó olcsó, hosszú lejáratú kölcsön rendelkezésre

bocsátásával, másrészt az 1881. évi XLI. t. cz. (kisajátítási törvény) módosításával volna csak elérhető, végül, hogy a fürdőtelepek körüli területek befásítása állami felügyelet mellett, de a M. K. E. és a fürdőtelepek véleményének meghallgatása alapján volna keresztülvendő. A memorandum szerkesztését és felterjesztését a választmány az elnökségre bizza.

21. Hefty Gy. Andor indítványára

a választmány elhatározza, hogy az egyesület a hatóságoktól a Tátrafüred—Ötforrás—Sziléziai háziútnak a széldöntvényektől való szabaddá tételét, az erdőkincstártól pedig a Sziléziai házhoz vezető kocsíútnak a Felkapatakon átvezető nagy hídjának sürgős helyreállítását fogja kérni.

22. Gábel Adolf jelenti, hogy a Weidau—Zöldtavi út teljesen összetört hídját rendbehozatta. Indítványozza, hogy az elnökség a 160 K költségnek megtérítését Késmárk városától kérelmezze. Jelenti továbbá, hogy a Drechslerhäuschenhez vezető utat a széldöntvény eltorlaszolta, miért is fel kellene szólítani a rókuszi községi bírót, hogy az utat ismét járhatóvá tésse. Végül pedig kéri a választmányt, kerestessék meg a késmárki szolgabírói hivatal, hogy a turistákat gyakran akadályozó juhászok kóborlásának erélyes megrendszabályozással véget vessen.

A választmány a jelentést tudomásul veszi és az indítványokat helyesli.

23. Ügyvivő alelnök jelenti, hogy a Tátrai Önkéntes Mentőbizottságba választott megbizottak, valamint az elnökség megbízatása lejárt. Javasolja, hogy a Mentőbizottságban működő összes tisztviselők és megbizottak mandátuma az általános tisztújításig meghosszabbíttassék.

A választmány az indítványt pártolóan fogja a közgyűlés elé terjeszteni.

24. Ügyvivő alelnök indítványára

a választmány elhatározza, hogy a Mecsek Egyesületet 25 évi fennállása alkalmából átíratilag üdvözlölni fogja.

25. Elnök berekeszti a gyűlést.

K. m. f.

Mecsek Andor
titkár helyett.

gróf Teleki Sándor
elnök.

Jegyzőkönyv

a Magyarországi Kárpátgyesület központi választmányának 1916. évi augusztus hó 6-án Ótátrafüreden tartott gyűléséről.

Gróf Teleki Sándor elnökle alatt jelen vannak: Fischer Miklós ügyvivő alelnök, Thirring Gyula központi pénztáros, Marcsek Andor évkönyvszerkesztő, Rokfalusy Lajos a zöldtavi Frigyes-menedékház gondnoka, dr. Jármay László, Münnich Kálmán és Weisz Miksa tiszteletbeli tagok, Czibur Bertalan, Dókus Gyula, dr. Filarszky Nándor, dr. Guhr Mihály, Hajts Béla, Hefty Gy. Andor, Hoepfner Gusztáv, Jerny Sándor, Kálmán Gusztáv, dr. Komarniczki Gyula, Lóvy Mór, Majunke Gedeon, dr. Papp Samu, Pulszky Garibaldi, dr. Szontágh Miklós, Takács József, dr. Tóth István és Winkler Ernő választmányi tagok, Krompecher Gyula a múzeumi bizottság elnöke, dr. Förster Kálmán múzeumi bizottsági tag, Plotényi Jenő építőbizottsági tag, dr. Vigyázó János a MKE budapesti képviselője és György Lajos a MKE losonczyi képviselője.

1. Miután elnök a szép számban megjelent választmányi tagokat szívélyesen üdvözlő, megnyitja a választmányi gyűlést. Napirend előtt bejelenti, hogy dr. Darányi Ignác, dr. Forberger Béla, Gábrriel Adolf, Grósz Alfréd, dr. Neogrády Lajos és dr. Otto August távolmaradásukat kimentették.

2. Ügyvivő alelnök betérjeszti az egyesület 1917. költség-előirányzatát.

A választmány hozzájárul a költségelőirányzat összeállításához és elhatározza, hogy a közgyűlésnek elfogadásra ajánlja.

3. Elnök előadja, hogy az utolsó választmányi gyűlés alkalmával a mostani teljesen bizonytalan viszonyok miatt az az óhaj hangzott el, hogy az egyesület új alapszabályainak tárgyalása, valamint a tisztújítás és a központi választmány tagjainak választása a háború utáni közgyűlésre halasztassék.

A választmány a javaslatot a közgyűlés elé terjeszti.

4. Elnök jelenti, hogy Fischer Miklós 25 év óta tölti be a MKE ügyvivő alelnöki tisztségét. Miután elismerő szavakkal méltatja Fischer Miklós negyedszázados eredményes munkásságát, egyúttal jelenti, hogy együttes megállapodásuk folytán hajlandó még egy évig az ügyvivő alelnöki teendőket ellátni.

A választmány örömmel veszi tudomásul a bejelentést s miután Fischer Miklósnak negyed-

százados, önzetlen, közhasznú tevékenységéért őszinte köszönetet szavaz, elhatározza, hogy a közgyűlés is üdvözölje Fischer Miklóst 25 évi alelnöki működése alkalmából.

5. Elnök jelenti, hogy az utolsó választmányi gyűlés határozata értelmében a viharpusztítás, a tüdőbetegszanatóriumok felállítása, az elégtelen lakásviszonyok és a kisajátítási kérdések rendezése ügyében a kormányhoz intézett memorandumot a miniszterelnöknek átnyújtotta, akitől azonban idő rövidsége miatt eddig válasz még nem jöhetett.

Tudomásul szolgál.

6. Ügyivő alelnök jelenti, hogy Szepesvármegye törvényhatósági bizottsága f. év július hó 12-én tartott ülésében a központi választmány kérelmének eleget tett és a rendkívül súlyos megélhetési viszonyokra, valamint az erősen megcsökkent turistaforgalomra való tekintettel a kalauzdíjaknak kizárólag a háború tartamára 50%-val való felemeléséhez határozatilag hozzájárult. Hasonlóképen megengedte a törvényhatósági közgyűlés a háború tartamára a bérkocsiaraknak is 50%-val való felemelését.

Tudomásul szolgál.

7. Elnök javasolja, mivel a totalizátor-adóból a földművelésügyi miniszter által az 1914-ik évre kiutalt 3000 K még nem jutott el az egyesülethez, az elnökség nyerjen felhatalmazást, hogy az egyesületet megillető 3000 K kifizetését a földművelésügyi minisztertől kérélmezze. Egyúttal indítványozza, hogy ezen összeg egyrészt a Zöldtóhoz, másrészt a Sziléziai házhoz vezető út javítására fordíttassék.

A választmány a javaslatához hozzájárul.

8. Majunke Gedeon, mint az építőbizottság elnöke előterjeszti jelentését, melyből kitűnik, hogy az építőbizottság működési köre a háború második évében is nagyon meg volt szorítva. A zöldtavi Frigyes menedékház javítási munkálatai befejeződtek, a végeleges elszámolás azonban még nem készült el. Hajts Béla és Rokfalusy Lajos tagtársak nagyobb mérvű útjelzéseket végeztek, előbbi Tátralomniczról kiágazólag, utóbbi a Csorbai tó és Poprádi tó környékén miért is javasolja, hogy nekik ezen készséges közreműködésükért köszönet szavaztassék. Javasolja továbbá, hogy a Batizfalvi tó mellett tervezett menedékház építésétől a választmány tekintszen el s annak idején legfeljebb egy egészen közönséges, csupán egy szobából és konyhából álló házikó építésével érje be.

Továbbá, tekintettel arra, hogy Alsótátrafüredet a m. kir. rokkantügyi hivatal katonai tüdőbetegszanatórium céljaira megvette, indítványozza, hogy az egyesület az egészen különálló Szépkilátás nevű épületet a tulajdonos késmárki banktól diák- és turistaszálló céljaira szerezzze meg.

A választmány a jelentést tudomásul veszi, az építőbizottság elnökének működéséért köszönetet szavaz és javaslatait helyesli, Hajts Béla és Rokfalusy Lajos tagtársaknak pedig köszönetet mond. A Szépkilátás megszerzésére vonatkozólag Hoepfner Gusztáv, dr. Vigyázó János, Weisz Miksa, Fischer Miklós és gróf Teleki Sándor hozzászólása után megbizzza az elnökséget, hogy a tájékoztatáshoz szükséges lépéseket megtegye és annak idején a választmánynak eljárásáról beszámoljon.

9. Majunke Gedeon a mai gyűlésről távol levő Gábrriel Adolf írásbeli jelentését és azon indítványát terjeszti elő, hogy a Tátrába érkező kedvezményes vasuti jeggyel utazók szolittassanak fel a MKE-be való belépésre.

A választmány a jelentés tudomásulvétele után Gábrriel Adolfnak lelkes tevékenységéért köszönetet mondva, az indítványra vonatkozólag akként határoz, hogy a kérdést alkalmasabb időben behatóbb tanulmányozás tárgyává fogja tenni.

10 Elnök jelenti, hogy a hadbavonult dr. Bruckner Győző központi titkár teendőinek egy részét eddig is Marcsek Andor évkönyvszerkesztő látta el és javasolja, hogy a választmány Marcsek Andornak eddigi működéséért köszönetet szavazzon Indítványozza egyúttal, hogy a választmány kérje fel Marcsek Andort dr. Bruckner Győző visszatérteig a titkári teendőik végzésére.

A választmány köszönetének kifejezése mellett a javaslatot elfogadja.

11. Münnich Kálmán kérdést intéz az elnökséghez, vajjon nem tartaná-e helyesnek, ha a közgyűlés is kifejezést adna azon felfogásának, hogy a MKE a Tátra szívében tüdőbetegnépszanatóriumoknak elhelyezését aggályosnak tartja.

Elnök kijelenti, hogy erre vonatkozólag úgy megnyitó beszédében, mint az elnöki jelentésben ki fog térni.

12. Dr. Tóth István kéri az elnökséget, hogy a legközelebbi munkaprogramm összeállításánál a Menguszfalvi völgy útjaira (Poprádi tó megálló — Poprádi tó—Hinczói tavak—Vadorzóhágó) legyen különös tekintettel. Hefty Gy. Andor és Fischer Miklós ügyvivő alelnök hozzászólása után elnök megígéri, hogy mivel Hohenlohe herczeg területéről

van szó, személyesen fog közbenjárni a hercegnél az útéptés és javítás érdekében

13. Thirring Gyula indítványozza, hogy a MKE lépjen be a Dunántúli Turistaegyesületbe és a Mecsek Egyesületbe tagul, mivel utóbbi fennállása óta, előbbi pedig hosszabb idő óta tagja az egyesületnek.

A választmány az indítványt helyesli.

14. Elnök berekeszti a választmányi gyűlést.

K. m. f.

Marcsek Andor
titkár.

gróf Teleki Sándor
elnök.

Jegyzőkönyv

a Magyarországi Kárpát Egyesületnek 1916. évi augusztus hó 6-án Ótátrafüreden tartott 42-ik közgyűléséről.

Gróf Teleki Sándor elnöklete alatt jelen vannak: Fischer Miklós ügyvivő alelnök, Marcsek Andor titkár, Thirring Gyula központi pénztáros, Rokfalusy Lajos a zöldségi Frigyes menedékház gondnoka, dr. Jármay László, Münnich Kálmán és Weisz Miksa tiszteletbeli tagok, Czibur Bertalan, Dókus Gyula, dr. Filarszky Nándor, dr. Guhr Mihály, Hajts Béla, Hefty Gy. Andor, Hoepfner Gusztáv, Jermy Sándor, Kálmán Gusztáv, dr. Komarniczki Gyula, Lóvy Mór, Majunke Gedeon, dr. Papp Samu, Pulszky Garibaldi, dr. Szontágh Miklós, Takács József, dr. Tóth István és Winkler Ernő választmányi tagok, Krompecher Gyula a múzeumi bizottság elnöke, dr. Förster Kálmán múzeumi bizottsági tag, Plotényi Jenő építőbizottsági tag, dr. Vigyázó János a MKE budapesti képviselője, György Lajos a MKE losonczyi képviselője és a következő egyesületi tagok: Adriányi László, Barger Guido, gróf Degenfeld Lajos, Dókus Ernő, Forberger Árpád, dr. Förster Jenő, Fülöp József, dr. Hutyra Ferencz, dr. Illyefalvy Géza, Kemény Sándor, Kern Pál, Lechnitzky Gyula, Melczer Gusztáv, Ofner Artur, Rösch Frigyes, Sonnenschein Bernát, Szilák Sándor, Szilassy Aladár, Tasnády Antal, Telléry Gyula, Wolfner József stb.

1. Gróf Teleki Sándor elnök megnyitó beszédében lenyűgöző szavakkal utal arra, hogy a MKE a világháború folyamán már másodszor tart közgyűlést, ami élénk bizonyossága annak, hogy az egyesület működésében nem állott be szünet s hogy e nehéz viszonyok között is mindent megtesz, amit az adott körülmények megengednek. Majd rámutat

arra az óriási csapásra, mely 1915. évi november hó 18-án a Magas Tátrát érte. A MKE kötelessége a pusztulás helyreállításában minden erővel közreműködni, nehogy a jövő nemzedék szemrehányásokkal illethesse az egyesületet. De egy másik veszély is fenyegeti a Tátra idegenforgalmát azáltal, hogy irányadó körök a tátrai fürdő- és nyaralótelepek közelében tüdőbetegnépszanatóriumokat szándékoznak létesíteni. Ennek káros következményeiért a MKE elhárítja magától a felelősséget. Ez még inkább csökkentené a Tátra amúgy is szűk befogadóképességét, miért is kötelessége az egyesületnek, hogy új fürdőtelepek létesülését elősegítse. Ezen kérdésekre vonatkozólag, valamint a birtokviszonyokra és a kisajátítás rendezése ügyében memorandumot nyújtott át a miniszterelnöknek, kitől válasz ugyan eddig idő rövidsége miatt még nem érkezett, de jogos a remény, hogy az közmegelegedésre kedvező elintézésben fog részesülni. Miután javasolja, hogy a közgyűlés Frigyes főherceg védnököt táviratilag üdvözlje, meleg szavakkal köszönti a közgyűlésen megjelent Kálmán Gusztáv nyug. kereskedelemügyi államtitkárt, Pulszky Garibaldi Ksod. vezérigazgatót, Münnich Kálmán és Takács József országgyűlési képviselőket és az összes megjelent tagokat s a közgyűlést megnyitottnak nyilvánítja.

2. Napirend előtt titkár bemutatja báró Ghillány Imre földmivelésügyi miniszter táviratát, melyben képviselétével Plotényi Jenő erdőmérnököt bizza meg dr. Neogrády Lajos szepesi alispán levelét, melyben helyettesítésével Winkler Ernő főszolgabíró jelöli meg, dr. Darányi Ignác tiszteletbeli tag és dr. Thirring Gusztáv üdvözlő sürgönyét a Magyar Turistaegyesület nevében és dr. Otto August tiszteletbeli tag üdvözlését. Távolmaradásukat kimentették még dr. Forberger Béla, Gábriel Adolf és Grósz Alfréd.

3. Hefty Gy. Andor a Magyar Tátraegyesület, dr. Vigyázó János a Budapesti Egyetemi Turistaegyesület szívélyes üdvözlését tolmácsolja a MKE közgyűlésének azon indítványával, hogy a közgyűlés intézzon hódoló táviratot Ó Felségéhez a Ferencz József csúcs elnevezésének és emléktáblával való megjelölésének huszadik évfordulója alkalmából.

A közgyűlés az indítványt egyhangú lelkesedéssel elfogadja és a következő hódoló táviratot intézi Ó Felségéhez:

Annak a napnak húsz éves évfordulóján, amelyen a Magyarországi Kárpátgyesület hazánk legmagasabb ormát Ó Felsége nevére nevezte el, egyesületünknek a mai napon Ótátrafüreden tartott közgyűlése legmélyebb

hódolatát és rajongó szeretetét tolmácsolja Ő császári és apostoli királyi Felsége előtt a hazafias hő óhajjal, hogy dicső hadseregünk hősiessége vívja ki mielőbb hazánknak a második évezredet biztosító győzelmes békét.*

4. Ügyvivő alelnök előterjeszti az egyesület mult évi működéséről szóló elnöki jelentést, melyet

a közgyűlés élénk tetszéssel és köszönetének kifejezésével tudomásul vesz.

5. Ügyvivő alelnök az elnöki jelentés kapcsán kegyeletes szavakkal enlékszik meg Nikházi Frigyes, az egyesület volt titkárának és Husz János volt múzeumi őrnek elhunytáról. Indítványára

a közgyűlés mindkét volt tisztviselőjének érdemeit jegyzőkönyvbe iktatja.

6. Gróf Degenfeld Lajos indítványozza, hogy a MKE a kormánytól akár küldöttség útján is egy állandó tátrai kirendeltséget kérjen a széldöntések mielőbbi eltávolítására, valamint az erdőnek az idegenforgalom szempontjait is figyelembe vevő rekonstruálására.

Elnök, miután indítványozót felvilágosítja, hogy a földmívelésügyi miniszter ez ügyben már tartott egy tájékoztató értekezletet és ezzel megkezdte azon munkát, melyből a MKE is ki fogja venni a maga részét, kéri felszólalót, hogy a miniszterelnöknél indítványa érdekében befolyását érvényesíteni sziveskedjék.

7. Dr. Vigyázó János a közgyűlés nevében köszönetet mond, hogy elnök a memorandumot a miniszterelnöknek átnyújtotta.

8. Forberger Árpád azon óhajának ad kifejezést, hogy a Tátralomnicztól folytatólagosan Barlangligetig építendő villamos vasútnak úgynevezett állandóan felszínen tartassék.

* Hódoló táviratunkra a következő választávirat érkezett:

Gróf Teleki Sándor úrnak, a Magyarországi Kárpátgyesület elnökének.

Ő császári és apostoli királyi Felsége a Magyarországi Kárpátgyesület közgyűlésének a Tátra legmagasabb csúcsának a legfelsőbb név után történt elnevezése huszadik évfordulója alkalmából Méltóságod által előterjesztett hódolatát élénk megelégedéssel fogadni és a királyhűség eme megnyilatkozásáért legkegyelmesebben szives köszönetét kifejezni méltóztatott. Legfelsőbb parancsra: Daruváry.

Elnök megígéri, hogy az egyesület alkalmas időben a legnagyobb készséggel áll rendelkezésére minden mozgalomnak, mely Barlangligetet közelebb kívánja hozni a Táttra szívéhez.

9. Ügyvivő alelnök beterjeszti az egyesület 1915. évi zárszámadását és bemutatja a számvizsgáló bizottság jelentését az általa felülvizsgált zárszámadásról és vagyonkimutatásról. Az egyesület bevétele volt az elmúlt évben 18,848 K 37 f, kiadása 7090 K 03 f, pénztári maradék tehát 11,758 K 34 f. Az egyesületi alapítványok és alapok összege 36,819 K 94 f. Miután a jelentés szerint a számadások a legnagyobb rendben találtattak,

a közgyűlés Thirring Gyula központi pénztárosnak az 1915-ik évre a felmentvényt megadja s úgy neki, mint a számvizsgáló bizottságnak köszönetét nyilvánítja.

10. Titkár bemutatja az egyes osztályoknak 1915. évi jelentéseit, zárszámadásait és költségelőirányzatait, melyekből kiténik, hogy működésüket a háború erősen megakasztotta.

A közgyűlés a jelentést tudomásul veszi.

11. Titkár beterjeszti a múzeumi bizottság 1915. évi jelentését, zárszámadását és költségelőirányzatát, amelyet

a közgyűlés jóváhagyólag tudomásul vesz.

12. Ügyvivő alelnök beterjeszti az egyesület 1917. évi költségelőirányzatát, melynek nevezetesebb tételei a következők: I. Bevétel: tagsági díjakból 4860 K, kiadványok és hirdetésekéből 460 K, adományok és kamatokból 1450 K, különféle bevételek és a múlt évi pénztári maradék 11,410 K. Összes bevétel tehát 18,180 K. II. Kiadás: kezelési költségek 2370 K, kulturális kiadások 4050 K, építési és turisztikai kiadások 11,560 K, különféle kiadások 200 K. Összes kiadás tehát 18,180 K.

A közgyűlés a költségelőirányzatot megerősíti és tudomásul veszi.

13. A választmány azon indítványát, hogy az egyesület új alapszabályainak tárgyalása, valamint a tisztújítás és a központi választmány tagjainak választása a háború utáni közgyűlésre halasztassék,

a közgyűlés elfogadja.

14. Elnök a közgyűlés nevében meleg szavakkal üdvözlő Fischer Miklós kir. tanácsost, aki 25 év óta működik mint a MKE ügyvivő alelnöke és odaadó, sikeres munkásságáért a

közgyűlés legőszintébb köszönetét tolmácsolja s örömeinek ad kifejezést, hogy Fischer Miklós ügyvivő alelnököt reábirta, hogy tiszttségében továbbra is megmaradjon.

Fischer Miklós meghatottan köszöni meg a figyelmet és a nem várt óvációt.

15. Elnök közli a válaszmány azon javaslatát, hogy a hősi halált halt egyesületi tagok emléke alkalmas módon megörökíttessék.

A közgyűlés a javaslatot helyesli.

16. Miután elnök köszönetet mond a földművelésügyi miniszternek, hogy képviseltette magát, Szepesvármegye törvényhatóságának mindenkor tapasztalt jóakarataért, a Kassaderbergi vasútnak, a szepesi sajtó képviselőinek, Ótátrafüred igazgatóságának a közgyűlési terem átengedéseért és az összes jelenlevőknek, a közgyűlést berekeszti.

K. m. f.

Marcsek Andor
titkár.

gróf Teleki Sándor
elnök.

Évi jelentés.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Amikor a Magyarországi Kárpát Egyesület utolsó évi működéséről beszámolunk, jelentésünk alap gondolatát abban a néhány szóban foglalhatjuk össze: „a világháborúnak második esztendeje.”

Most, amikor a magyar nemzet összes anyagi erőinek latbavetésével küzd állami léteért, amikor fiai véráldozatot hoznak mindama javak fenntartásáért és azok jövőjeért, melyeket a magyar nép évszázdos munkában szerzett és alkotott, amikor a mostani nehéz és válságos idő a társadalmi erőket a küzdelem porondjára szólítja, hogy enyhítsék a fáj dalmat, gyógyítsák a sebeket, szárítsák a könnyeket, amikor köztudattá vált, hogy ezen titáni küzdelem mindnyájunk létérdekeiért folyik s abban mindnyájunknak részt kell vennünk: a világtörténelmi eseményeknek hatása elhat mindenfelé, eljut állami, társadalmi kulturális életünk minden munkaterére.

Ez a hatás nyilvánult a M. K. E.-nek utolsó évi életében is.

Tagjainknak nagy része, köztük az egyesületi tevékeny-

ségnek számos vezető tényezője, a harctéren teljesíti leg-szentebb hazafiui kötelességeit.

Aggódó lelkünk ott virraszt felettük a véres harcok óráiban; mélységes hálánk babérkoszorút fon a harctéren elvérzettek, a kórágyon elhunytak sírhantjainak fejfájára.

A Keleti Kárpátok hegyvidéke, melyről eddig évi jelentéseiben egyik osztályunk a békés munka keretében szólott, most újból ádáz küzdelmek színhelye, melyen katonáink hősiessége szent oltárt emel a hazaszeretnek.

Egyesületünk munkaerőinek a harctéren s a háborúval kapcsolatos humánus célok szolgálatában való igénybevétele, a körülöttünk lezajló világeseményeknek lelki, érzelmi hatása a rendestől eltérő színezetet kölcsönöztek a M. K. E. utolsó évi történetének.

Ezen változott viszonyok bénító hatása mellett is igyekezett egyesületünk a lefolyt évben hivatásának megfelelni.

Egyesületi közgyűlésünk határozata értelmében az elnökség a kiküldött bizottságban folytatott tárgyalások alapján elkészítette az új alapszabálytervezetet, azt megküldötte az osztályoknak, kinyomatta az 1915. évi évkönyvben s tárgyalását felvette központi választmányi ülések és közgyűlések tárgysorozatába.

Sem a központi választmány, sem a múlt évi közgyűlés a háborús viszonyok miatt nem tartották időszerűnek az alapszabálytervezetnek a háború alatt való tárgyalását. A folyó évi július 1-én tartott központi választmányi ülésnek ezirányú indítványa felett a mai közgyűlés van hivatva dönteni.

Tagadhatatlan, hogy a világháború új viszonyokat fog teremteni, új szociális feladatokat fog felszínre hozni, melyekhez egyesületünknek is alapszabályszerű munkakörének megállapításánál alkalmazkodnia kell.

Eddig a turistaságot idegenforgalmi, tehát közgazdasági és közegészségi tényezőként értékeltük. A tiroli Alpok, a Dolomítok, az Isonzo hegyszakadécai, a Kárpátok védbástyája tanubizonyosságot tesznek arról, hogy a turistaság terjesztése egyik posztulátuma haderőnk fejlesztésének is s meg vagyunk arról győződve, hogy a Magas Tátra a háború után ép úgy, mint a tiroli Alpok, fontos színhelye lesz hadseregünk harcászati gyakorlatainak.

A turistaságnak ezirányú országos fontossága újabb érv arra nézve, hogy a M. K. E. turisztikai céljainak megvalósítására igényt tartson a totalizátoradóból folyósított állami segélyre.

Már Serényi Béla földművelésügyi m. kir. miniszter 1913. évi május 3-án, 44,938. sz. a. kelt leiratában értesítette egyesületünk elnökségét, hogy a totalizátoradóból a tárczájára eső összeget a legközelebbi években csaknem teljesen a Magas Tátra turistaberendezésére fogja fordítani, úgy hogy ezzel a tekintélyes összeggel elsősorban a Magas Tátra rendeztetik be a turistakövetelményeknek megfelelően.

Nagy jelentőségű, hogy a miniszteri leiratban szerepel a M. K. E.-nek évek óta propagált nagy terve, mint elsőrangú turisztikai követelmény: a Klotild-útnak kiépítése a Csorbai tótól Podbanszkóra és onnét a Tichavölgyön keresztül a Tomanovahágóra.

Ő excz. báró Ghillányi Imre földművelésügyi m. kir. miniszter 1913 évi nov. 5-én, 84,726. sz. a. kelt leiratában értesítette egyesületünk elnökét, hogy az 1913 évi XIII. t. cz. alapján befolyó totalizátorjövedelemnek a rendelkezésére álló részét első sorban hivatali elődjének az egyesülethez intézett leiratában felsorolt turisztikai berendezésekre óhajtja fordítani, mert méltányolván a M. K. E. memorandumában felsorolt indokokat, a maga részéről is úgy van meggyőződve, hogy a tátrai körút a Magas Tátra idegenforgalmát s a nyugati Tátra legszebb részein való turistáskodást hathatósan fogja emelni.

Ő excz. leiratában értesíti az egyesületet, hogy mivel ezen műút különösen az 1400 méteren felüli régiókban a nehéz terepviszonyok miatt sok költségbe fog kerülni, azért az említett törvény alapján rendelkezésére álló összeget legalább $\frac{2}{3}$ részében ezen út kiépítésére kívánja fordítani, hogy az mielőbb elkészüljön.

Egyben tudomására hozza az egyesületnek, hogy a fennmaradó összegből a M. K. E.-et menedékház- és útépitéseinek foganatosításában terv- és költségvetés bemutatása mellett esetről-esetre legfeljebb évi 3000 K összeggel fogja támogatni.

A háború megakasztotta a Tátra ezirányú fejlesztését s egyesületünknek a kormány részéről való támogatását.

Bírván a kormánynak rendeletileg is kifejezett ígérletét, indokolt reményt táplálhatunk arra nézve, hogy a háború után a Magas Tátra feltárására irányuló s a kormányhoz 1907. évben terjesztett emlékiratban részletezett tátrai körúti terveink a megvalósítás stádiumába lépnek.

Mélyen tisztelt Közgyűlés! Gyászkerettel szokás övezni azt a dátumot, melyhez nagy veszteség, nagy fájdalom emléke fűződik. Gyászkeretes napja a Magas Tátra történetének 1915 nov. 18-ika.

Ezen a napon szabadultak fel a légtenger démoni erői, hogy elpusztítsák a Táttra déli lejtőinek legszebb díszét: a gránitbérczeknek ózontfejlesztő, árnyat nyújtó, életető, zöld keretét, a százados fenyvest.

Ez a nap gyászt hozott mindnyájunkra, kik büszkék vagyunk a Tátra szépségeire, akiknek óhaja, reménye, törekvése összeforrt a Táttra érdekeivel.

A ciklon 6,5 kilométer hosszúságban, 2,5 kilométer szélességben 2200 holdnyi területen pusztított.

Hogy ilyen nagy erdőterületnek ledöntése hogyan fogja befolyásolni a klimatikus viszonyokat, milyen kihatással lesz a pusztítás körzetébe eső, de hála az égnek — a romboló hatástól megkímélt két Tátrafüredre, azt most még eldönteni nem lehet.

Őszinte hálával és elismeréssel tartozunk Szepesvármegye illetékes közigazgatási hatóságainak, első sorban a megye nagyérdemű alispánjának, akik gyors és czélszerű intézkedéseket tettek a ledöntött famennyiség értékesítésére, a lehántás haladéktalan foganatosítására, evvel együtt a nagy tűzveszély elhárítására vagy legalább csökkentésére.

A kitermeléssel kapcsolatosan kell, hogy kezdetét vegye az erdő mielőbbi felújításának a munkája.

E tekintetben hangsúlyozzuk, hogy a Magas Tátrához, mint elsőrangú idegenforgalmi és közegészségi tényezőhöz, nagyfontosságú országos közgazdasági érdekek fűződnek s hogy emiatt az erdőrekonstrukciós munkálatoknál nem csupán az okszerű s megszokott erdőgazdasági szabályok, hanem olyan körülmények is tartandók szem előtt, melyeket egészségügyi kívánalmak és idegenforgalmi követelmények szabnak meg.

Nézetünk szerint az illetékes erdőhivataloknak, amikor a kitermelt faanyagot gyors elszállításáról gondoskodnak, — ami a tűzveszély szempontjából felette fontos — arra kellene törekedniök, hogy a fürdő- és nyaralótelepek környéke, nemkülönben az azokat összekötő utak is mielőbb befásíttassanak.

A fürdőtelepek körüli területek parkírozása előre megállapított tervek szerint történjék, melyeknek végleges elfogadása előtt — nézetünk szerint — a fürdőtelepeknek, esetleg más tényezőknek véleménye volna kikérendő.

A ledöntött fák borítják a magasabb régiókba vezető utaknak és gyalogösvényeknek egy részét is.

Nehogy a tátrai turistaság évekre megakadjon, kívánatos volna, hogy ezen utak és ösvények mielőbb járhatóvá tétessenek.

Ismervén Csik Imre miniszteri tanácsos úrnak a turistaság érdekei iránti meleg érdeklődését, bízunk e tekintetben is hathatós támogatásában.

Megnyugvással értesültünk arról, hogy a rokkantügyi hivatal Alsótátrafüredet vétel útján megszerezte s tüdőbeteg katonáink számára rendeztette be. Azok számára, akik legszentebb honfiúi kötelességeik teljesítése közben feláldozták egészségüket, a legnagyobb áldozat sem túlnagy ahhoz, hogy az állam, a magyar társadalom lerőjja irántuk háláját.

Helyeseljük a rokkantügyi hivatalnak azt a szándékát is, hogy az alsótátrafüredi tüdőbetegszanatórium a jövőben tisztviselői üdülőteleppé szerveztessék át.

Mély hálaérzettel értesültünk a kormánynak azon intenciójáról, hogy a népünket oly ijesztő módon pusztító tüdőbetegség áldozatainak gyógyítására és a kór terjedésének meggátolására az ország különböző helyein tüdőbetegnépszanatóriumokat létesít s hogy egy ilyen, több ezer ágyra berendezett népszanatórium felállítása a Magas Tátrában is tervezetik.

Magas Tátránk, magassági viszonyaival, lejtőinek déli fekvésével, enyhe klimájával, nagy inszolációjával predestinálva van ilyen célú népszanatóriumnak létesítésére.

Jól tudjuk, hogy a gondosan s a modern higiénia követelményeinek megfelelően berendezett és szakszerűen vezetett tüdőszanatóriumok fertőzés által nem veszélyeztetik a közelben levő fürdő- vagy nyaralótelepeket, azonban számolnunk kell a néplélek azon megnyilatkozásával, hogy túlzásig viszi óvintézkedéseit, hogy indokolatlanul mindenütt veszélyt lát s hogy tartózkodik azon helyek, sőt azon helyek környékének felkeresésétől, ahol tüdőbetegek együtt nagyobb számmal élnek.

A Magyarországi Kárpát Egyesületnek egyik fontos célja, hogy szolgálja azon közgazdasági érdekeket, melyek az idegenforgalom és turistaság révén a Magas Tátrához fűződnek, azért nemzeti kincsünk kellő értékesítése szempontjából hátrányt és veszélyt látunk a közönség eme rettegésében, tartózkodásában s azért nem hallgathatjuk el aggodalmunkat s morális kötelességünknek ismerjük hangsúlyozni abbéli meggyőződésünket, hogy közgazdasági érdekek, tehát célszerűségi okok indokoltá teszik, hogy ezen tervezett nagy népszanatórium ne a Magas Tátra szívében, ne a tátrai fürdő- és nyaralótelepek közelében, hanem a Tátra nagy kiterjedésű déli lejtőinek oly helyén létesíttessék, mely klimatikus, higiénikus, közlekedési szempontból teljesen, sőt tekintve a központi erdők letarolása következtében beállott éghajlati

viszonyokat, még jobban felel meg s mégis távolabbi felvése miatt eliminálja a fent jelzett káros hatásokat.

Ilyen hely van akárhány a Táttra déli lejtőin s midőn reméljük, hogy a kormány a tátrai népszanatórium létesítésénél össze fogja egyeztetni a közegészségi és közgazdasági érdekeket, készséggel felajánljuk a M. K. E.-nek helyrajzi ismereteit és tapasztalatait arra az időre, amikor egy megfelelő helynek kikeresése aktuálissá válik.

Hangsúlyozni óhajtjuk, hogy ezen állásfoglalásunk nem tangálja a tátrai fürdőtelepeknek azt az eljárását, hogy egyes tüdőbetegeket befogadnak és gyógykezelnek. Ezen eljárás csak szörványos esetekre vonatkozik, olyan betegekre, kiknek anyagi helyzete elbírja a külön gyógykezelés költségeit.

Ezen esetek, melyekről a fürdőközönség alig bír tudomással, nem esnek a tüdőbetegnépszanatóriumra vonatkozó érvelés körébe.

Azáítal, hogy a rokkantügyi hivatal Alsótátrafüredet tüdőbetegszanatóriumnak szerezté meg, a Magas Táttra befogadóképessége nagy mértékben csökkent.

Eddig a Magas Táttrát látogató nyaraló- és turistaközönség a fürdőtelepeken csak nehezen volt elszállásolható.

A Táttra nyári idegenforgalma már most is oly nagy, hogy a legtöbb odaérkező vendég nem kap lakást, ha azt 2-3 héttel elébb meg nem rendelte.

Az ilyenek nagy része tehát ismét elutazni kénytelen, terjesztvén idegenforgalmunk nagy kárára a lakáshiányról szerzett tapasztalatait.

E tekintetben a nehézségek a jövőben csak fokozódni fognak.

A világháború, mint sok mást, meg fogja változtatni az idegenforgalomnak nagy útirányait is.

Az a bajtársi és testvéri viszony, mely az élethalálharez nehéz napjaiban, a szenvedések súlya alatt, a győzelmek mámorában a központi hatalmak népeit összefűzte, a békekötés után az idegenforgalom terén is éreztetni fogja hatását.

Azon százezrek közül, kik hazánkból, Ausztriából és Németországból eddig ellenségeink országaiban kerestek nyaranta szórakozást és üdülést, bizonyára igen sokan a Magas Táttrát fogják útjuk céljául választani.

Ezen ok miatt országos közgazdasági érdek, hogy a Magas Táttra befogadóképessége fokoztassék, hogy a Táttra jelenlegi fürdő- és nyaralótelepei fejleszttessenek s hogy újaknak létesítése megkönnyíttessék.

Ennek az akciónak az igényeknek megfelelő nagyobb méretű, korszerű keresztülvítele nézetünk szerint két feltétel

hez van kötve: egyrészt, hogy a vállalkozóknak hosszú lejáratú kölcsönök bocsáttassanak rendelkezésükre, másrészt, hogy az 1881. évi 41. t. cz. (kisajátítási törvénynek) módosításával megteremtessék alapja annak, hogy a tátrai fürdő- és nyaralótelepek nem bérelt, hanem örök áron megszerzett területen hasznosítsák befektetett tőkéiket

A Magas Tátra birtokviszonyait szanáló törvényjavaslati tervezetet az 1881. évi 41. t. cz. módosításáról a Magyarországi Kárpátgyesület már 1907. évben terjesztette fel a kormányhoz.

A Tátrának imént vázolt viszonyait s azok korszerű fejlesztésére vonatkozó kívánalmakat megbeszélés tárgyává tettük a f. é. júl. 1-én tartott központi választmányi ülésben s annak határozata értelmében emlékiratban részletezve és indokolva, ő excz. a miniszterelnök úr elé terjesztettük.

Hogy a Magyarországi Kárpátgyesület részt vegyen a katonáink harcztéri küzdelmét kiegészítő társadalmi munkában, felhívást intéztünk az egyesület tagjaihoz, melyben hivatkozva az oroszok által feldúlt kárpáti falvak veszteségére és szenvedéseire, kértük áldozatkészségük nyilvánulását, mert a testvériség eszméjének legszebb diadala, az együvé tartozás érzetének legméltóbb dokumentálása, az az érületi felbuzdulás, mely az országban végigrezgetteti a szíveket s melynek közös akkordja palotában és kunyhóban egyaránt: „építsük fel a feldúlt falvakat.“

Ez az érületi felbuzdulás szlúte a hazai turistaegyesületek körében azt az eszmét, hogy: „építsük fel a Turisták falvát.“

Szózatunk visszhangra talált tagtársaink körében. Szétküldött gyűjtőiveinkre eddig 1881 K folyt be. A gyűjtés eredményéről központi pénztárosunk az Évkönyvben az adományozók névszerinti felemlítésével számolt be. A gyűjtést még nem zártuk le s azért bátorkodunk a gyűjtőiveket ez alkalommal is tisztelt tagtársainknak figyelmébe ajánlani.

Egyesületünk a lefolyt évben is kulturális hivatásának az Évkönyvnek kiadásával felelt meg. A magyar Évkönyv 2500 példányban jelent meg, a német Évkönyv még ebben a hónapban 1400 példányban fog megjelenni.

Hivatalos része beszámol az egyesület egy évi munkájáról. Értekezései (Grósz Alfréd: A Magas Tátra lavinaviszonyairól. Győrffy István: Bibliographia botanica Tatraensis. Grósz Alfréd: A Tarpataki völgyek közti hegygerinczen. Hefty Gy. Andor: Az 1914. év új túrái. Hensch Aladár: Ciklon a Tátrában) most is a Tátrát választották tárggyul, most is terjesztik az alpesi hegyvidékünk iránti érdeklődést

és szeretetet, most is újabb értékes adatokat szolgáltatnak a Tatra feltárásához

Az utolsó évi tátrai irodalom körében felemlítjük: Vadas Jenő miniszteri tanácsos, a m. kir. központi erdészeti kísérleti állomás vezetőjének „A Magas Tátrában elpusztult erdők felújításáról” című értekezését, mely fejtegetvén a széldöntés okait és mérvét, szakszerű tanácsokat ad a kár pótlására.

A Turistaság és Alpinizmus V-ik évfolyama a háború második évében is változatos és sok háborús vonatkozású tartalommal jelent meg.

Mint hogy a folyóirat egyesületünk céljait szolgálja s tagjaink kedvezményes áron kaphatják, azért a szerkesztőség egyesületünk részéről anyagi támogatásban az elmúlt évben is részesült.

Egyesületünk kulturális hivatásának poprádi múzeumának fenntartásával és fejlesztésével is felelt meg.

Látogatóinak száma a háború alatt csökkent ugyan, azonban leltára az utolsó év alatt 827 múzeumi tárgygyal gyarapodott.

Már a tavalyi közgyűlésen jelentettük, hogy a múzeumnak eddigi sok évi buzgó, őre családi okokból Budapestre helyezvén át lakását, állásáról lemondott, minek következtében a közgyűlés a központi elnökségre és a múzeumi bizottságra bízta az állásnak az általános tisztújításig való betöltését.

A választó gyűlést 1915. évi október 5-én tartottuk meg s a múzeumi őri állásra Clementisz Géza poprádi tanítót választottuk, aki ez év tavaszán elfoglalta a múzeumi épületben a kusztoszi lakást.

Legyen szabad ez alkalommal is annak a reménynek kifejezést adnunk, hogy az új őrnek vezetése alatt is múzeumunk fejlődni és gyarapodni fog.

A Greisiger Mihály-féle nagy archeológiai gyűjtemény csak csendesebb időnek beálltával fog múzeumunkban elhelyeztetni.

A vezetőügyi bizottság a vezetők elméleti és gyakorlati kiképzésére tanfolyamot rendezett.

A síspornak s egyben a téli túráknak rohamos elterjedése szükségessé tették a vezetőknek ezirányú kiképzését, miért is a fiatalabb vezetők sível szereltettek fel s egy sítanfolyamon vettek részt.

A bizottság tagjai a vezetőkkel gyakorlati túrákat is tartottak; a téli túrák Hefly Gy. Andor vezetésével Nagytarpataki völgy—Keleti Szaloki torony—Blázy-horhos—Blázy-völgy útirányban folytak le, a nyári túrában a sárkánytavi gerinczet mászták meg.

Az általános mozgósítás kihirdetésekor 24 vezető közül 12 vonult be katonai szolgálatra. Többen megsebesültek, orosz fogságba estek, egy pedig: ifj. Franz János, hősi halált halt.

Szepesvármegye törvényhatósági bizottsága f. é. július 12-én tartott ülésében tekintettel arra, hogy a jelenlegi rendkívüli viszonyok közepette és a megcsökkent turistaforgalom miatt a tátrai kalauzoknak megélhetése mindinkább nehezebbé válik, egyesületünk központi választmánya kérelmének eleget tett és határozatilag kimondta, hogy a Magas Tátrában alkalmazott kalauzok a róluk alkotott és a belügyminiszter 96,377—1912. számú határozatával jóváhagyott 1912. évi 3802. számú vármegyei szabályrendeletben megállapított díjakkal 50%-val magasabb díjakat — de kizárólag a háború tartamára — felszámítani jogosultak.

Szepesvármegye törvényhatósági közgyűlése a háború tartamára az 1907. évi 3014. sz. vármegyei szabályrendeletben megállapított kocsidíjakat is 50%-val emelte.

Ez alkalommal is jelentést kell tennünk arról, hogy a Magas Tátra ismét áldozatot követelt.

Múlt hónapban egy kis diák a Kis Viszoka északi hegyszakadékaról lezuhant és holtan terült el; tetemét kalauzaink hozták le.

Nem lehet eléggé gyakran s eléggé hatékonyan ismételnünk, hogy a Magas Tátra veszedelmet rejt magában olyanokra, akik nem gyakorlott turisták, vagy akiknek testi ereje nem áll arányban a fáradsággal.

Hiába gondoskodik egyesületünk képzett kalauzokról, ha a fenti igazság nem válik köztudattá, a turistaszerencsétlenségeket nem fogjuk kikerülni.

Elmult télen a Magas Tátra katonai siosztagok gyakorlatainak színhelye volt.

A kassai honvédkerületi parancsnokság előterjesztésünkre siosztályunk több tagját alkalmazta sitanfolyamoktatóknak.

Az egyik siosztag tanyázott a zöldtavi Frigyes-menedékházunkban is. Elvonulása után a menedékház berendezésén és egyik melléképületén rongálást állapítottunk meg.

A kár megtérítése végett felterjesztést intéztünk a honvédelmi min. miniszter úrhoz, aki intézkedett az iránt, hogy a kár vegyes bizottságilag, helyszíni szemlén állapíttassék meg.

A kiküldött vegyes bizottság július 25-én járt el tisztében.

A nagy munkabérek és a munkáerő miatt nagyobb építéseket a Tátrában nem lehetett foganatosítanunk, azonban egyesületünk ezirányú tevékenysége még sem szünetelt.

Tatarozási munkálatokat végeztünk a Frigyes-menedék-házon, a múzeumi épületen; a múzeumi kert déli oldalán kerítést állítottunk fel.

A Zöld tó — Weidau-úton új hidat építettünk.

Útjelzést végeztünk és tájékoztató táblákat alkalmaztatunk a következő utakon: Tátralomnicz—Tarpataki völgy—Zergeszálló. Palotaszálló — Matlárháza, Matlárháza — Zöldtavi gyalogösvény (a szekérútba való betorkolásig). Tátralomniczi állomás—Kőpataki tó; Tátralomnicz—Ótátrafüred—Alsótátrafüred. Csorbai tó—Poprádi tó. Poprádi tó—Poprádi tó megálló. Csorbai tó—Fátyolvizesés.

Az útjelzési munkálatokat Hajts Béla és Rokfalusy Lajos tagtársaink lekötelező készséggel voltak szivesek elvégezni.

A központi pénziárnak a számvizsgáló bizottság által felülvizsgált 1915. évi zárszámadása 18,848 K 37 f bevételt és 7090 K 03 f kiadást, tehát 11,758 K 34 f pénztári maradvékot tüntet fel.

Az alapítványok összege 1915. évi december 31-én 36,819 K 94 f.

Az osztályoknak bevétele volt 10,644 K 62 f, kiadása 6892 K 58 f.

A múzeumnak bevétele volt 4923 K 32 f, kiadása 4426 K 31 f.

Tehát egyesületünknek egész bevétele volt (a Lőcsei osztály nélkül, mely eddig még nem küldte be számadását) 1915. évben 34,416 K 31 f, egész kiadása 23,077 K 23 t.

Mint hogy az osztályok és a múzeumnak utolsó évi működéséről szóló jelentés a mai közgyűlés tárgysorozatában külön pont alatt szerepel, az elnöki jelentés nem terjeszkedik ki egyesületi életünk megnyilatkozására az osztályokban és a múzeumi bizottságban.

Végül az őszinte részvét, az elismerés és hála koszorúját tegyük le elhunyt tagtársaink sírhantjaira.

Níkházi Frigyes 1915. évi nov. 6-án halt meg. Személyében a Magyarországi Kárpátgyesület egyik régi, buzgó volt központi tisztviselőjét, utóbb választmányi tagját vesztette el.

Mint a Szepesség szülöttje és a Magas Tátra lelkes barátja, szívesen vállalta el 1891. évben a M. K. E. központi titkári állását s mint ilyen, majdnem két évtizeden át fontos tényezője volt egyesületünk munkájának, hazafias törekvéseinek s amidőn 1909. évben állásáról egyre súlyosbodó betegsége következtében lemondani kényszerült, közgyűlésünk

őszinte sajnálattal látta benne egyik régi, kipróbált tisztviselőjét távozni.

A régi tisztviselői karból egy másik halottja is van egyesületünknek. Husz János múzeumi ör, aki a tavalyi közgyűlésen lemondott állásáról, a mult hónapban Budapesten hosszas betegség után jobb létre szenderült. Közel két évtizedig állott múzeumunk élén; amikor múzeumi épületünket kibővítettük, ő rendezte el újra a múzeum egyes szakosztályait és könyvtárát.

Iktissuk mindkét volt tisztviselőnknek érdemeit a mai közgyűlés jegyzőkönyvébe.

Hálánk és elismerésünk megőrzi emléküket annaleseinkben.

Ezekben bátorkodunk az elnöki jelentést a mélyen tisztelt Közgyűlés elé terjeszteni.

Adja a Mindenható, a nemzetek sorsának intézője, hogy fegyvereink ereje, katonáink hősiessége vívja ki mielőbb az állami létünket, kulturális fejlődésünket biztosító, győzedelmes békét s hogy a béke áldásaival visszaszerzett normális viszonyok közepette a többi közintézménnyel együtt a Magyarországi Kárpát Egyesület is a régi keretben folytathassa hazánk, társadalmunk javára hazafias munkáját.

Iglón, 1916. július 29.

gróf Teleki Sándor
elnök.

Fischer Miklós
kir. tanácsos, a Magyarországi Kárpát Egyesület ügyvivő alelnöke.

A múzeumi bizottság jelentése.

Az elmúlt 1916. évben sem állott módunkban múzeumunk gyűjteményeit oly mértékben gyarapítani, mint ahogyan azt szeretnénk volna. Ennek oka főképen a még állandóan dúló borzalmas háborúban keresendő, mely míg egyrészt másfelé köti le a nagyközönség érdeklődését s így muzeális tárgyakkal önkéntes adakozására alig került sor, másrészt az amúgy is csekély készpénzbevételeinket annyira apasztotta, hogy gyűjteményeinknek vétel útján való gyarapításáról természetesen szó sem lehetett.

Munkálkodásunk így legnagyobbbrészt csak a meglevő gyűjteményeink állandó jó karban tartásával merült ki. Azonfelül csupán könyvtártermünket, melynek padlóját kijavítottuk, rendeztük be újból és a múzeumi udvart kerítettük be és abban az épület falait rongáló esővíz rendes levezetéséről gondoskodtunk.

Múzeumunknak az 1916. év folyamán 1073 látogatója volt, kik között 3 iskola növendékei és sok átutazott német katona szerepelnek.

Önkéntes adakozásokból befolyt 188 korona 59 fillér.

Gyűjteményeink 1209 tárggyal gyarapodtak, miből a könyvtárra 1186 darab, a régiségtárra 21 darab és a széprajzi tárra 2 darab esik.

Az adakozók között szerepelnek: a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium, a m. kir. földművelésügyi minisztérium, a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőisége, a Magyarországi Kárpátgyesület, a Pécs—Baranyavármegyei múzeumgyesület, Győr szab. kir. város, dr. W. Pawlica Krakau, Wünschendorfer Aladár, özv. Wünschendorfer Károlyné, Glatz István, Mann József, özv. Scholz Jánosné, özv. Scholz Vilmosné, Weber Vilmos, Raab Árpád, Stein Ármin, Bálint Mihály, Molitor Rezső, Hlavay Rózsi, Puhalla Aladár, Pafcsik János, Lauff Viktorné, Krompecher Gyula és Clementisz Géza, kiknek, úgymint a készpénzadakozóknak is legőszintébb köszönetünket fejezzük ki.

Zárszámadás 1916-ról. Bevétel: 916'14 K, kiadás: 616'45 K; marad: 299'69 K.

Ezzel kapcsolatban jelentjük, hogy a Husz Dávid és Júlia-téle alapítvány terhére 4000 K n. é. 5 $\frac{1}{2}$ %-os magyar állami törlesztéses kölcsönt jegyeztünk.

Költségelőirányzat 1917-re. Bevétel: 739'09 K, kiadás: 439'09 K; marad: 300 K.

Clementisz Géza
múzeumi őr.

Krompecher Gyula
múzeumi elnök.

A vezetőügyi bizottság jelentése.

Elmult évi jelentésünkben kimerítően tártuk fel a bizottság több esztendei munkásságát s így most csupán az 1916. évi működésről kell beszámolnunk.

A bizottság működése a harmadik háborús esztendőben a köteleességszerű munkálkodások elvégzésére szorult s így a tervbe vett és igen bevált elméleti s gyakorlati kurzusok, valamint a sitanfolyam, teljesen elmaradtak, miután a vezetők létszáma megcsappant. A szokásos ellenőrző szemlét Ambrózy Albert elnökünk tartotta meg, melyen a még itthon levő 9 vezető pontosan megjelent. A bevonultak közül eddig elesett 2 s fogságba jutott 5 vezető.

A vezetők a nyár folyamán Ótátrafüreden felváltva tartottak inspekciót, különben Alsóerdőfalván laknak, honnan

távbeszélőn a fürdőigazgatóság útján túrara megrendelhetők. Eleinte, tehát június, július hónapban nem igen akadt dolguk, de annál többet kerestek augusztus hó folyamán, sőt el sem láthatták a turistaforgalmat. Nagy lett a kereslet, a turisták egymás elől kapkodták el a vezetőket, kik nem mindenkor álltak ellen a jogtalan csábításnak. Egy ily esetből kifolyólag a vezetők egyikét a fürdőbiztos pénzbírsággal volt kénytelen büntetni.

Mentési munkálatoknál a vezetők két ízben vettek részt, illetőleg egy balesetnél a tetem leszállításánál Csizsák Pál segédkezett, míg a Lengyel Tátrában eltűntek keresésénél igénybe vették Csizsák Pál és Spitzkopf Jakab, kik okt. 14-től 17-ig kutatták át a Kriván környékét, majd decz. 2 tól 4-ig ugyancsak Csizsák Pál és Franz János a Liptói havasok egyrészét — sajnos — eredménytelenül. A beállott havazás útját állta a további keresésnek.

A háborús drágaság maga után vonta a vezetők tarifájának felemelését s illetékes helyen a kérés meghallgatásra talált s a tarifát 50⁰/₀-val felemelték.

Rokfalusy Lajos

biz. jegyző.

A Tátrai Onkéntes Mentő Bizottság 1915 — 6. évi működése.

1914. augusztus 1-én megszakadt a Bizottság működése. Mindenféle mentési tevékenység feleslegessé vált, mert a hegység kiürült, alig hébe-hóba akadt valaki, aki felkereste volna. A Bizottság nem tehetett semmit. Nem folytathatta gyűjtését sem, mert a még ma is érvényben levő miniszteri rendelet minden gyűjtést megtiltott, amely nem szolgál hadicélokra. Sajnos, hogy a vendéglők, kávéházak, menházak személyzete és tulajdonosai is bevonultak s így a nekik elszámolásra kiadott számolóczédulák stb. részben még ma sem voltak elszámolhatók.

Bár az 1915. év nyara a Tátrának élénk látogatottságot hozott, a turistaforgalom oly csekély volt, hogy balesetek nem fordultak elő. Mindazonáltal a Bizottság előkészült rá, amennyire lehetett: közbenjárt a postaigazgatóságnál a menházak telefonkapcsolásának czélszerű rendezése dolgában, felülvizsgálta a menedékházak mentőfelszerelését és intézkedett, hogy Ótátrafüreden legyen állandó készenlet vezetőkbiől. Működésére ekkor szükség nem volt; előzőleg, 1915. telén,

többször működöttünk közre a Tátraszéplakon tartott katonai sítanfolyam alkalmával történt kisebb baleseteknél.

Az 1916. év elején újból a sítanfolyam adott alkalmat, hogy mentőszánunkat működésbe vegyük. Az crős téli és tavaszi látogatottság sejtette, hogy a nyár sem marad el mögöttük. Ezért a Bizottság újra megtett minden intézkedést, hogy a várható balesetekre készenlétben legyen. Erre csakhamar szükség lett.

Június 1-én két ismert hegymászónk dr. Förster Kálmánnak, a poprádi körzet vezetőjének tudomására hozta, hogy előző nap a Villagerinczen egy felszerelésnélküli katonával találkoztak s hogy az illetőt másnap több kisebb katonai csapat kereste, de nem találta. Förster intézkedésére Payer János, a Tömb tagja, 2 vezetővel azonnal Lomniczra ment. Közben az elveszettnek hitt katona tört könyökkel megkerült s így további intézkedés tárgyalanná vált.

Június 24-én történt a második baleset. Este 9 órakor telefonon jelentették a Zergeszállóból, hogy Matzner István 14 éves kassai tanuló a Kis Viszokáról lezuhant és a nagyartataki völgyi lejtőjén a törmeléken fekszik. Reichart fürdőigazgató, az ótátrafüredi mentőhely vezetője, nyomban kiküldte Csizsák Pál vezetőt, akihez Homonnai Károly ótátrafüredi állomásfőnök csatlakozott segítő társul. A szerencsétlenül járt fiu társa vezette fel őket a Zergeszállótól a szerencsétlenség színhelyére, hová éjjel 1 óra után érkeztek meg. Csak holttestet találtak már, melyet előbb lecsúsztattak az útra s onnan Csizsák vezető háton vitte le, Homonnai pedig az utat világította. Reggel 6 órakor értek a Húrosrétre, hol id. Hunsdorfer és ifj. Spitzkopf vezetők vették át a holttestet s leszállították. A költségeket a szülők viselték.

A nyáron aztán több baleset nem volt. Szeptember 22-én azonban zakopanei társegyletünk, a Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe táviratilag tudatta, hogy a hó 13-án két lengyel diák eltűnt a Koscieliskovölgybe tett sétakiránduláson és kérte a kutatás megejtését. Az aratási munkák folytán vezetőink nem voltak hajlandók keresésre indulni s mivel csak holttestek megkereséséről lehetett szó, nem is erőszakoltuk a dolgot. Ellenben azonnal felkértük telefonon a lipitújvári kir. főerdőhivatalt, hogy a kerülőket utasítsa a Koscieliskovölgygel határos magyar terület átkutatására, arramenő ismerős hegymászókat pedig felszólítottunk, hogy szintén keressenek. Utóbbiak két nap mulva, a lipitújvári hivatal pedig egy hét mulva jelentették, hogy a keresés eredménytelen volt.

Október 7-én az eltűntek szülei újból felszólítottak a

holttestek keresésére s megtalálásukra 500 K jutalmat tűztek ki Tudattuk ezt a lipitújvári hivattal és kiküldtük Csizsák Pál és id. Spitzkopf Pál vezetőket, akik 14-től 17-ig a Tomanovahágótól a Koprovahágóig az összes völgyeket átkutatták, de eredménytelenül. A kutatást jegyzőnk személyesen ellenőrizte

Mivel a szülők az eredménytelenségbe nem tudtak bele nyugodni és a magyar területen történt gyilkosságra gondoltak, közbiztonságunk jó híre érdekében a legerélyesebben folytattuk a keresést. Táviratilag felkértük a lipitói és szepesi alispánokat, hogy az eltunteket a csendőrség által köröztessék, ami meg is történt. Újból, meg újból sürgettük az erdőhatóságot a keresésre. Mivel Iszapi Gyula kir. főerdőmérnök, a vichodnai erdőgondnokság vezetője arról értesített, hogy november 3-án a Hlinaháton tett útján egy helyen sok varju szállongott, amire akkor nem vetett ügyet, felkértük őt, hogy a helyet nézesse meg s ez meg is történt. Közöltük ezt a zakopanei mentőegyesülettel is és december 2-től 4-ig az ő részükről egy ötagu társaság, a mi részünkről pedig id. Franz János és Csizsák Pál vezetők kutatták végig a Smrecinytól a Tomanovahágóig húzódó gerincz mindkét oldalát, de újból hiába. A további kutatást a havazás lehetlenné tette de tavasszal mindenesetre folytatni fogjuk. Az összes költségeket a szülők viselték.

Ezzel befejeződött a Bizottság ez évi működése.

A Bizottság megbízatása két évre szólott és 1915 végén lejárt. Akkor a viszonyok nem engedték meg, hogy a megújítás iránt intézkedjünk, de a nyár elején megpróbáltuk. Felkértük az alakító egyesületeket, hogy új tagokat küldjenek ki. A Magyarországi Kárpátegyesület azt felelte, hogy megújítja a régiek megbízatását, a Magyar Turista Egyesület megjelölte az új megbízottakat, a Budapesti Egyetemi Turista Egyesület nem felelt a felszólításra. Ily körülmények között az elnökség elhatározta, hogy mivel amúgy sincs remény arra, hogy a Bizottság határozatképes számban összegyűljön, tárgyalásra pedig érdemleges tárgy nincs csak a megalakulás formaisága, a Bizottságot nem hívja össze, hanem egyelőre tovább vezeti az ügyeket amíg a Bizottság összehívása lehetséges és szükséges lesz

A bizottság tagjainak állományában a háború nagy hiányokat idézett elő. Majdnem valamennyi önkéntes mentőnk katonai szolgálatot teljesít. A javorinai körzet vezetője, Jolbej Miklós tanárjelölt hősi halált halt, az ottani önkéntes mentők bevonultak s így e körzet, melynek munkásságára egyelőre úgy sincs szükség (az amúgy is csekély számú hegymászó

nem téved át arra a vidékre), egyelőre megszűnt. A többi körzetet sikerült fenntartanunk, úgyszintén mentőhelyeinket is. Ezeket és a jelentőhelyeket minden idény előtt újra szervezzük. Bár hiányát érezzük önkéntes mentőinknek, az itthonmaradottak áldozatkészsége folytán működésünkben eddig fennakadás nem volt.

Mivel gyűjtenünk nem szabad, propagandát sem folytattunk egyelőre. Újabb vagyongyűjtésre nem is volt szükség, mert a mentéssel járó költségeket rendszerint az illetők fizetik. felszerelésünk kiegészítése pedig a turistaforgalom csekélysége folytán nem szükséges sőt anyagihiány miatt nem is volna lehetséges. Igyekszünk kinnlevőségeinket lassan behajtani, az el zárolásokat bizományosainkkal és támogatóinkkal megejteni. Vagyonunkat a Poprádfelkai Takarékpénztár és az Iglói Takaré- és Hitelintézet őrzik s alkalmi kisebb adományokon kívül a menedékházak belépődíjai szaporítják. Tőkésítésre szánt vagyonunkból mindegyik intézetnél 1000—1000 K-t jegyeztünk hadikölcsönre.

Zárszámadás 1916 ra. Bevétel: 2126 69 K, kiadás: 29 79 K; marad: 2096 90 K.

Ügykezelésünk a háborús időben nem járt kevesebb munkával, mert ami volt, azt jegyzőnknek kellett elvégezni. Azonban nagyon megkönnyítette sok szükséges utazgatását a szabadjegy, amelyet a Ksod vasut igazgatósága a Magas Tátra körüli vonalain rendelkezésére bocsájtott és a félárú jegy váltására jogosító igazolvány, melyet a Tátrai h. é. villamos vasut ezidén is megadott. Fogadják érte e helyütt is köszönetünket.

Ezzel zárjuk jelentésünket. Amikor tényleges mentési munkálatra felszólítottak, mindig igyekeztünk feladatunknak legjobban megfelelni. A propagandában talán tehattünk volna többet is, de szolgáljon mentségünkre az a körülmény, hogy az elnökség minden tagja s körzetvezetőink is túlon túl el vannak halmozva mindenféle háborús munkával s a közlekedés nehézsége is hátráltatott a mozgásban. Ha a viszonyok jobbra fordulnak, a Bizottság munkája is újra meg fog indulni a régi lendülettel, a Magas Tátra jó híre érdekében.

A Tátrai Önkéntes Mentő Bizottság elnöksége:

Hefty Gyula Andor
jegyző.

Dr. Guhr Mihály
elnök.

A Magyarországi
1916. évi bevételeinek

Bevétel.

	K	f	K	f
<i>I. Tagsági díjak</i>				
1 Központi tagok díjai:				
1911. évre — — — — —	4	—		
1912. „ — — — — —	4	—		
1913. „ — — — — —	8	—		
1914. „ — — — — —	60	—		
1915. „ — — — — —	151	29		
1916. „ — — — — —	2314	77		
1917. „ — — — — —	13	—		
2. Osztályok 40%-os járuléakai:				
Branyiszkói osztály — — — — —	62	40		
Eperjesi „ — — — — —	254	40		
Gölniczvölgyi „ — — — — —	27	20		
Gömöri „ — — — — —	154	—		
Iglói „ — — — — —	82	80		
Keleti Kárpátok osztálya — — — — —	171	20		
Sziléziai osztály — — — — —	676	70		
Zólyomi „ — — — — —	190	40		
3. Alapító tagsági díjak:				
Egy alapító tagsági díj — — — — —	100	—	4274	16
<i>II. Kiadványok, hirdetések.</i>				
1. Kiadványok eladásából befolyt — — — —	15	50		
2. Jelvények „ — — — — —	26	30		
3. Hirdetésekért „ — — — — —	477	—	518	80
<i>III. Adományok, kamatok.</i>				
1. Adományok — — — — —	70	04		
2. Alapító tőke kamatja — — — — —	852	78		
3. Egyéb kamat — — — — —	449	17	1371	99
<i>IV. Különféle bevételek.</i>				
1. A múzeum építési alapjából — — — —	764	47		
2. Maradék a Frigyes m.-ház javítása költségéből	44	56		
3. Kártérítés a Frigyes m.-házban okozott károkért — — — — —	508	—		
4. A Husz-alapítvány gyarapodása — — —	411	56		
5. Előfizetések a Turistaság és Alpinizmusra —	46	52		
6. A „Turisták falvá”-ra gyűjtött összeg — —	48	60	1823	71
Pénztári maradék 1915-ből			11758	34
Összes bevétel 1916-ban			19747	—

Megvizsgáltuk, s minden tételében

Igló, 1917. évi

Szell Ödön

számvizsgálóbizottsági tag.

Dr. Wesselényi Mátyás

számvizsgáló bisottsági tag.

**Kárpát Egyesület
és kiadásainak kimutatása.**

Kiadás.

	K	f	K	f
<i>I. A kezelés költségei.</i>				
1. Tiszteletdíjak — — — — —	1200	—		
2. Irodai költségek :				
a) Iroda lakásbére, kiszolgálás stb. — —	236	50		
b) Irnokok és írószerek — — — — —	16	—		
c) Nyomatványok — — — — —	305	42		
d) Okmány- és levélbélyegek — — — — —	77	48		
e) Táviratok és szállítás — — — — —	23	70		
3. Utazási költség — — — — —	174	96		
4. Tagsági díjak beszédése — — — — —	48	84	2082	90
<i>II. Kulturális kiadások.</i>				
1. Évkönyv :				
a) Szerkesztői tiszteletdíjak — — — — —	300	—		
b) Évkönyv nyomtatása — — — — —	3634	—		
c) Műmelléletek — — — — —	186	85		
d) Csomagolás, szállítás — — — — —	169	72		
e) Hirdetés közvetítési díja — — — — —	7	50		
2. „Turistaság és Alpinizmus“ segélyezése —	500	—	4798	07
<i>III. Építés és turisztika.</i>				
1. Menedékházakra — — — — —	422	04		
2. Múzeumra — — — — —	764	47		
3. Útjavításra — — — — —	291	—		
4. Útjelzésre — — — — —	97	35		
5. Mentőszolgálat — — — — —	60	—	1634	86
<i>IV. Különféle kiadások.</i>				
1. Alapító tőke elhelyezése — — — — —	100	—		
2. Husz-alapítvány — — — — —	411	56		
3. Vezetők biztosítása — — — — —	80	—		
4. Vegyes kiadások — — — — —	58	80	650	36
Összes kiadás 1916-ban			9166	19
Pénztári maradék 1917-re egyenlegül			10580	81
			19747	—

helyesnek és rendben találtuk.
május hó 25.

Madarász Andor
számvizsgálóbizottsági tag.

Thirring Gyula
központi pénztáros.

A Magyarországi Kárpát Egyesület 1916. évi december

	K	f	K	f
<i>I Alapító tőke</i>				
a) Pénz :				
Kárpáti múzeum tartozása — — — — —			4000	—
Kassai osztály — — — — —			2000	—
Központ tartozásaa a mill. kiállítás alkalmából			3600	—
Szepesi Hitelbank Lőcse 7201 sz. betétkönyvében (alapító tőke) Marad 1916. decz. 31-én			936	92
Szepesi Hitelbank Lőcse 7992. sz. betétkönyvében (kalauz-tőke) 1915. decz. 31-én	1132	57		
1916. évi kamatok hozzá 1916. decz. 31-én	45	74		
			1178	31
Szepesiglói Takaréék- és Hitelintézet 6720. betétkönyvében (alapító tőke) 1915. decz. 31-én	4437	96		
Betét (egy alapítvány) — — — — —	100	—		
1916. decz. 31-én			4537	96
b) Értékpapiros :				
2 drb. 5000 K névértékű 6%-os hadikölcsönkötvény mint alapító tagsági díj — — —	10000	—		
1 drb. 100 K névértékű 6%-os hadikölcsönkötvény mint alapító tagsági díj — — —	100	—	10100	—
Összes alapító tőke 1916 december 31-én —			26353	19
<i>II Ordódy István K alapítványa.</i>				
Szepesi Hitelbank Lőcse 7305. sz. betétkönyv szerint 1915. december 31-én — — —	641	10		
1916. évi kamat hozzá 1916 decz 31-én	26	31		
			667	41
<i>III. Múzeum építési alapja</i>				
Szepesiglói Takaréék- és Hitelintézet 8531. sz. betétkönyv szerint 1915. december 31-én	3244	89		
Kívét a múzeumban eszközölt javításokra —	764	47		
	2480	42		
Kamat 1916. december 31-ig — — — — —	131	63		
1916. decz. 31-én			2612	05
Átvitel			29632	05

Az alapokat megvizsgáltuk, a meglevő betéti könyvecskékkel
Igló, 1917. évi

Szell Ödön
számvizsgálóbizottsági tag.

Dr. Wesselényi Mátyás
számvizsgálóbizottsági tag.

**alapítványainak kimutatása
hó 31-én.**

	K	f	K	f
Áthozat :			29632	65
<i>IV. Millenniumi emlékkő-alap.</i>				
Szepesiglói Takaré- és Hitelintézet 8835. sz. betétkönyv szerint 1915. december 31-én	103	46		
Kamat 1916. december 31-ig — — — —	4	67		
1916. decz 31-én			108	13
<i>V. Tarpataki völgy menedékházának alapja.</i>				
Szepesiglói Takaré- és Hitelintézet 13,160. sz. betétkönyv szerint 1915. december 31-én	432	29		
Kamat 1916. december 31-ig — — — —	19	66	451	95
<i>VI. Batizfalvi tó menedékházának alapja.</i>				
Szepesiglói Takaré- és Hitelintézet 13,608. sz. betétkönyv szerint 1915. december 31-én	1332	97		
Kamat 1916. december 31-ig — — — —	60	34		
1916. decz. 31-én			1393	31
<i>VII. Mentőalap.</i>				
Szepesiglói Takaré- és Hitelintézet 14,843. sz. betétkönyv szerint 1915. december 31-én	447	84		
Betét (adományok) — — — — —	60	—		
Kamat 1916. december 31-ig — — — —	19	78		
1916. decz. 31-én			527	62
<i>VIII. Husz Dávid alapítványa.</i>				
a) Szepesiglói Takaré- és Hitelintézet 14878. sz. betétkönyvében 1915. december 31-én —	509	94		
Betét — — — — —	411	56		
Betét mint a hadikölcsön kamatja — —	240	—		
Kamat 1916. december 31-ig — — — —	27	61		
	1189	11		
b) 4 drb. 1000 K névértékű hadikölcsönkötvény 1916. decz. 31-én	4000	—	5189	11
Összes alapok, alapítványok és értékpapírosok értéke 1916. december 31-én — — —			37302	77

összehasonlítottuk s mindent rendben és meglevőnek találtunk.
május hó 25-én.

Madarász Andor
számvizsgálóbizottsági tag.

Thirring Gyula
központi pénztáros.

A Magyarországi 1917. évi

Bevétel.

	K	f	K	f
<i>I. Tagsági díjak.</i>				
750 központi tag után 1917-re — — — —	3000	—		
Branyiszkói osztály 40%-os járuléka 1917-re —	60	—		
Eperjesi „ „ „ „ —	300	—		
Gölniczvölgyi „ „ „ „ —	24	—		
Gömöri „ „ „ „ —	120	—		
Iglói „ „ „ „ —	64	—		
Kassai „ „ „ „ —	120	—		
Keleti Kárpátok oszt. „ „ „ „ —	200	—		
Lőcsei osztály „ „ „ „ —	100	—		
Sziléziai „ „ „ „ —	700	—		
Zólyomi „ „ „ „ —	172	—	4860	—
<i>II. Kiadványok és hirdetések.</i>				
Kiadványok eladása — — — — —	36	—		
Jelvények „ — — — — —	20	—		
Tagokmányok „ — — — — —	4	—		
Hirdetések „ — — — — —	400	—	460	—
<i>III. Adományok és kamatok.</i>				
Adományok — — — — —	100	—		
Alapító tőke kamatja — — — — —	950	—		
Egyéb kamat — — — — —	400	—	1450	—
<i>IV. Különféle bevételek.</i>				
A Frigyes-menedékház béröszege 1917-re — —	800	—		
A „ „ „ bérlejének 2 évi tartozása	1600	—		
Frigyes-menedékházi belépőjegyek — — —	10	—		
Mult évi pénztári maradék — — — — —	9000	—	11410	—
			18180	—

**Kárpátgyesület
költségelőirányzata.**

Kiadás.

	K	f	K	f
<i>I. Kezelési költségek.</i>				
Tiszteletdíjak — — — — —	1200	—		
Iroda lakbére, kiszolgálás stb. — — — — —	280	—		
Nyomtatványok — — — — —	350	—		
Okmány- és levélbélyegek — — — — —	250	—		
Táviratok és szállítás — — — — —	40	—		
Utazási költség — — — — —	200	—		
Tagsági díjak beszédese — — — — —	50	—	2370	—
<i>II. Kulturális kiadások</i>				
Évkönyv nyomtatási költsége — — — — —	3000	—		
Szerkesztői tiszteletdíj — — — — —	300	—		
Évkönyv szétküldése — — — — —	250	—		
„Turistaság és Alpinizmus“ segélyezése — — — — —	500	—	4050	—
<i>III Építési és turisztikai kiadások.</i>				
Útépítésre — — — — —	600	—		
Régi utak fenntartása és javítása — — — — —	500	—		
Útjelzés — — — — —	200	—		
Vezetők tagsági díjai az orsz. segélypénztárba	150	—		
Kalauztanfolyamra — — — — —	100	—		
Menedékházakra — — — — —	9510	—		
Adományok elhelyezése — — — — —	100	—		
Turistaszövetségnek fizetendő járulék — — — — —	400	—	11560	—
<i>IV. Különféle kiadások.</i>				
Előre nem látott kisebb kiadások — — — — —	200	—	200	—
			18180	—

Az osztályok jelentései.

Branyiszkói osztály.

Elnök: Tisza Miksa.

Alelnök: Laszka Gyula.

Pénztáros: Cselényi János.

A Branyiszkói osztály a világháború következtében, sajnos, az elmúlt 1916. évben sem fejthetett ki tevékenységet. Nagy lelkesedéssel alakult az Osztály 1914-ben, hogy az idegenforgalmat elősegítse. Az Osztály neve is elárulja, hogy a Branyiszkói osztályra nagy feladat vár. Ha egyszer vége lesz a háborúnak, a Branyiszkói osztály lesz az első, amely mozgalmat fog indítani, hogy az idegenforgalom a Branyiszkón át Eperjesre meginduljon. A Branyiszkó alján pihennek az 1848—49. szabadsághősök. A Branyiszkó tetején emlékoszlop jelzi azt a helyet, mely a magyarnak szent hely. Ezek olyan attrakciók, melyek a háború után minden magyart ide fognak vonzani. A Branyiszkó tetején pedig ott áll a barátságos menedékház.

Szükségessé vált a menedékház és csataemlék plateau-jának földfeltöltéssel való megerősítése. Ebben az ügyben az elnökség a lőcsei m. kir. államépítészeti hivatal támogatását és közreműködését kérte, mit Jerny Sándor kir. főmérnök, az államépítészeti hivatal főnöke a legnagyobb készséggel megígért.

Cselényi János pénztáros „Branyiszkói útmutató“-t állított össze, mely igen hasznos szolgálatot fog tenni a háború után. A kis füzet megbízható útbaigazítást fog adni azoknak, akik a Branyiszkó és vidéke iránt érdeklődnek. És ki nem érdeklődne a Branyiszkó és vidéke iránt? A füzet rövidesen elhagyja a nyomdát, amikor is az Osztály terjeszteni fogja.

Zárszámadás 1916-ról. Bevétel: 240 K, kiadás: 87 65 K; marad: 152 35 K.

Költségelőirányzat 1917-re. Bevétel: 240 K és ugyanannyi kiadás.

Tisza Miksa
elnök.

Eperjesi osztály.

Elnök: Kissóczy Mátvás.
Ügyvezető elnök: Szutórisz Frigyes.
Titkár: Vörös Sándor.
Jegyző: Kameniczky Miklós.
Pénztáros: Pálesch Árpád

Az Osztály tagjainak száma az 1916 év végén 369 tag; még pedig alapító tag 9, névszerint: Sárosvármegye, Eperjes szab. kir. város, Kissóczy Mátvás, a 67. gyalogezred tisztikara, dr. Vályi János gör. kath. püspök (†), báró Ghillány Imre, dr. Balpataky Imre, dr. Rosenberg Teofil és dr. Maléter István; rendes tag: 277; családtag: 83. Az év folyamán 2 új tagot vett fel az Osztály.

Az Osztály ez évben is, amennyire a háborús viszonyok megengedték, mindent megtett, hogy a tagoknak a turisztika és a szabad természet iránt való érdeklődését ébren tartsa és hogy általában az alapításakor kilúzótt s azóta következetesen betartott programját ezidén is betartsa. Így nagy gondot fordított a Kissóczy Mátvás-útra, amennyiben azt az Erdei Lak-ig meghosszabbította; ezen az úton nagy költséggel parterősítést eszközölt, két tölgyfahídat épített s igen szép kilátóhelyeken két tölgyfapadot helyezett el. Ily irányú munkásságot fejtett ki az Osztály a Dubrava környékén is, ahol igen szép helyen két ülökét létesített, amelyek már mindjárt a nyár folyamán közkedveltségre tettek szert. A kiránduló kedv az év folyamán felélénkült s kisebb társaságok sűrűn keresték fel a közeli környék szép tájait. Hivatalos kirándulása azonban csak egy volt az Osztálynak, még pedig a Liza hegyesúcsra (szervező és rendező dr. Pawlasz Sándor); ez a kirándulás azonban a bukovinai hadiesemények hatása alatt állott s azért nem vonzott oly nagy közönséget, mint rendszeren. Turistaestélyeink, turistaösszejöveteleink ez évben sem voltak megtarthatók s a háborús viszonyok gátolták a Diákszálló működését is. Idegenforgalomról a mai nehéz közlekedési és élelmezési viszonyok között természet-szerűen alig lehetett szó, de egy jobb jövő előkészítésén ezidén is fáradtunk s örömmel jelezzük, hogy a németországi turistatársak figyelme a nehéz viszonyok ellenére is Osztályunk,

illetőleg annak felette érdekes területe felé irányult. Ugyanis július hó 10-én érkezett körünkbe dr. Otto August a Magas Tátra lelkes híve és ismertetője, a sziléziai turistaságnak legbefolyásosabb irányítója; a kiváló turista az Osztály ügyvezető elnöke és több választmányi tag kíséretében megtekintette Eperjesi s annak környékét s másnap délután egy budapesti turistatársával együtt egy Neuszandecz—Gorlicze—Duklahágó—Zboró—Bártfa—Eperjes irányú körútra indult. A kirándulás teljesen kielégítette a résztvevőket s az általuk megtett változatos útirány remélhetőleg majdan — béke idején — nagy érdeklődésre tarthat számot. A gyógynövények gyűjtése és értékesítése ezidén is fel volt véve programmunkba, jutalomdíjakat is helyeztünk kilátásba, a nyár folyamán azonban letértünk erről az útról s ebbeli törekvésünket tisztán a hadiszükségletnek szenteltük, Uram Péter gombosszentgyörgyi tanító az 1915. évben a gyógyítónövények gyűjtése és értékesítése körül elért nagy sikerei elismerésül ezidén 40 K jutalomban részesült.

Az 1917. évre nem adunk költségelőirányzatot, munkaprogrammot sem; ami azonban a jelenlegi viszonyok között megtehető, azt 1917-ben is meg fogjuk tenni.

Zárszámadás 1916-ról. Bevétel: 1244·18 K, kiadás: 898·90 K; marad: 345·28 K.

A IV. hadikölcsönre lombardkölcsön igénybevétele mellett 5000 K jegyzett az Osztály.

Szutórisz Frigyes
ügyvezető elnök.

Gölniczvölgyi osztály.

Elnök: Mattyasovszky Gábor.

Alelnök: Apáthy Vilmos.

Titkár és jegyző: dr. Streck Imre.

Pénztáros: Weidinger József.

A még mindig dúló világháború tevékenységünket az 1916. évben teljesen megakasztotta, egyrészt azáltal, hogy ügyvezető alelnökünk s több tagunk hadbavonult, másrészt pedig, hogy a munkáshiány s munkabérek magassága miatt a tervezett munkálatok végrehajthatók nem voltak. Reméljük azonban, hogy a háború hazánk javára rövidesen dicsőséges befejezést nyer s akkor fokozott erővel fogunk kitűzött célunk elérése érdekében dolgozni.

Zárszámadás 1916 ról. Bevétel: 332'31 K, kiadás: 59 40 K; marad: 272 91 K

Költségelőirányzat 1917-re. Bevétel: 368 91 K, kiadás: 51 65 K; marad: 316 26 K.

Mattyasovszky Gábor
elnök.

Gömöri osztály.

Elnök: dr. Pósch József.

Ügyvivő alelnök: Pásztor Mihály.

Másodalelnök: Pauchly Rezső.

Titkár: Varga István (orosz hadifogságban).

Pénztáros: Lajos Győző.

Választmány: az 1914 évi állapot szerint.

Alapító tagok száma: 4; rendes és pártoló tagok száma: 122.

Érezzük a helyzet visszás voltát, midőn az 1916. évről szóló jelentésünkben ugyanazt kell jelentenünk, mint az előbbi két háborus évben, t. i. hogy Osztályunk eredményes működése nagyobbrészt szünetelt. Ezuttal már az okadatolástól is tartózkodunk. Hiszen a helyzet komolyságát mindenki érzi. Legfeljebb azt a szomorú tényt kell megemlítenünk, hogy a háború óta még a tagsági díj beszédese is akadályokba ütközik. Nem a hadbavonult, de az itthon maradt tagok közönyössége miatt. Ez a körülmény pedig a háború alatt lehetséges tevékenységünknek nagy kerékkötője.

Osztályunk életében felmerült fontosabb mozzanatok a következők:

A MKE Kassai osztálya nagyrabecsült elnökségének kezdeményezéséből komolyan tárgyalásokat folytattunk aziránt, hogy az Aggteleki cseppkőbarlang kezelését a testvér osztálytól átvegyük. Ez a barlang — hazánk egyik legszebb kincse — Osztályunk területén van. A Kassai osztálynak a távolból vajmi nehéz a barlang ügyét eredményesen szolgálni. Viszont ránk nézve erkölcsi kötelesség, hogy a barlang karbantartásának és látogatottságának ügyét szívünkön viseljük. Osztályunk választmánya felelőségének és hivatásának tudatában készséggel megadta a felhatalmazást a barlang kezelésének átvételét célzó tárgyalásra és az ezt megelőző munkálatokra. Egy kiküldött bizottságunk helyszíni szemléje alapján a tárgyalás részünkről teljes sikerrel kecsegtetett s csak közgyűlési megerősítésre várt a szerződés megkötése, amidőn váratlanul Kassán bizonyos nehézségek merültek fel az átadásra nézve.

Hiszszük azonban, hogy az 1917. évben, illetőleg a béke beálltával tárgyalásaink sikerre vezetnek. E tekintetben a központ hathatós támogatására számítunk.

Osztályunk elnökségének buzgólkodása révén egy más fontos ügyben határozott sikerre is rámutathatunk. A Rozsnyón működött Vöröskereszt-egylet elnökségétől sikerült 50 darab ágyat teljes felszereléssel a régóta tervezett turistaszálló céljaira megszerezni. Feltételül csupán az köttetett ki, hogy a nekünk ajándékozott 50 ágy és felszerelésük abban a nem várt esetben, ha a Vöröskereszt-egyletnek helyben ismét szüksége volna rájuk, rendelkezésére bocsássuk. Az értékes turistaszálló-berendezést felerészben a rozsnyói ev., felerészben a kath. főgimnázium őrizetére bíztuk.

Szintén öröndetes eredmény, hogy rimaszombati helybizottságunk a leglátogatottabb turistautvonalon egy menedéki házat létesített. A menedékház olcsó kiállítása úgy vált lehetővé, hogy a helyi bizottság elnöke: Horváth Zoltán tagtársunk a rendelkezésére álló cserkészcsapat segítségét és közügyességét vette igénybe. Követésre és dicséretre méltó példa!

Zárszámadás 1916-ról. Bevétel: 64978 K, kiadás: 38752 K; marad: 26226 K.

Költségelőirányzatot az 1917-ik évre a fentebb vázolt okok következtében nem készíthettünk.

Pásztor Mihály.
ügyvivő alelnök.

Iglói osztály.

Elnök: Róth Márton †.

Jegyző: Hajts Béla.

Pénztáros: Nosz Lajos

Szeretett elnökünk ez utolsó életében előbb csak házhoz, majd szobához, sőt végül ágyhoz kötve is — kimondhatatlan fájdalmainak enyhülése közben — mindig melegen érdeklődött osztályunk turisztikai mozgalmi iránt. Mint idáig mindenkor, még ezúttal is ő irányította volt azokat. Halála előtti napon még intézkedett évi jelentésünk ügyében és elhaló hangon, szinte csak fakuló szemével és fáradt karjával búcsúzott el e sorok írójától, reáruházván a további intézkedéseket.

A közélet önzetlen szolgálatában elfáradt Mester már elköltözött az élők sorából, de számtalan tanítványa hirdeti országsgzerte Róth Márton eszméit és halad az ő nyomdokain. Nagy részben neki köszönhetjük, hogy a turisztika ma már nemcsak egyes rajongók kedvtelése csupán, hanem az ifjúság

és éltesebbeknek, a társadalom nagy tömegének foglalkozás és nemi különbség nélküli életszükségletévé lett.

A turisztikát a legkisebb hatóságoktól egészen az államhatalomig mindannyian nemcsak elismerik, támogatják, hanem minden eszközzel előmozdítani is törekcszenek már.

Róth Mártonnak a MKE központja körül szerzett elévülhetetlen érdemeit az osztályjelentés keretében részleteznünk nem volna helyén; az Iglói osztály létesítését és vezetését, mint az Ő munkáját, érdemét, összefoglalva vázolnunk azonban ezúttal egyenesen kötelességünk is. Vele bezáródott az Osztály első korszaka

Az Iglói osztály 1882-ben 83 taggal alakult meg. Már az első alapszabálytervezetet Róth Márton készítette volt, ki mint alelnök az Osztály lelke lett. Egy tudományos és egy kiránduló bizottságot szerveztek. Mindjárt az első esztendőben igen szép eredményeket értek el, amennyiben a Márkusforrást foglaltatták, melléje menedékkunyhót építettek, a melléje emelkedő Várhegyen kilátótornyot emeltek, továbbá hidat csináltattak, utat, ösvényt javítottak és jeleztek.

Érthetetlen dolog, hogy a második évről az Évkönyv jelentést nem hozott már, utána pedig az Osztály „érdeklődés hiánya miatt” 5 évig szünetelt (Tagjai azalatt a Központhoz tartoztak.)

1889-ben éledt fel újra az Osztály Róth Márton elnökletével, amióta is 27 esztendeje megszakítás nélkül működik és társaihoz méltó, kiváló sikereket ért el.

Az Iglói osztály tevékenysége a következőkben nyilvánult:

1. Előadások. Leginkább évi közgyűléseivel kapcsolatosan, de anélkül is, előadásokat tartottak. Maga az elnök: 1. „Az Iglói medence, mint egykori tó,” 2. „Körút a Kriván körül,” 3. „Felfedező kirándulás a Magas Tátrában,” 4. „A Magas Tátra hajdani jégárai,” 5. „Hegyeinkből,” 6. „A források” címek alatt. Előadást tartott még Fischer Miklós: „A villamosságról” kísérletekkel, Geyer G. Gyula: „A madár védelemről,” dr. Széll Gyula: „Turisztika és egészség,” Scherffel Aladár: „Virágok és virágzatok,” Karoliny Mihály: A „Róth Márton-gygyorról,” Szigmeth Károly: „A Magas Tátráról” vetítéssel és Grósz Alfréd: „Tátránk ormai között” cím alatt szintén vetítéssel.

2. Kiállítások. A közgyűlésekkel, előadásokkal kapcsolatosan kiállításokat rendezett b. elnökünk kövületek, kőzetek, állatok, madárfészkek, növények, fényképek. rajzok, térképek, domború hegységminták, menedékkunyhók mintái, táblázatos kimutatások és sok más egyébről.

3. Térképészet. Nagyon érdeklődött b. elnökünk mindenkor a Katonai Földrajzi Intézet tevékenysége iránt. Beküldött helyreigazításainak felhasználásával vidékünk külön részletes térképe jelent meg, melynek fényképnagyítása hivatalos útjelző térképünk alapját képezi. Erre azután minden útvonal a megfelelő szín és alakjelzéssel reá van festve. Két példányban van meg. Ugyancsak b. elnökünk közbenjárására eszközöltetett a Katonai Földrajzi Intézet az 1874 évi felvételhez pótló felvételeket a mi vidékünkön 1906-ban.

Dr. Posewitz Tivadar az ő „A Szepesi középhegység“ cz. kalauza számára Osztályunk területét érdeklő 3 térképet készíttetett „Felső Hernádszoros,“ „Iglófüred és környéke“ és „Straczenai völgy“ címek alatt.

Posewitz Gyula pedig eredeti felvételi lapok alapján 1 : 25000 arányban lombfűrész munkával elkészítette Igló környékének domború térképét, melyét be is festett. Ezt a millenniumi kiállításon be is mutattuk volt.

4. Kalauzirodalom. B. elnökünk maga rövidre foglalt kalauzt írt: „Igló és környéke“ cím alatt, ez — sajnos — csak kéziratnak maradt. Közkézen forog azonban Posewitz Tivadar: „A Szepesi középhegység“ cz. kalauza, melyből Iglófüred és Feketehegy környéke cz. rész külön füzetben is jelent meg. 1913-ban pedig b. elnökünk e sorok írójának megbízást adott a „Magyar Baedeker“ számára Osztályunk területére eső rész megírására. Ennek megjelentetését a háború akadályozta meg.

5. Képirás. B. elnökünk maga ugyan nem fényképezett, de annál több szakértőt és művészt ösztönzött vidékünk szépségeiben gazdag tájainak felvételére, a közönséges és színezett fényképek, diaposzitivák, sztereoképek, olajfestmények, aquarellek, szén- és czeruzarajzok készítésére. Ilyenekből tekintélyes gyűjteményt állított össze, sokat elhelyezett a Kárpát-múzeumban és többeket megjelentetett az Évkönyvben is műmelléklet gyanánt.

6. Propaganda. Nagy volt b. elnökünk a propaganda-csinálásban. Igen szép sikereket ért el a taggyűjtésben, tagoknak, jövevényeknek céljai számára való megnyerésben, munkába bevonásában. Kitünően tudott lelkesíteni adományozásra, pártolásra, áldozatkésztségre, mely téren nemcsak a turistáknál, hanem az illetékes erdőbirtokosoknál, erdészeknél, községeknél, vármegyénél, államhatalomnál is kiváló eredményeket ért el. Közszélekre nemcsak tudományos előadásokat és kiállítások alkalmával gyűjtött, hanem még hangversenyeket is rendeztetett.

7. Kirándulások. Minden kárpátgyesületi tevékenységé-

nek végső célja lévén a turisztika népszerűsítése, általánosítása, e célra leghatásosabb eszköze a kirándulások rendezése volt. Hogy e téren mily megfontolással, buzgalommal, szeretettel működött, erről utitársai, lelkes hívei, munkatársai tanuskodnak Gyönyörű vidékünket ugyan önmagáért szerette, kirándulásainak azonban mindig volt valami egyéb mellék-célja. Megszámlálhatatlan akár az iskolai, társas, bemutató, megfigyelő, felfedező, útiránykereső, útjelző, munkaellenőrző, fényképező stb. kirándulása is. A legutóbbi időkig maga rendezte és vezette majdnem mindannyit, amelyen azonban épen nem vehetett részt, azt szívesen irányította, térképeivel segítette, érdeklődésével, áldásával kísérte, mohón várta a beszámolást, melynek legaprólékosabb részleteit is figyelemmel hallgatta, olvasta. Nem egy ily beszámolóból ösztönzésére újságcikk, vagy az Évkönyvben megjelent útleírás is lett. Még a téli kirándulásokat is ő kezdeményezte, vezette és általában lelkesedett a modern irányokért, bár a korcsolyán, rődlin és különösen sín való közlekedésre hajlott kora miatt nem igen adhatta magát.

8. Menedékházak. A menedékházak a kirándulók kényelmére az időjárás viszontagságai ellen védelmet nyújtani vannak hivatva. Ilyeneket létesített volt b. elnökünk vezetése alatt az Iglói osztály városunk támogatásával a Márkusforrásnál, a Schulerlochban, az erdőtulajdonos által a Tamásfalvi kilátónál (Vaskapu) és a vadásztársulattal egyetemben a Nagymurányon és a Grajnáron. Ezeket közben közben tataroztatta és tűz ellen bebiztosította Éjjeli szállásokul szolgáltak ezek nemcsak vadászoknak, hanem olykor-olykor kedélyes, csa ádias, társas kirándulásoknak is.

9. Forrásfoglalások. Akár menedékházak közelében, akár más kirándulások végpontján, vagy útközben eső források foglalása és rendbentartására b. elnökünk állandóan nagy gondot fordított, térképeibe belerajzolgatta őket és eredményeiről osztályjelentéseiben ily czímen is mindig volt valami jelenteni valója.

10. Pihenők. Ha már menedékházzal nem is fogadhatta turistavendégeit minden kirándulási végponton, legalább egy-egy pad és asztallal örvendeztette meg őket a legtöbb helyen. Ily pihenőt számtalant létesített elnökünk a fontosabb kilátónál is és végtelenül fájt a szíve, ha ilyeneket durva kezek esetleg megrongáltak, vagy bemocskoltak.

11. Utak, ösvények. Minden egyes czímen tudnék sokat, nagyon sok részletet közölni, mégis talán legtöbbet a kirándulók kényelmét elsősorban biztosító utak és ösvények készítéséről, rendbentartásáról, javításáról; de lehetetlen itt most

kronológiát írnom. Mindenesetre ez a feladat emésztette fel a legtöbb pénzt, ez járt a legtöbb munkával. Már csak mennyi híd és padló köszöni létét b. elnökünk akaratának, közbenjárásának!

Járás közben nemcsak maga foglalkozott az ösvények akadályainak eltakarításával; az utat elálló zöld galyakat nemcsak maga tördeste le, hanem ily, mások javára eső munkára sok tanítványát, útítársát is reá szoktatta. Sőt ezzel egyszersmind jelezte is útjait.

12. Útjelzés. Amennyire az ösvények jósága a kirándulók kényelmét, ép úgy előmozdítja az útjelzés a tájékozódásukat, biztosságukat. Itt már csak a táblák festése, továbbá a festékanyag és eszközök kerültek pénzbe. Magából a munkából igen sokat b. elnökünk maga végzett, de meg is tudta nyerni e czélra útítársainak fiatalabbját, amivel bizony sokakat vont bele és nevelt a közös czélt szolgáló önzetlen munkára.

Az útjelzésre elsősorban olajfestéket használt, melyet már előzetesen nagy gonddal válogatott össze és lapos ecsettel vonás-, dupla vonás-, kereszt-, ék-, bajusz-alakban és kirívó színekben festettünk reá a balta-, kés-, vagy kerti ollóval előkészített fatörzsre, esetleg sziklára. Mily gonddal rendelte meg a festett felírtos bádogtáblákat, melyeken helynevek, irányok, völgyek, magasságok, forrás, kilátás, tűzhely, barlang stb. re felhívta a kirándulók figyelmét!

Mindeme munkáival vadonainkból valóságos kulturhelyeket teremtett, a természet ölébe csalta és edzette elpuhulásra hajló polgári osztályunkat, nemkülönben lassan-lassan megszelídítette vadságra kész, műveletlen, vagy legfeljebb félművelt népünket, mely talán sokszor meg is bántotta volt b. elnökünket, ma azonban már megsiratta és haló porában áldani fogja emlékét.

Az Iglói osztályt ez elpusztíthatatlan kulturnyomok mindenkor emlékeztetni érdemes szerzőjükre, az osztály egykori elnökére: Róth Márton-ra

A következő táblázat feltünteti b. elnökünk összes munkatársait.

Ostályvezetőség:

Elnök:	Prihradny Guidó†	1882—1883.
	Róth Márton †	1889—1916.
Alelnök:	Róth Márton †	1882—1883.
Jegyző:	Fischer Miklós	1882—1890.
	Dr. Nosz Gyula	1891— 1893.
	Széll Ödön	1894—1897.
	Hajts Béla	1898—

Pénztáros: Dr. Lorx Sándor 1882—1883.
 Gärtner Kálmán † 1889—1890.
 Benigny Gyula † 1891—1895.
 Nosz Lajos 1896—

Még a már harmadik éve dúló világháború, a nemzetek elmérge sedett élethalálharcza és az ezzel előállott kedvezőtlen közlekedési viszonyok, mostoha élelmezési és ruházkodási körülmények sem fojthatták el Osztályunk életét.

Kirándulások ezúttal is tekintélyes számmal voltak úgy nyáron, mint télen. Ki kell emelnünk a síkirándulások közül azokat, melyeket ifj. Marcsek Aladár rendezett a Schösschen, Rittenberg, Schulerlochon kívül a Hernádszorosba és a Lapis refugii romjaihoz.

Különösen tevékeny volt Osztályunk az útjelzésben. Régibb beszerzésű táblákkal és olajfestékkel való útjelzés történt az Igló-Rittenberg—Bolondkő—Iglófüred útvonalon, továbbá a Bélapataktól a Lapis refugii-ra kigyózó ösvényen, valamint a Bélapataktól az Edősfalvai megállóhoz vezető hágón.

Fentjelzett munkálatok elvégzése körül legtöbb érdemet szerzett ifj. Marcsek Aladár, kinek odaadó lelkes fáradozását ezúton is megköszönjük.

Zárszámadás 1916-ról. Bevétel: 1592 74 K, kiadás: 123 06 K; marad: 1469 68 K.

Költségelőirányzat 1917-re. Bevétel: 1669 68 K, kiadás: 300 K.

Az elnök elhalálozása folytán:

Hajts Béla

jegyző.

Kassai osztály.

Elnök: dr. Eöttevényi Nagy Olivér.

Alelnök: Karsai Károly.

Titkár: dr. Móricz József.

Jegyző: Révész Jenő

Pénztáros: Ambrosch Sándor, később Szücs Miklós.

Számvizsgálók: Hrubant Fülöp és Táy Aladár.

Válaszmányi tagok: Bászél Jenő, Duke Ede, Fülöp Károly, Gedeon Jenő, Hányi László, Hrubant Fülöp, Kiss Zoltán, dr. Korányi Károly, dr. Kosztka József, dr. Loósz Dezső, Mildner Ferencz, dr. Nyulászi János, Quirsfeld János, Schmidt István, Simkó Gusztáv, dr. Siposs Aladár, Spielmann Ervin, Táy Aladár.

Az Osztály tisztviselői és tagjai jelentékeny részének hadbavonulása miatt az 1916. évi február hó 3-án megtar-

tott közgyűlésen hozott határozat szerint az 1916. évben turisztikai tevékenységünk szünetelt, csupán a Kassai Havason levő menházat rendeztük be és 3—4 személy részére éjjeli szállásra is alkalmassá tettük.

Osztályunk értékes vagyontárgya: az aggteleki cseppkő-barlang, melynek csodás természeti kincsei megérdemlik, hogy messze földről idezarándokoljanak Abauj-Torna és Gömör határára, nagyon is megérezte a háború hatását. Sajnos, rendkívül korlátolt anyagi erőink s az a körülmény, hogy a földművelésügyi kormány — bár e tekintetben már évekkal ezelőtt memorandumban fordultunk hozzája sőt ebbeli akciónkat a Magyarországi Kárpátgyesület illusztris elnöke, gróf Teleki Sándor is melegen pártolta — a barlang ügyének fellendítése végett pénzbeli támogatást kilátásba nem helyezett, kizárta azt a lehetőséget, hogy a barlang fenntartásához s az idegenforgalom emeléséhez szükséges beruházásokat eszközölhessük. Így felmerült az az eszme, hogy a barlangot egyesületünk Gömöri osztálya vegye meg tőlünk, mint amely földrajzi helyzeténél fogva azt könnyebben is kezelhetné. A tárgyalások meg is indultak, a Gömöri osztály szíves készséget is tanúsított az átvételre, de közben tagjaink egy része ismét amellett foglalt állást, hogy a barlangot ne bocsássuk ki tulajdonunkból, hanem inkább készíttessünk tervet arra nézve, vajjon mennyibe kerülnének ott a legszükségesebb beruházások — új lépcsők, karfák létesítése, a régiek tatarozása stb. — és akkor erre az egyesület Központjától kérjünk támogatást. Így is határozotunk és felkértük Duke Ede vál tagunkat, hogy a technikai szakértőként felkért Pósa Lajos kir. műszaki tanácsossal együtt járja be a barlangot, vegyenek fel részletes tereprajzot és terjeszszék elő, hogy mennyi volna az ott keresztülviendő legszükségesebb beruházások költsége. Ebben a stádiumban van a barlang ügye ma, mikor e sorokat írjuk. Bízunk benne, hogy rövidesen kész javaslatok felett dönthetünk s a Központnak máskor is tapasztalt előzékenysége és a turisztika, meg a természeti kincsek iránt táplált meleg szeretete meg fogja találni a módját annak, hogy ez a világhírű barlang az érdeklődőknek ezentúl is hozzáférhető s a mi lelkes, de korlátolt anyagi erőink miatt csak szűk mederben folyó munkánk ebből a szempontból is eredményes lehessen.

A világháború hatása egyébként megnyilvánult a barlang látogatottságában is. Az 1916. év folyamán csak 78 személy látogatta meg a barlangot, kiktől belépődíj címén befolyt 219 K 20 f. E csekély bevétellel szemben annál nagyobb volt a kiadás. A hivatásos vezetők hiánya miatt — bár

egyiknek a felesége gyakrabban helyettesítette a férjét — kénytelen volt a gondnok többször vezetőt fogadni; a drága gyertyára és a halaszthatatlan barlangmunkálatok, illetve tatarozások végzésére is tetemes költség fordított. Azonkívül még a barlang feletti réteg résztulajdonosainak járó 1916. évi bér, 96 K 97 f is esedékes volt, úgy hogy ezt, valamint a barlang megvételekor annak idején az egyesületi Központtól kölcsönvett 2000 K évi kamatát, 90 K-t is a barlang kiadásaihoz számítva, Osztályunk deficitje a barlang kezelésnél 123 K 27 f volt. Bevételnek kellene különben számítani az Osztály által néhány évvel ezelőtt nagyobb mennyiségben megrendelt s a barlangot ábrázoló képeslapoknak tavaly eladott mennyiségéből befolyt jövedelmet is, vagyis 16 K 96 f-t. Mivel azonban az Osztály ezt az összeget a képeslapok alapja címén mindaddig tőkésíti, míg a rendelésért annak idején kifizetett számla összege fedezve nincs, így ez a bevételi tétel lényegileg nem javítja a helyzetet.

A Kassai osztály egyébként a háború kitörésekor a barlangot bezáratta, de a megjelent kirándulók óhajának engedve, ismét felnyitatta. Tette ezt kötelességszerűen abban a reményben, hogy ezáltal a látogatók érdeklődését kielégítheti, egyben több vendéget is nyer a ritka természeti szépségekkel ékeskedő barlang számára, de sajnos, napjainkban vajmi csekély vállalkozási kedvet mutatnak az emberek a turisztika gyakorlására s ekkép a barlang megtekintésére is. Kevés látogatóra számíthat eszerint az egyesület is. S ha mégis, mindezek ellenére nyitva hagyja a barlangot, úgy a mostani nagy összeget igénylő fenntartási munkákat tekintve, valóban elismerésre méltó, nagy áldozatot hoz a még ifjú Kassai osztály.

Zárszámadás 1916-ról. Bevétel: 1055·40 K, kiadás: 911·83 K; marad: 143·57 K.

Költségelőrányszat 1917-re. Bevétel: 603·57 K, kiadás: 709·20 K; hiány 105·63 K.

Dr. Eöttevényi Nagy Olivér
elnök.

Keleti Kárpátok osztálya.

Elnök: gróf Teleki Pál.

Ügyvezető alelnök: Farkas Jenő.

Másodalelnök: dr. Rencz János.

Titkár: dr. Moldován Ferencz.

Pénztáros: Háder Ferencz.

Jegyző: Schultz Ferencz.

A világháború miatt a múlt évben sem volt semminemű turisztikai tevékenység és emiatt a tervezett útjavítások, útjelzések és menedékházjavítások sem voltak keresztülvihetők.

A Sátoraljaújhelyre szeptember 10-re kitűzött választmányi és közgyűlést sem tarthattuk meg miután aziránt sem mutatkozott semminemű érdeklődés.

A tagdíjak is nem oly mértékben folytak be, mint kívánatos lett volna, mert sok tagtársunk katonai szolgálatban volt és van s mert az Osztály tagjai közül többen elhaltak és többen kiléptek.

Farkas Jenő
ügyvezető alelnök.

Lőcsei osztály.

Elnök: Kaynár Gyula.

Alelnök: betöltetlen.

Titkár: Fedor Miklós.

Pénztáros: Hornung Lajos.

Választmány: dr. Alexy János, Dénes Ferencz, Fleischhacker Lajos, Förster Rezső, Halmi László, Loysch Andor, Páter Kálmán, Simonkay Sándor.

A lefolyt évben az Osztály működése csakis a már meglevő utak és menedékházak gondozására szorított, mert a programjába felvett új dolgok: útjelzések és kijelölések, különösen a nagy munkáshiány miatt eszközölhetők nem voltak.

A háború teljesen megbénította működésünket A tagoknak 90%-a a harctéren teljesít szolgálatot és így anyagiak hiányában nem is lehetne nagyobb alkotásokba fogni. Azért az 1917-ik évre sem adhatunk újabb munkaprogramot, mert az említett két oknál fogva az úgy sem volna keresztülvihető.

A fennmaradt összeget a központi járandóság törlesztésére fordítjuk.

Fedor Miklós
titkár.

Kaynár Gyula
elnök.

Síosztály.

Székhelye: Igló.

Elnök: dr. Bruckner Győző.

Titkár: Rokfalusy Lajos.

Pénztáros: ifj. Marcsek Aladár.

Intézőbizottsági tagok: Balla Gyula és dr. Forberger Béla.

Az immár harmadik éve dúló világháború nyoma élénken tükröződik vissza az Osztály működésén és azt majdnem teljesen megbénítja. Hisz a tagok úgyszólván kivétel nélkül a

haza szolgálatában fegyverben állanak s akik még itthon vannak, annyira túlterheltek munkával, hogy a rendezett vásár- és ünnepnapí kirándulásokon csak nagy ritkán vehetnek részt.

Az egy-két; sőt több napos kirándulásokon most már mind nagyobb számban hölgyek is voltak, kik nemcsak lakóhelyük környékét keresték fel, hanem a Magas Tátra völgyeit is bejárták. (Furkota, Mlinicza, Menguszfalvi, Batizfalvi, Nagy- és Kistarpataki, valamint a Zöldtő völgyét.)

Kisebb társaságok voltak az Oszterván (1984 m.), a Bolond Gerón (2062 m.), a Középhegységen (2380 m.), a Nagyszalóki csúcson (2453 m), melyek igen ajánlatos és háládatos síturák

Egyesek felkeresték az Alacsony Tátra vidékét és elragadtatással nyilatkoztak annak sítérületeiről. Feltárásuk — békebeli célok!

A kassai és nagyszebeni hadtest közös ezredei e télen Zdjár községben nyertek elhelyezést és a Szepesi Magura lejtőin részesültek a sífutás gyakorlati oktatásában; utóbb felkeresték e hegység kimagaslóbb ormait, melyek ideális sítérek, csakhogy nehezen közelíthetők meg.

Ugyancsak a Tátrában tartatott meg ezidén is a m. kir. magasalpesi sziklamászó és sítanfolyam, melyen időről-időre mintegy 3000 ember vett részt a 4—6 heti turnusokban rendezett kiképzésben. A tanfolyam 1916 nov. 15-én kezdődött s 1917. márcz 15-ig tartott. Az oktatók ismét legismertebb s legnevesebb alpinistáink voltak, kik a hegyek iránt táplált szeretetökből kifolyólag a legnagyobb odaadással végezték kötelességüket; akadt civíl oktató is.

Katonáink a végzett gyakorlatok alkalmával tanubizonyosságot tettek arról, hogy a nehéz hegyi terepen is megállják helyüket s megvédik hazánkat úgy a Kárpátok lejtőin, mint Tirol hóborította bércein.

Vajha ez lett volna az utolsó háborús katonai sítanfolyam.

Rokfalusy Lajos
titkár.

Sziléziai osztály.

Tiszteletbeli elnök: Müller Johannes.

Elnök: Stecher Paul.

Alelnök: dr. Freymarek.

Pénztáros: Artl Maurin.

Jegyzők: Ausner Bertold és Neumann Artur.

Választmányi tagok: Dr. Friedel, Jost Ernst, dr. Pax,

Körner és Ludwig.

Tavaly megkezdett abbeli kísérletünk, hogy az Osztály életét ismét fellendítsük, szép eredménnyel járt. Az egész vezetőség önzetlenül fáradozott ez ügyben, miért az Osztály hálás köszönetét kiérdemelték. Áldozatkészségük ezúttal sokkal nagyobb elismerést érdemel, mivel valamennyiöknek hivatalukban, illetőleg rendes foglalkozásukban sokkal fárasztóbb munkát kell végezniök, hogy a hiányzó munkaerőket egyrészt pótolják, másrészt pedig elintézzék a tömegesebben előállott társadalmi kötelezettségeket.

Több válaszmányi ülésben intéztük el az Osztály belső ügyeit. Szabályszerűen megtartottuk a közgyűlést is, melyen változtatás nélkül a tisztújítást is megejtettük, csupán dr. Klingmüller maradt ki, amennyiben Greifswaldba távozott. Mindenkor a legnagyobb érdeklődéssel vett részt az Osztály ügyvezetésében, miért is fájdalmas veszteséget szenvedtünk távozása folytán. Helyébe Ludwig úr lépett, ki munkaképességét készséggel szenteli Osztályunknak.

A közgyűlésen Dannenberg kir kertigázgató „Katonasírok Keleten” czímen tartott előadást. Ezeket az államkormány létesíti. Dr. Pax titkos kormánytanácsos pedig „Lengyelország növényvilágát” jellemezte, melyet a varsói kormányzóság megbízásából tanulmányozott.

Osztályunk előadásai eszerint új irányt is hódítottak, amennyiben nem szorítottak képvetítésre, hanem műveltségi fokának megfelelő, tudományos irányban is óhajtanak kifejlődni. E télre sikerült az új cél megvalósítására neves tudósokat és kutatókat megnyernünk. Reméljük, hogy sikerülni fog a Táttra látogatására is megnyerni tagtársainkat.

Az Osztály érdekében a nehéz körülmények miatt nem sokat tehattünk. A tagnévsor gyarapítására nem is gondolhattunk. Sőt ellenkezőleg, a harczterek nem egy tagtársunktól megfosztottak. Ebbeli veszteségeinket a legnagyobb tisztelettel gyászoljuk.

A Központ közgyűlésén részünkről senki sem jelenhetett meg. Táttrai birtokállományunk épségben maradt. „Sziléziai menedékház”-unkat készséggel rendelkezésére bocsátottuk a magyar hadvezetőségnek, hogy oda sízó csapatokat elhelyezzen és onnan gyakorlatoztassa őket. Nem is kértünk ezért semmi kártérítést.

Zárszámadás 1916-ról. Bevétel 1669.50 M, kiadás: 1009.69 M; marad 659.81 M.

Komoly előírányzatot 1917-re a bizonytalanság miatt nem állítottunk össze.

Stecher Paul
elnök.

Zólyommegyei osztály.

Elnök: Csipkay Károly.

Alelnök: Hubert Aladár

Titkár: dr. Cserhelyi Vincze (orosz hadifogságban).

Pénztáros: Bruoth Pál.

Kirándulásszervező: Göllner Béla.

Miután az 1916-ik esztendő sem hozta meg a várt békét, sőt megvert ellenségeink még mindig nem akarják katonai főlányunk következményeit levonni, küzdő embertársaink a titáni küzdelmet tovább kényszerültek folytatni, mi pedig itthonlevők, mint kapcsolatos láncszemeik, immár háborúhoz kiművelt kezekkel egészítjük ki feladataikat.

De amikor ma már mindenkinek meg van a beosztott kötelessége, amikor soraink ismét gyérebbek s amikor még tovább kell remegnünk küzdőinkért és közvetlenül szenvedőinkért: kevés időnk, kevés kedvünk juthatott a természet régi örömeinek s így a turisztikának hódolni.

Nincs tehát jelenteni valónk az 1916-ik évről; nem dolgoztunk, nem munkálkodtunk a turisztikának. Ha egyik-másik társunk meg is látogatta kedvencz kirándulóhelyeinket, azt magában vagy megmaradt családjával csendben tette, alig tudunk róla.

Közgyűlést most sem tartottunk, munkatervet, költség-előirányzatot most sem terjeszthetünk elő, sőt a nehezen várt békéig bizonyára kénytelenek leszünk az eddigi csekély munkálatainkat is felfüggeszteni.

Zárszámadás 1916-ról. Bevétel: 987'35 K, kiadás: 372'44 K; marad: 614'91 K.

Bruoth Pál
pénztáros.

A „Turisták falvá“-ra 1916-ban következők adakoztak:

1. Hajduska Albert, Budapest	20	—	K
2. Karoliny Mihály aradi képviselő gyűjtése (Gyűjtőívén adakoztak: M. K. 2 K, Nagy Dezső 2'60 K, Koromzay Frigyes 4 K, dr. Vas Sándor 2 K, br. Bánhidya Antal 2 K, Karoliny Mihály 2 K.)	14	60	„
3. Dr. Baumerth Gyula, Budapest	10	—	„
4. György Lajos, Losoncz	2	—	„
5. Lövy Mór, Igló	2	—	„
	48	60	K
A mult évben gyűjtött összeg	1848	—	„
A gyűjtés végső eredménye tehát Igló, 1917. január 1.	1896	60	K

Thirring Gyula
közp. pénztáros.

Irodalmi ismertetések.

Turistaság és Alpinizmus. VI. évfolyam. 1915—16. Dr. Komarniczki Gyula társszerkesztő, dr. Csepcsányi Tibor, Hefty Gy. Andor, dr. Komarniczki Román főmunkatársak közreműködésével szerkesztette és kiadta dr. Vigyázó János.

A háború második évében is a régi terjedelemben, kiállításban, irányban jelent meg egyesületünk hivatalos lapja. El kell ismernünk, hogy minden tekintetben fel tudott emelkedni a helyzet magaslatára s nemcsak hogy régi színvonaláról nem süllyedt le, hanem amellet, hogy tartalma jórésze által enyhet nyújt a háborús hírektől elfásúlt idegeknek s visszavisz a boldog korba, amikor az emberiség még nem tobzódott a háború örületében — meg tudta tartani az eleven kapcsolatot is a körülöttünk forgó eseményekkel, tudott enyhet adása mellett időszzerű lenni. Szép cikkekben foglalkozik a harczterekkel, különösen a hegyvidékiekkel, számos érdekes leírást hoz a harcztéren levő munkatársak tollából, halomszámra közli az érdekesnél-érdekesebb harcztéri leveleket, naplókat és sajnos, nem ritka a fájdalmas megemlékezés sem a hősi halált halt neves hegyászokról. A legszebb azonban megint az a sok száz felvétel, amely a harczterek legszebb helyeit és százféle érdekességét közvetlenebbül mutatja be, mint bármilyen leírás tehetné. Ez a lap legnagyobb ékessége.

Az évfolyam első cikke dr. Szalay Béla tollából való: *A Kaczavé barlangja.* Tárgyra, hangra, a tárgyalt túra belső értékére s az őszinte hegyászói lelkesedésre nézve méltóbb cikkekkel nem kezdődhetett volna. Az a hegyászói munka, amelyet ez a nagyszabedű tanár a Fogarasi havasok megismerése, ismertetése és feltárása érdekében kifejt, az a végtelenül regényes, de rendkívül fárasztó és önfeláldozást kívánó hegykutató, amelyet önzetlenül és fáradhatatlanul végez s az a páratlan hegyismeret, amelyet e hosszú idő alatt szerzett, mindenképpen méltó az elismerésre és a minél szélesebb körben való megismerésre. Kívánatos, hogy e nagyarányú munkásság eredményei háború után minél szélesebb körben váljanak ismertté s méltó utánzás tárgyává. Az előttünk fekvő cikkekben a Fogarasi havasok szombatfalvi gerinczén fekvő Zergeszirt ismeretlen barlangjának felkutatását írja le. Több kirándulás kellett ehhez s leírá-

suk híven visszatükrözteti a nehézségeket, amelyek az e vidéken tett felfedező utak elé gördülnek, de a szépségüket is. Nem a legutolsó sorban állanak e munkásságban Szalay fenomenális fényképfelvételei, amilyenekkel hazánk egyetlen más hegységéből sem rendelkezünk. — Sajnos már e szám is nekrológgal kezdődik. *Maurer Artur* kassai főreáliskolai tanár, honvédőhadnagy 1915. május 25-én, hajnali harcban Radymnótól északra, orvul kilőtt ellenséges golyótól találva hősi halált halt. A kassai turistaság oszlopos tagja, előmozdítója volt. Révész Jenő ír róla meleg részletes megemlékezést. Ezután Maurer Artur egy leírása következik: *A Kojsoi havasok*, amelyet a Természetbarátok Turista Egylete kassai osztályának 1914. évi közgyűlésén olvasott fel Szépen mutatja e cikk Maurer természetszereteten kívül azt az érdeklődést is, amelyet ő turistáskodása közben a természet minden megnyilvánulása iránt mutatott. A cikket érdekes felvételek kísérik a kassavidéki mászóiskolákból. Kőrös Endre lángoló versben rója meg „Itália“ hitszegését; a „Drinánál“ a hadüzenet ismertté válásakor írt sorokat nemcsak az aktualitás teszi értékesekké. Dr. Serényi Jenőnek, a lap hőslélekű társszerkesztőjének képe és sorai állanak ezután: *Este, a sátram előtt*. Az olasz harctéren sátoréletét írja le benső, hangulatos képen. Sokan láttak szorongó előjelt abban, hogy ép e számban, nekrológ után jelent meg; s valóban — utójára lett. Hefty Gyula Andor *A Magas Tátra nyaraló- és üdülőhelyei* életéről s 1915-iki nyáron várható forgalmáról ír. A számot a szokásos rovatok zárják be, melyekből kiemelendő a D. u. Ö. A. V. Zeitschriftjének részletes ismertetése.

A második szám már meghozza a szomorú hírt dr. Serényi Jenő hősi haláláról s sógorának, Legányi Dezső tanárnak első benyomás diktálta meleg emléksorait. Egyébként e szám nem foglalkozik vele. Közli dr. Szalay Béla fentebb említett cikkének második részét, Hensch Aladár hangulatos, melegen írt túraemlékeit (Dunajeczi tutajozás, Rovátka, Tengersizemcsűcs), amelyekbe végül beleszendül a háború hangja is, *Reminiscenziák* czímen, *Dr. Jordán Oszkár* korán elhunyt hegy-mászó társunk síremlékét s végül *ifj. Francz Jánosnak* a fiatal vezetői gárda legkiválóbbjának hősi halála alkalmából szentelt emléksorokat Hefty Gyula Andortól.

A harmadik (szeptemberi) szám teljesen a lap egyik megalapítója s legkiválóbb munkatársa: *dr. Serényi Jenő* ügyvéd, honvédszászlós emlékének van szentelve. A magyar turistaság ezen agilis és legnagyobb reményekre jogosító képviselőjéről tavalyi (1916) évkönyvünkben igen behatóan emlékeztem meg, azért itt rövid lehetek, bár az emlékszám rendkívül terjedelmes. A lap összes munkatársai, az egyetemi

gárda legkiválóbbjai, a hazai turistakör színe java hozzájárultak egy-egy közleménnyel emléke megörökítéséhez. A megemlékezések sorát ifjúkori barátja, az egyetemieknél vezértársa, dr. Komarniczki Gyula nyitja meg, Serényi egyéniségét s hegymászói pályafutását ecsetelvén. Sógora, Legányi Dezső tanár arról emlékszik meg, hogy mikép lett Serényi hegymászó. Hefty Gyula Andor Serényi élénk egyesületi tevékenységét s gazdag irodalmi működését méltatja. Dr. Schwicker Richárd a sísport terén kifejtett munkálkodásáról emlékszik meg. Századparancsnoka, dr. Remetey Elemér főhadnagy harci életük vázlatát s halálának körülményeit meséli el. A főszerkesztő, dr. Vigyázó János Serényi egyéniségéhez szolgáltatott adalékokat, midőn elmondja, mi je volt neki, családjának és lapjának. Ugyanily subjektív vallomást tesz ifjúkori barátja, dr. Komarniczki Román is, első közös túrájukat írván le s azt, miképen lettek ők is hegymászókká általa. A baráti érzés két mélyérzésű, lendületes vallomása fejezi be a sorozatot, Barcza Imréné, aki Serényivel az 1915 iki biharfüredi honvédsítanfolyam n való találkozását meséli el s dr. Barcza Ferenczé, aki a Tátra szájába adja fájdalma kifejezését. A lap költő munkatársa, Bernáth Károly *Bücsűztatója* áll a sor végén, mély érzésű, megkapó terzinák. Dr. Serényi Jenő a hegymászó szől ezután hozzánk — utoljára. *A Sass Maor*, a Pala Dolomitok szép orma leírása tárgya. Nem nyilatkozik meg benne történelmi érzéke annyira, mint más írásaiban, de a leírás erős realitása és szemléletessége élvezetes olvasmánynyá teszik. Egy másik cikke *A turistaság és a sísport kapcsolata az egyetemi zászlóaljakkal*, eszmékben gazdag, gondolkozására igen jellemző tartalmas értekezés s a világháború minden tételét igazolta a fiatal korában már apostoli hivatású léleknek. *Harcztéri naplóm* következik ezután, Serényi feljegyzései rövid, alig ötfélfélnapos harcztéri pályafutásáról. Igen terjedelmes és részletes a napló, de nagyon közvetlen és szemléletes, úgy, hogy élvezettel olvashatja az is, aki nem ismerte őt. Önmagáról egyébként keveset beszél, annál többet azonban tisztársairól, embereiről s főleg élményeiről. A táborig és harci élet ezernyi apró részletéből tevődik össze a kép, amelyből végül impozánsan alakul ki a budapesti magyar honvédek harcza a hazáért Mezőlaborcz tájékán, a Krn hegyen s végül a Doberdón, amelyen őt ott időzésének ötödik napján a halálös seb érte. Leírását saját és társai harcztéri felvételeinek rendkívül változatos és érdekes sora kíséri. Serényi utolsó sorai és végrendelete után Legányi Dezső rajzokkal számol be, hogy hol s hogyan van eltemetve Serényi. Dr. Györfly István *A Magas Tátra búcsúját* küldi „hűséges fiától: dr. Serényi Jenőtől”, megindító sorokat egy gyopárkoszorú kíséretében. Dr. Serényi *harcztéri leveleiből* közöl aztán e szám szemelvényeket, amelyek érde-

kesen egészítik ki a naplójában elmondottakat. A *részvélnyi-laikeozatok* özöne amelylyel mindenki, aki Serényit csak hírből ismerte is, nemcsak magánosok, hanem előkelő hatóságok is szüleit s munkatársait elárasztották, legjobban mutatja menyire szerette őt mindenki s mily tisztelt nevet vívott ki magának már ifjan is. Ezzel fejeződik be e hatalmas szám, amely méltó emléket állít dr. Serényi Jenőnek Boldog ember, akiről oly ifjan *ennyit s így* lehetett elmondani, s akinek *ennyi* és *ily* barátja akadt, aki emlékét megörökítse. De annál nagyobb a *mi* veszteségünk.

Az ötödik, novemberi szám Hensch Aladár hangulatos leírásával kezdődik: *Ahol elnémultak az ágyúk*. Bártfa és Zboró vidékén járt 1915. nyarán, az oroszok kitarodása után, szemléletes leírásban szép képekkel örökíti meg benyomásait. A szerkesztőség lelkes felhívása következik aztán: *Építsük fel Turistafalvát*, adakozzunk e szép czélra! *Halottak napján* a szerkesztő visszaemlékezik az „Egyetemiek” hősi halottaira s Kerekes Pali utolsó sorait közli. *Hősi halottaink emléke a Csorbai tónál* is megörökítést fog találni egy kápolnában, amelyet Csik miniszteri tanácsos a lebontásra kerülő Miklós-lak helyébe tervez. Dr. Szász Emil *A turistaság és a gümőkór elleni küzdelem* cz. cikkében igen alaposan és eszmekeltően fejtegeti e két mozgalom kapcsolatát s a turistaságot mint a gümőkór megelőzésére legalkalmasabb életmódot ajánlja.

A december-januári szám *Tirot védőinek* volt szentelve. Arany János *Az utolsó magyar* cz. töredékének II. énekéből van véve a jelige; minden sora illik a harczterre, amelyet akkor védenünk kellett. Innerkofler Sepp, az alpesi vezetők egyik legkiválóbbika, számos Dolomit-csúcs megmászója is hősi halált halt e harczokban. Az ő emlékének áldoz meleg szeretettel, örökszép szavakkal a Dolomitok ragyogó tollú megénekelője dr. Jankovics Marcell. *A Kleine Zinne (2881 m.) északi fala* volt Innerkofler egyik leghíresebb túrája. Dr. Komarniczki Gyula mesteri leírásában újra végig éljük azokat az izgalmatokat, amelyeket Innerkofler e túrán érezhetett s amelyeket ma is átél mindenki, aki önerejéből keres utat e függőleges falon. Fenomenális képek kísérik leírását. Dr. Komarniczki Román: *A Sella-Dolomitokból* ad egy képet, a Grosser Murfreitturm (2727 m.) megmászását. A magasztos túrához méltó az emelkedett stílus is, amelyben a szerző élményeit elmondja. Jankovics lángoló lelkesedése által megszépített stílusa mellett kétségtelenül Komarniczki Román kissé kimért pompájú sorai a legszebbek, amelyeket ma magyar hegyleírásban olvashatunk. Leírása rendkívül szemléletes, elbeszélése

megkapó. Hetty Gyula Andor *Tirol védelme* címen összefoglaló beszámolót közöl azokról a harcokról, amelyek 1915. májusától decemberéig e határaink hősi védelmében folytak. Részletes elbeszélését egy térképvázlat s számos szép kép díszíti. Bernáth Károly *Kárpáti karácsony* cz. költeményében megkapó hangulatképet küld Volhyniából, 1915. decemberéből. A szokásos, ezúttal igen bő rovatokkal záródik e szám.

A februári szám élén Kozlay Kálmán leírása áll: *A szélvész útjain*, hangulatos „Nekrológ a tátrai fenyvesek felett“, amelyeket 1915. novemberében a szél kidöntött. Romeiser László: *Husvét az Ötztali Alpokban* címen ottani sítúráiról számol be. 1914. áprilisában szép helyeket kereshetett fel: Gepatschhaus—Rauherkopfhütte—Gepatschferner—Weiss See Joch—Weiss See Spitze (3534 m.)—Brandenburgerhaus, Kesselwandjoch—Muthspitze (3267 m.)—Weisskugel (3746 m), Fluchkogel (3514 m)—Vernaghütte. Elevenen, szemléletesen meséli el élményeit s szép képekkel kíséri.

A márcziusi szám megint nekrológgal kezdődik, *Filipecz Ferencz* tanár, a BETE egy csendes tagja, 1915. jún. 3-án esett el mint zászlós az orosz harctéren Ostrozechnél Hetty Gyula Andor *A Királyhegyen* címen egy nagyszabású kirándulásról számol be, amelyet a kassai hadtest 1914/15-i tátraszéplaki sítanfolyamából kifolyólag 1915. februárjában tettek 90 emberrel. Tátraszéplakról Poprádon és Vernáron át érték el a Királyhegyet (1943 m) s Teplicskán, Batizfalván át tértek vissza. 3 nap alatt 90 km-t tettek meg 2000 m. emelkedéssel 21¹/₂ óra alatt — a leghosszabb sítúrák egyike, amit katonacsapat harctéren kívül megtett. A csúcson dühöngő hóviharban keltek át, de az útirányt betartották. Dr. Vigyázó János *Tüdőbeteg-népszanatórium a Tátrában* cz. cikke van még e számban, amelyben az idegenforgalom érdekében tiltakozik az ellen, hogy a tátrai turistaság középpontjában nagyszabású sanatóriumok állandósítsanak.

Az áprilisi számban Hetty Gyula Andor folytatja beszámolóját *Tirol védelméről*, a Mittlelungen des D. u. Ö. A. V. és saját jegyzeti nyomán. Számos érdekes kép élénkíti az elbeszélést. Sztacho Pál *A Proszéki és Kvacsáni völgyben* található természeti szépségeket sorolja fel, szemléletes leírással buzdítván Liptó e két szépségének felkeresésére. Hetty Gyula Andor *A Magas Tátra 1915/16. évi téli időnye* címen beszámolót ad.

A májusi számban Hensch Aladár rendkívül kedves, hangulatos *Tarpataki emlékek* et ad a kedves Tarpatakfüred életéből, vendégei meghitt köréből. Soráiban benne zsong a speciális tátrai élet meghitt varázsa, amelyet régente a

fürdőhelyeken is megleltünk, de ma már csak a magasan fekvő helyeken, menházakban találunk meg. Sorra megjelennek előttünk Tarpatakfüred ismert vendégei, élükön Katona Nándorral, akinek szép tátrai festménye díszíti a cikket. Tóth Kálmán a *Watzmann* (2714 m.) magas ormára vezet fel bennünket. Aztán a szerkesztőségtől kapunk két beszámolót az *Országos Idegenforgalmi Központ* alakulásáról és *Turistairodalmi munka programunk* czímen, amelyben sajtó alatt levő vagy előkészítésben álló kiadványait sorolja fel.

Az utolsó szám dr. Vigyázó János diákturista emlékeiből hoz egyet *Erdély bérczei között*, amelyben a Fogarasi havasokban megtett Verfu Lacustelor (2161 m.)—Surul (2288 m.)—Budislavul—Scara (2307 m.)—Scarisoaara gerinczvándorlást mondja el. A kalandos túra élénkén áll előttünk ügyes leírásban. *A Mecsek Egyesület ünnepe* a következő beszámoló tárgya. E derék, agilis pécsi egyesület 25 éves fennállását ülte meg s az ünneplésből méltóan jutott az oroszlánrész *Kiss József* pécsi főreáliskolai tanárnak, az egyesület főtitkárának, mindenkoronóta lelkének. Amit Kiss József a Mecsek Egyesületért tett, az páratlan a magyar turistaság történetében s a Mecsek Egyesület — azóta pedig a Magyar Turista Egyesület is — méltán iktatta őt tiszteleti tagjai sorába. A Misina hegyen Pécs mellett épült kilátó ezentúl a Kiss József nevét viseli. Az év folyamot egy polémia fejezi be, amelybe *Tüdőbeteg népszanatórium a Tátrában* cz. cikke miatt dr. Vigyázó dr. Szász Emillel keveredett. Dr. Szász energikusan síkra száll a szanatóriumok mellett, hangoztatja védő hatásukat s ártalmatlanságukat s azt kívánja, hogy igyekezzünk a közönség jogosulatlan félelmét a szanatóriumoktól eloszlatni. Vigyázó ellenben azt vitatja, hogy a közönség félelmét eloszlatni csak évtizedek múlva lehet, addig pedig a tátrai idegenforgalom végképen megszűnyli a szanatóriumok jelenlétét.

A lap többi rovatai: Munkatársaink a háborúban, Hivatalos hírek, Irodalmi ismertetés, Figyelő a szokott tartalommal, bár az első kivételével szűkebb terjedelemmel jelentek meg, a számos műmelléklet s a sok száz szöveggép ép oly szép, sőt remek, mint az előző években. Még a papír sem rosszabbodott.

Igy záródik a második háborús évfolyam. Mind tartalmában, mind külsőségeiben megállja a helyét a kedvezőbb körülmények között megjelentekkel. Meg tudta tartani kapcsolátát a napi eseményekkel épúgy, mint a turistaság állandó érdekű kérdéseivel, s cikkei mellett egyéb rovatai is bőven, alaposan tájékoztattak. Minden kérdést felölelt, ami ez év alatt általánosabb turisztikai érdeklődést keltett s így mindig friss, érdekes — és szép maradt.

S hogy ez lehetséges volt, azt újból csak egy ember energiájának s egy kis, de lelkes és áldozatrakész tábor munkájának köszönhetjük. A szerkesztő, dr. Vigyázó bámulatos leleményességgel, kitartással és munkabírással vezette a lapot, a munkatársak pedig önzetlenül állították szolgálatába tudásuk, szorgalmuk legszebb gyümölcseit. Széles körben méltánylásra talált e munka. Az Országos Testnevelési Tanács javaslatára ma az ország mindenfajta közép- és szakiskolája ingyen kapja a minisztériumoktól, s hivatalos lapjukul választották számos egyesületen kívül a Magyar Turista Szövetség és a Magyar Síszövetség is. Egyesületünknek is hivatalos lapja több év óta. Kérjük tagjainkat, hogy támogassák Előfizetési ára a nyújtottakhoz képest oly csekély (évi 12 szám összesen 10 K), hogy ezen összeggel minden lelkes turista szívesen járulhat hozzá fenntartásához. Egyesületünk tagjai emellett évi 6 K-ért kapják, ha az előfizetési díjat a tagsági díjjal együtt küldik be Ez oly ár, hogy ezért mindenki megrendelheti. Kiadóhivatala ezentül Budapest, II., Albrecht-út 8. II. 6.

Hefty Gyula Andor.

„Igló környéke, a Hernádáttörés és a Glatz“ turistakalauza.

A békés napok beköszöntével fenti cím alatt ezen természeti szépségekben páratlanul álló vidékről kis turista-kalauz jelenik meg *ifj. Marcsek Aladár* szerkesztésében. Az elnevezések körül bekövetkezendő változások készítetik szerzőt arra, hogy kéziratban már nagyrészt meglevő kis munkáját, — melylyel különösképen a MKE Iglói osztályának érdekét kívánja szolgálni, — csak a háború után jelentesse meg. A térképvezetőkkel és képekkel illusztrált kalauz tárgyalja majd : Igló történetét, részletesen taglalja magának a városnak és környékének természeti kincseit s felöleli mindazt, ami egy városunkba érkező idegen tájékoztatására (szállásviszonyok, közlekedés, Iglófürdő, Feketehegy-fürdő, kirándulástervezetek stb.) szükséges; tüzetesen foglalkozik a Hernádáttörés ismertetésével s a Glatz — eddig alig ismert — szurdokvölgyeinek turisztikai feltárásával.

A leírások természetesek és rövidek, de emellett világosak s könnyen érthetők. A magasságok és történelmi adatok, valamint a távolságra vonatkozó útmutatások legújabb felvételek eredményei.

Szerző előszavával élve : „Szerény kis munkám meg-

írásánál s összeállításánál különös gondot fordítottam arra, hogy amit megírok, az pontos legyen, hogy kerüljem mind azt, ami egy kalauzban felesleges. S ha majd ezek után sikerül testői szép vidékünknek újabb híveket szerezni, akkor elértem azt, amit czélnek magam elé tűztem!

Az olvasó tehát egy olyan munkát kap kézhez, mely gondos terv szerint készült s melynek minden egyes lapja komoly tanulmányról és az ügy szeretetéről tesz tanuságot.

Tátra-figyelő.

Egy felette becses és értékes cikksorozattal bővültek a Késmárkon megjelenő „Karpathen-Post“ hasábjai, amióta e lap szerkesztését *Hefty Gy. Andor* vette át. Az egyes fürdőigazgatóságok, osztályvezetőségek, közlekedési vállalatok támogatásával „Aus der Hohen Tátra“ cím alatt állandó rovatban foglalkozik turisztikai, gazdasági, társadalmi és közlekedési kérdések fejtegetésével. A hegyek, a Szepeesség iránti szeretete s a Tátrakultusz érdekében már eddig is kifejtett önzetlen munkássága ösztönözték arra, hogy eme rovatallal állandóan felszínen tartsa az aktuális kérdéseket. Heti összefoglalásban tárja elénk mindazt, ami a Tátrában történt, ami esetleg orvoslásra szorulna, vagy ami az idegenforgalom hatóságabb előmozdítására kívánatos volna. Érdekes adatokat merithetünk az elmúlt (1916) háborús év történetére vonatkozólag, ha e különálló cikksorozatot kellő figyelemmel kísérjük. Az adatok közül kiragadtam az érdekesebbeket s azokat itt-ott feljegyzéseimmel bővítve — kellően csoportosítva és dióhéjba szorítva, alábbiakban foglaltam össze.

A *közlekedési viszonyok* a harmadik háborús év daczára is, kielégítőek voltak. A tátraexpress, mely a Tátrát az ország szívével kapcsolja össze, a főidény tartama alatt (szeptember 3-ig) közlekedett. A tátrai villamosvasút eddig nem tapasztalt forgalmat bonyolított le s minden érkező és induló vonatpárhoz volt csatlakozása. Annál szomorúbban állottunk a bérkocsi ügygyel. Társas-autó sem a Dunajeczhez, sem a Dobsinai jégbarlanghoz nem közlekedett.

Az *idegenforgalom* óriási mérveket öltött. A tátrai fürdők látogatottsága minden eddigit felülmúlt s befogadóképességük szűknek bizonyult. A főszezonban az állandó létszám a rendes két-háromszorosára emelkedett. Télen katonai síkurzus foglalta le Csorbatót, Tátralomniczot és a menházakat. A fürdőéletet az augusztus 27 iki román hadüzenet tetemesen megrövidítette, amennyiben hatása alatt a vendégek jórésze hazasiertett s így az utóévad aránylag gyenge volt.

A *fürdőtelepek* kivétel nélkül megnyitották kapuikat. Csorbató ismét a kincstár házikezelésébe került. Tudvalevőleg 1901-ben a Nemzetközi Hálókocsitársaság felépítette a Grand Hotelt s a József-lakot, azután Klimó bérletébe került, most pedig vissza a kincstárhoz. Hasonló kincstári kezelésben részesült Tátralomnicz is.

A *menházak* — a zöldségi kivételével — június közepén nyíltak. Legerősebben látogatott volt a Poprádi tó melletti Majláth-menház, a leggyengébben a Sziléziai ház, a Felkai völgyben. Az öttavi Téry-menház sürtin keresett hely volt s szeptember 1-ig állott nyitva. Bérlő híján a zöldségi Frigyes-menház egyáltalán nem volt megnyitható. A Sziléziai ház gyenge forgalmának főoka az volt, hogy az 1915. november 18-iki ciklon döntvényeit, melyek az út alsó részét eltorlasztották, nem lehetett idejekorán eltakarítani.

A *vezetők* száma lényegesen megapadt 24 vezető közül 13 hadbavonult, kik közül már többen hősi halált haltak. Ezidőszerint Alsóerdőfalván 9, Késmárkon és Csorbán 1—1 vezetőt találunk az idősebbek közül.

Az *építkezés* a rendkívüli nehézségek, főleg a háború okozta munkás- és anyagihiány dacára sem szünetelt teljesen. Csorbatón a kávéház betonmunkálataival előrehaladtak; Tátraszèplakon a fürdőházban gőzfűtést rendeztek be; Újfüreden az éttermet, Ófüreden a Csáky-házat bővítették ki, Tátralomniczon pedig átépítik a fürdőházat.

Tűzvész hamvasztotta el március 5. és 6. közti éjjelen Tátraszèplak legelső, még 1888-ban épített „Marianna” villáját, vagy mint régebben nevezték „das Haus im Walde.”

A *Ferencz József-csúcs* elnevezésének augusztus 18-án volt 20 éves fordulója, mely alkalommal a MKE közgyűlése néhai Ófelségét táviratilag üdvözölte. Az évforduló napján Eggenhoffer Teréz a hódolat és ünnepiesség jeléül piros fehér-zöld lobogót tűzött ki a csúcson.

A *husvéti és pünkösdi ünnepek* alatt rendkívül megélénkült a Poprádtavi menház. Ott találtuk a Bielitz—Bialaer Wintersport Clubot, máhrisch-ostrai és tescheni sielőket és kisebb számmal magyarokat.

Katonai sí- és hegymászótanfolyamok úgyszólván megszakítás nélkül működtek s szintén egy háborús axiómát képeztek. A sikurzusok április végéig tartottak, június közepén pedig Csorbató környékén 6 hetes hegymászótanfolyam nyílt meg.

Az *Alsófüreden létesítendő Népszanatórium* ügyében pro és contra vélemények jelentek meg *Az Est, A Turistaság*

és *Alpinizmus*, *A Szepesi Lapok* s legutóbb *Az Idegenforgalom* cz. lapokban.

Végezetül nem hagyhatjuk említés nélkül azt a legfelsőbb kitüntetést, mely a MKE fáradhatatlan buzgalmú elnökét: *gróf Teleky Sándort*, a v. b. t. t. cím adományozásával érte. Egy érdemekben gazdag, egy minden befolyását és tekintélyét kitűzött céljai megvalósításának előmozdítására fordító s a közért folyvást működő férfiut ért ezzel a legmagasabb elismerés, melyet valaki közpályán elnyerhet.

Ily. Marcsek Aladár.

Nekrológok.

Róth Márton.

1841—1917.

Szeretet, mely a kiváló emberek minden cselekedetében és nyilatkozatában kifejezésre jut, szeretet, mely a szép, nemes és nagy iránti lelkesedésében még saját énjét is háttérbe tudja szorítani, szeretet, mely nem kérdezi a származást, nem kutatja a nemzetiséget és vallást és minden emberben a Mindenható teremtményeinek koronáját látja, szeretet, mely az emberek üdvén, boldogságán és áldáshozó haladásán tántoríthatatlanul és fáradhatatlanul munkálkodik, volt a megboldogultnak hitvallása, melynek szolgálatában kereste és találta életének célját és feladatát, amaz életnek, mely távol minden önzés és önhittségtől, oly szépen és harmonikusan pergett le.

A szív, mely családjának, számtalan barátjának és tisztelőjének véghetetlen bánatára február 25-én megszűnt verni, egy emberéletnél hosszabb ideig határtalan szeretettel és áldozatkész odaadással dobogott családjáért, amelyen egész lényének minden szálával csüngött, az ezrekre menő tanítványokért, mindenkiért, aki nála tanácsot és segítséget keresett és a természetnek szemét, szívet és kedélyt üdítő szépségeiért.

Ideális családi élet, amelynél szebbet és bensőbbet alig képzelhetünk, fűzte őt szíve választottjához: Zlocha Herminához, akit 1873-ban vezetett oltárhoz és ki őt tanítványainak, polgártársainak és szülővármegyéjének javát előmozdító önzetlen törekvéseiben megértő részvétellel, szeretetteljes támogatással segítette. Három gyermek származott e boldogító lélekközlés alapján alapuló kötelékből; gyermekek, akiknek minden gondja és törekvése odairányult, hogy a gyengéden szeretett szülőknek örömet szerezzenek s azok szeretetét maguknak örökre biztossítsák. Egyetlen disszonancia sem zavarta meg az összhangzatos együttélést addig a pillanatig, míg az irigy sors, amely egyetlen halandónak sem juttat zavartalan boldogsá-

got, durva kézzel belenyúlt s 1912-ben legifjabb leányát, Hildát hirtelen és váratlanul az élők sorából kiszakította.

Lesújtva és megtörve a nehéz csapástól, ez időtől kezdve Róth, ki akkor már magában hordta a betegség csiráját, mely életfonalát volt elszakítandó, nem bírt többé magához térni. Szellemileg még friss volt ugyan, de megrongált testi erővel kezdett lassan-lassan elsenyedni. Az orvosi tudás és hűséges életpárjának szeretetteljes és önfeláldozó ápolása a kimondhatatlan szenvedéseket csak elviselhetőbbé tudták tenni, de a katasztrófa beálltát azok sem bírták megakadályozni.

A katasztrófa azonban nemcsak a boldogult szűkebb családjára mért súlyos csapást, hanem a nagy családnak: hazánk minden vidékén a legkülönbözőbb állásokban élő és működő tanítványainak is sajnó, még igen sokáig enyhülni nem tudó fájdalmat okozott.

Ők valamennyien, akik lábánál ülhetek, az ő szeretettől és jóságtól ragyogó szemébe tekinthettek, akik oktató szavait hallgathatták, halálával nemcsak szeretett tanárjukat, hanem atyai nevelőjüket, bölcs vezetőjüket is elvesztették, aki megtanította őket kerülni az élet tévutait s azon az ösvényen vezette őket, amely a megelégedésre s így a boldogsághoz vezet.

Róth Márton tanítványainak nemcsak tudást közvetítő tanárja volt, aki csupán az iskola falain belül tekinti feladatának az értelem fejlesztését és a tudás gyarapítását, mert úgy van meggyőződve, hogy ezzel a vezetésére bízott ifjúság iránti kötelességét már eléggé teljesítette, — ő tanítványainak az iskolában és azon kívül is atyai tanácsadója és szeretetteljes nevelője volt.

Nemcsak gazdag pedagógiai tudásával, a nevelés terén való bőséges tapasztalataival és szabad idejével, hanem sokszor még anyagi eszközökkel is szolgált a szeretett ifjúságot. Az iskolában, az utcán, a sokszor nem épen csendes diákkamarákban ahol őket felkereste, mindenütt oktatólag és nevelőleg hatott tanítványaira.

A meleg szeretet forrásából fakadó szelidséggel, amely — ahol alkalmazni kellett — szigorral is párosult, iparkodott szívre és kedélyre is hatni, maradandó benyomásokat kelteni és a kísértések ellen erősíteni és aczélni az ifjú lelkeket.

És milyen szeretettel és rajongással csüngtek a tanítványok mesterükön! Bár hazafiasan érzett és gondolkodott, mint legjobbaink bármelyike, Róth a sovinizmustól mégis távol tartotta magát, azon meggyőződéséhez ragaszkodva,

hogy a modern magyar csak nyer tartalomban és értékben, ha német műveltséget szerez s arcza verejtékével fáradozott, hogy az Alföld fiait előtt annak forrásait megnyissa. És ezen a téren is gyümölcstermő fáradozásáról — hogy tanítványainak szellemi látókörét a német kultúra megnyitásával is tágítsa — éppen ezek a tanítványok állították ki számára a legfényesebb bizonyítványt, mikor még ebben a nekik idegen és ennél fogva meggyökeresedett előítéletek miatt kevésbé kedvelt tantárgyban is, kedves tanárjuk kedvéért szeretettel és dicséretreméltó buzgalommal igyekeztek előmenetelt tanúsítani.

Gyengédebb és bensőbb — egyrészt az odaadó kötelességteljesítéstől, másrészt a szeretet és tisztelettől támogatott — viszony, mint az, mely Róth és növendékei között fennállott s amely később, mikor tanítványai felnőttek és már saját lábukon járni és saját fejükkal gondolkodni tudtak, sem lazult, alig képzelhető.

Hogy ha Róth teljes életében egyebet se tett volna, mint azt, amit mint tanító és nevelő tett, már akkor is megérdemelné, — ha a kötelesség teljesítése erre ígéret tarthat — hogy emléke tovább éljen.

Azonban Róth nemcsak családjában és családjáért, iskolájában és tanítványaiért élt. Konziliáns és megnyerő fellépése, minden jó, szép és hasznos iránti fogékony lelke, gazdag tudása, a társadalmi élet legváltozatosabb köreiből szerzett gazdag tapasztalatai, társadalmi, emberbaráti és nemzetgazdasági téren alkotó munkásságra mintegy predesztináltak.

A társadalomban általános tiszteletnek örvendő, vezető szerepet játszott. Polgártársai bizalma elhalmozta tiszteleti állásokkal, amelyeket az őt jellemző lelkiismeretességgel a köz javára mindig hiven betöltött.

A város képviselőtestületében, melynek három évtizednél tovább választott tagja volt, szava döntő súlylyal bírt. Meleg szívvel és lelkesedéssel szállott síkra minden emberbaráti és kulturális ügy érdekében, akár ennek, akár annak a felekezethez, a lakosság eme, vagy ama rétegének vált javára. Szegények, özvegyek, árvák és gyámoltalanok benne mindig aranyszájú szószólóra találtak. Hogy csillogott a szeme, ha sikerült egy hamis vágányra tévedt ügyet igazság és méltanyosság érzetének megfelelően diadalra juttatnia.

Kitörülhetetlen betűkkel véste nevét a Szepesi Tanítóegyesület történetébe. A legkritikusabb viszonyok között kormányozta az egyesület hullámverdeste hajóját a hasznos és üdvös munka biztos kikötőjébe. Mint sok évi választmányi tag s egy időben mint elnök is, helyes érzékkel ösztönözte

és serkentette munkára a fiatalokat, akik még nem voltak erejük tudatában s buzdította újabb munkásságra az öregeket és a már kifáradtakat. És hogy ha az ellentétes nézetek hullámai már túl magasra emelkedtek és félő volt, hogy még a fedélzeten is átcsapnak, akkor ismét ő volt az, aki a vihart lecsendesítette, a zúgó hullámokat elsimitotta és a kartársi egyetértést és együttműködést ismét helyreállította.

Ugyanebben a szellemben működött éveken át, kartársai bizalmától és nagyrabecsülésétől kísérve, mint az Országos Középiskolai Tanáregyesület Szepesi körének elnöke is.

Buzgó előmozdítója volt a Szepesi Szeretetház ügyének fejlődése egész idején, míg csak a vármegye kezelésébe át nem ment. Legelső alapító tagjai közé tartozott és ennek az emberbaráti és nemzetgazdasági szempontból egyaránt fontos intézménynek kialakulásán fáradhatatlan buzgalommal dolgozott.

Rendkívül melegen karolta fel az önkéntes tűzoltóság ügyét és mint az Iglói Önkéntes Tűzoltóegyesület választmányi tagja, majd alelnöke, lényegesen hozzájárult annak felvirágoztatásához.

Az Iglói Pomológiai Egyesület, a Műmalom Részvénytársaság, a Szepesiglói Takaré- és Hitelintézet, a Kaszinó és sok más gazdasági és jótékony egyesület sietett munkabírást és tehetségét a maga számára megszerezni, amennyiben vezető tisztségeket bízott rája.

Mint egyházának hű fia, híven töltött be minden tiszteleti állást, melylyel hitsorsosainak bizalma kitüntette. Páratlan kitartással és fáradhatatlanul dolgozott az egyház és iskola javán és fejlesztésén úgy városában, mint megyéjében.

De legismertebbé tette nevét a Szepességen és messze ennek határain túl, Magyarországon és a külföldön azon áldásos munkájával, amelylyel a Magas Tátra gazdag természeti szépségeit a világ előtt feltárta. A természettől minden szép iránt ritka fogékonysággal megáldva, kettős élvezetet talált a szívet és kedélyt felfrissítő hegyvilág változatos bájai-ban, szerkezetében, gazdag faunájában, kőzetfajaiban, különösen, ha élvezetét másokkal is megoszthatta. Már mint gyermek elbűvölték a Magas Tátra égbenyúló bércei s maguk számára lefoglalták szívét. Ünnepe napja volt, ha kirándulhattott a szakadékos, jég- és hóban megmerevedett, majd a vadul morajló, vizesésekkel megszakított hegyipatakoktól eleven tájakra s ott tanulta gyermeki együgyűséggel és hívő áhítatossággal a Világteremtő műveit megismerni és csodálni. És amit gyermekkorában oly szívesen gyakorolt, az képezte később ifjú, — sőt mi több — férfikorának legtisztább életörömét, amely még fokozódott, ha körülvéve lelkes tanítvá-

nyoktól, kísérve melegen érző természetbarátoktól, ezt a világot, amelyet, mint ritkán valaki, minden részletében ismert, felkeresni tudta

És ha ilyen alkalmakkor a kérdések sokasága zúdult is feléje: vajjon eme fűnek, ama virágnak, egy elröp- penő pillangónak, egy elfutó bogárnak, egy feltűnő alakú vagy színű kőnek mi a neve, nem fáradt bele fe'elni és oktatni s mialatt a hegyi formációk részleteire figyelmeztetett és a természet szépségeinek élvezetére tanítgatott lelkesedést és szeretetet ébresztett a szivekben a természet iránt.

Száz meg száz tanulót, számtalan fiatalembert és lányt, kiket kirándulásokra lelkesített, nevelt a turisztikának s avatott természetkedvelőkké! A boldogító érzelmek, melyeket a természet keltett azok szívében, akik oly szerencsések voltak tőle vezetett kirándulásokon résztvehetni, a mester iránti benső szeretetté és elismeréssé szűrődtek, aki nem fáradt bele az iskolapadokon kívül is nevelni és tanítani.

S a maga nemében páratlan szépségű Tátra iránti lelkesedésében, az egész lényét elöntő természetszeretetében leli magyarázatát az a fáradhatatlanság, az a semmi áldozatot sem kímélő munkássága, melyet az 1873. évben alapított Magyarországi Kárpátgyesület szolgálatában több mint négy évtizeden át odaadó buzgósággal és nagy hozzáértéssel kifejtett.

1875-ben a központi választmány tagjává választatva, azontúl minden alkalmat felhasználta, hogy szóval és írásban propagandát csináljon a Magas Tátrának, hogy feltárását, hozzáférhetőségét és látogatottságát emelje. Tulajdonképeni turisztikai irodalmi működése az 1877-ben kiadott évkönyvben megjelent és a hegységnek alapos ismeretéről tanuskodó „A Szepesség néhány pontjának magassági névjegyzéke“ cz. munkájával kezdődik.

Egy évvel később már ott látjuk az Évkönyv szerkesztőbizottságában mint elnököt, amely minőségben 13 éven át az egyesülettől kitűzött czélok teljes tudatában és a Magas Tátra megismertetése érdekében a legjobb eredménnyel működött.

1885 ben ott találjuk dr. Emericzy Géza és Dénes Ferencz társaságában Bécsben a felolvasóasztal mellett, ahol a Tátra és természeti szépségeiről tartott és nagy tetszéssel fogadott előadásokkal annak barátokat szereztek

Eredménydús működésének hálás elismerésül 1888-ban egyhangú lelkesedéssel tiszteleti taggá választották, ami őt munkásságában fokozott erőfeszítésre ösztönözte. Kiváló működést fejtett ki a Kárpátgyesületi Múzeum megteremtése körül

is Látni kellett, amint megragadott minden alkalmat, hogy a társadalom minden rétegében barátokat és jóakarókat nyerjen az eszmének, melyben céltudatos törekvéseinek hatalmas eszközt ismerte fel

És mikor az eszme testet öltött és az immár elkészült, impozáns magaslaton álló épület alkotói állhatatosságát, kitartását és áldozatkészségét hirdette ismét Róth volt az, aki fáradhatatlan munkabírással és szeretettel dolgozott annak gazdagításán, különösen az ásványtani és geológiai osztályon, melynek haláláig elnöke volt de azért az egésznek ügyét sem tévesztve soha szem elől. Számtalan példány, melyeket hol ő maga gyűjtött, hol az ő közvetítése és rábeszélése szerzett meg a múzeumnak, ékesszóló bizonyítéka ama gondoskodásának, melyet az egyesület eme legszebb és legmaradandóbb emlékművének szentelt.

Felejthetetlenek amaz érdemei, melyeket mint az építőbizottság elnöke szerzett magának. Ha a turista jelenleg a Magas Tátra legmegközelíthetlenebb zugait is felkeresheti, ha a leglátogatottabb helyeken az idő viszontagságai ellen védelmet és menedéket talál, azt csak azoknak az ösvényeknek és utaknak köszönheti, melyeket az ő elnöksége alatt építettek s melyeket legnagyobb részét maga jelzett és ama kunyhóknak és menedékházaknak, melyek az ő vezetése alatt és az ő hozzájárulásával épültek.

De mindez még nem merítette ki turisztikai működését. A Tátra iránti előszeretete nem tette őt vakká és érzéketlenné más vidékek természeti szépségei iránt. A természetet élvezte és arra törekedett, hogy ezt az élvezelforrást másoknak is megnyissa ott, ahol a bájait kitarja

A most oly gyakran és előszeretettel felkeresett *Hernád-áttörésnek* feltárása és megismertetése, a maga változatos és szívet-lelket gyönyörködtető szépségeivel a legsajátabb műve Róthnak, az Iglói osztály sokévi elnökének, mely osztály az ő vezetése alatt, daczára aránylag kevés tagjának s ebből kifolyólag szerény anyagi eszközeinek, kitünőt és maradandót alkotott.

Mikor 1894-ben a Magyarországi Kárpátgyesület másodelnökévé választotta, mely megtisztelő állást haláláig betöltötte, ez elismerése és méltánylása volt a hazai turisztika és a Magas Tátra feltárása körül évtizedeken át kifejtett munkásságának.

A róla elnevezett Róth Márton-csúcs és Róth Márton-gugyor még késő generációknak is regélni fognak szónál ékesszólóbban Szepesvármegye egyik legjobb fiának önzetlen

munkájáról, sikereiről és érdemeiről és áldott emléket örök időkre fenntartják.

Végül vessünk egy pillantást e ritka ember életfolyására is. Bölcsője Késmárkon ringott, ahol elvégezte népiskolai és gimnáziumi tanulmányait. Korán árvaságra jutva, hamar megtanult saját lábán állni és privátórákkal tartotta fenn magát. Miután 1860-ban letette az érettségit, négy évig a budapesti protestáns teológiai intézetnek volt hallgatója, 1864-ben letette a papi vizsgát és 1868-ban megszerezte a tanári oklevelet. Miután három évig mint nevelő működött, 1871-ben meghívták tanárnak az iglói ev. főgimnáziumhoz, ahol azóta a latint, de kivált a német nyelvet és irodalmat, valamint a történelmet is tanította. 39 évi működés után 1909-ben a jól megérdemelt nyugalomba vonult. Sajnos, alattomos betegsége miatt nem lelhetett már meg az annyira óhajtott nyugalmat Majdnem hat évig sínylődött. Ugy az orvosi tudomány, mint gyengéd feleségének önfeláldozó ápolása hiábavalónak bizonyult. Február 25-én hosszú nehéz szenvedéstől szabadította meg a halál. Szeliden elszunnyadt, hogy átköltözzék egy boldogabb hazába.

Halálával elvesztette családját a legjobb férjet és apát, a Szepesség, de különösen a Magas Tátra egyik legmunkásabb és legeredményesebb ismerőjét és pártolóját, a haza egyik leghívebb és legjobb fiát.

Áldás poraira! Tisztelet emlékének!

Lövy Mór.

Husz János.

1843—1916.

Elköltözött a Magyarországi Kárpátgyűlés poprádi múzeumának öre! . . . Messze a Magas Tátra égbe nyúló bérceitől, melyekhez szíve egész megegyével, lelkének minden szeretetével ragaszkodott, melyeken egy hosszú áldásos életen pihent meg jóságos tekintete, messze szülővárosától, melyben életének javarészét, napsütéses alkonyának nagyobbik felét töltötte, melyhez a szeretetnek, a tiszteletnek ennyi szála tűzte, . . . a nagy város lármás zajában, szerető hitvese s kedves jó gyermekei körében hűnyta le örök álmokra szemét: Husz János Egy darab zipser kulturmunka szállott vele a sírba, egy a mai korban oly ritkán található puritán jellem, önzetlen s a szélsőségig szerény munkás dőlt ki az élők sorából. Hosszú volt pályafutása hosszú és áldásos munkássága.

Husz János 1843 július 23 án Poprádon pillantotta meg a napvilágot s itt látogatta az ev. elemi népiskolát. Minden szépre, nemesre, jóra fogékony lelke itt szívta magába a természet iránti rajongó szeretetet. Az elemi iskola IV. osztályának elvégzése után azonban el kellett hagynia a családi kört, jó szüleit, kik féltő gonddal ápolták, nevelték, hogy gimnáziumi tanulmányait a késmárki liceumban megkezdje s az eperjesi ősi kollégiumban folytassa és be is fejezze 1863-ban tette le az érettségi vizsgálatot s még ugyanazon esztendőben beiratkozott az eperjesi ev. teológiai akadémián hallgatónak. 1866-ban tette le Dobsinán a Máday szuperintendens elnöklete alatt megtartott vizsgálaton a candidaticumot. Theológiai tanulmányai befejeztével a Pottornyai családnál Pottornyán (Liptó megyében) nevelősködött egy esztendeig. Tudományszomjas lelke azonban nem hagyta pihenni, nyugodni. Felkereste a teológiai tudományok klasszikus földjét: Németországot s a jeni egyetemen egy esztendeig hallgatta még az akkori neves tudósokat. Itt gazdagította magát ama kincsekkel, melyeknek későbbi pedagógiai pályafutásán oly nagy hasznát vehette s gazdagon értékesíthette. Hazatérve, Abonyban vállalt ismét nevelői állást. Itt érte 1870-ben a felkai ev. egyházközség megtisztelő meghívása az ottani ev. népiskola élére, vezetésére. És ő, a végzett theologus nem habozott sokáig, vajjon a megtisztelő hívásnak engedjen-e. Szerény volt, túl szerény, magasra törő tervek nem zaklatták lelkét! Követte szíve sugallatát és a közoktatásügynek, a gyermeknevelés magasztos feladatának szentelte életét. 34 éven át szolgálta önzetlen buzgósággal, példátlan lelkiismeretességgel egyházát és a tanügyet nevelt a hazának hasznos hű polgárok s nem egy köztisztületnek örvendő kiváló férfiú tudásának, haladásának ő vetette meg az alapjait. Nehéz szívvel búcsúzott attól a pályától, attól a munkakörtől, hol gazdag tapasztalatait oly gyümölcsözőtőleg tudta elhelyezni, . . . nehéz szívvel látták távozni a buzgó férfiút, kinek jelleme olyan tiszta volt, mint a hegyi patak kristályvize, kinek szeretete szeretetet ébresztett a zsenge gyermeki kebelben, kinek nemes felebaráti tevékenységét a hála és elismerés hervadhatatlan virágai koszorúzták. Elhagyta kedvelt iskoláját, . . . de munkás lelke nem pihent meg! Nem, . . . nem hagyott fel a munkával, csak felcserélte a munkakört.

1905-ben Poprádra költözött s 1905—1915-ig a Magyarországi Kárpát-egyesület bizalmából a poprádi múzeum custosi tisztét töltötte be. És valóban jobb, szakértőbb kezekbe nem tehette volna le az egyesület ezt a fontos tisztet. Mint a szorgalmas méh a mézet, úgy gyűjtötte, hordta össze ő is a

szebbnél szebb tárgyakat, szentelte teljes idejét a múzeum ügyének, felvirágzásának. Nyájas és lekötelező volt mindenkivel, akit útja a Magyarországi Kárpátgyesület múzeumába vezetett. Újra itt volt tehát szülővárosában, hol boldog gyermekéveit töltötte, hol mindenki ismerte, tisztelte és becsülte. Becsülte benne a munkát és a szerénységet.

A munkából bőven kivette itt is a maga részét és pedig úgy a társadalmi, mint a közéletben. Tagja volt a városi képviselőtestületnek, az ev. egyház presbyteriumának, az iskolaszéknak, tagja volt a poprádfelkai takarékpénztár felügyelői bizottságának s mindenütt szívesen fogadták szavát, tanácsát. Törékeny beteges teste azonban élte alkonyán nyugodn. vágyott, szíve-lelke gyermekeihez vonzotta 1915-ben lemondott azért a múzeumi ör. tisztéről s Poprádról Budapestre költöző t. Gyermekei körében akarta kipihenni a hosszú úton elfáradt lelkét. Azonban munkájának gyümölcsét nem élvezhette sokáig itt a földön. 1916. július hó 7-én kihullott a vándorbot jószágos kezéből, . . . az Úr magához szőlította jó és hív szolgáját s részesíti most a hűség koronájában az örök életben.

Nem volt, . . . de hiszen nem is lehet mindenki magasan tündöklő nap, mely fényével beragyogja a fél világot! . . . Nem, szerény mécs, szerény csillag volt az emberiség tégén, de fényénél, világosságánál a kegyes lelkek imára kulcsolják kezüket, mert híven teljesítette, mit az Úr reá bízott.

Azok az emlékoszlopok, melyeket a sírok felett emelnek, lassanként elkorhadnak és sokszor elfeledtetnek már azok által is, kik emelték azokat, de a jó hírnév örökre fennmarad . . . az igaznak emléke áldott. Legyen áldott Husz János emléke is!

Varga Imre.

Id. Hunsdorfer János.

1850—1917.

Az 1917. év május hó 30-án elhunyt id. Hunsdorfer Jánosban a Magyarországi Kárpátgyesület egyik leghíresebb vezetőjét veszítette el. Életéről keveset tudunk. 1850-ben született Nagyszalókon ág. hitv. ev. német családból, de később, mint ács, Alsóerdőfalvára költözött át. Mint embert kevésbé ismertük. Nagyon zárkózott természete volt; faluja közéletében kevés szerepet játszott, de híres lett mint vezető. Bizonyára már ifjúkorában járt a hegyek közt, mint növénykereső, hajtó, talán mint poggyászvivő és vezető is, mert mikor a MKE

1880-ban a vezetőügyet szervezte, ő már mint II. osztályú állt be 1882-ben lett I. osztályú vezető, aki a Tátrában minden túrát vezethet. Ez években is már számos szép túrát vezetett, elsőket is, igazi hírességre azonban a 90-es évek végén s az új század elején tett szert, amikor a Tátra magas hegyi feltárása nagyobb mérvben indult meg. Ekkor már, mint vezető könyvei tanuskodnak, közismert és kedvelt vezető volt, bár új túrán még nem igen vett részt. Híres hölgyalpinistánk, Tauscher—Geduly Hermin asszony, ki akkoriban az Alpésekben is neves egyéniség volt, 1895-ben a következő bizonyítványt állította ki neki: „Hunsdorfer J. sen. hat uns den 11 ten d M auf die Schlagendorfer Spitze, den 16-ten auf die Gerlsdorfer und heute auf die Lomnitzer Spitze geleitet; wir lernten in ihm einen Führer von erfreulicher Intelligenz, bescheidenem Benehmen und umsichtigem Vorgehen bei sämtlichen Touren kennen und sind überzeugt, dass er auch in einem grösseren Berggebiet als die Tátra zu den Besten unter den Führern zählen würde...“ Ugyanezt írják róla Noack és Joh. Müller, a MKE sziléziai osztályának elnöke is, akiket a Tengerszemcsúcsra vezetett s ezt zengi róla különböző hangnemben mindenki, akit ekkor az egyszerűbb csúcsokra felkalauzolt, Dicsérik intelligenciáját, szolgálatkészségét, hegyekben való jártasságát, mászókéességét, hidegvérét és lélekjelenlétét veszélyes viszonyok közt. Soha semmi gáncs, sőt közömbös bejegyzés sincs, mindenki magasztalja.

1896. júliusában új túrát vezetett: Déry Józsefet vezette fel a Déry-csúcsra és a Vöröstoronyra. Dérytől tudjuk, hogy Hunsdorfer spekulálni próbált: nem vezette fel egészen a Vöröstorony csúcsára s aztán más valakinek újból mint első megmászást mutatta be e csúcst.

Ugyancsak 1896-ban vezette először Englisch-Payne Károly lovag krakói udvari tanácsos nejét, Antóniát és fiát, Károlyt, aki akkor még gimnazista volt. A Lomniczi csúcson jártak s Englischné azt írja be neki: „Plötzlich umhüllten uns Nebel und bei heftigem Winde und dichtem Schneegestöber traten wir den Heimweg an, wobei sich Hunsdorfer durch grosse Sorgfalt, äusserst vorsichtige Führung, bescheidenes Benehmen und die bereitwilligste Dienstwilligkeit auszeichnete.“ Englisch lett aztán Hunsdorfer hírességének megalapítója. A következő évben már új csúcsra vezeti őt és anyját: a Varangyostavira s Englisch nagyon dicséri — s jól honorálja. 1898-ban újabb I. megmászások következnek: az Englisch csúcs, Nagypapirusz-csúcs s a Zöldtavi hágó (ma Téry-hágó, de ezt tévesen hítték bejáratlannak), a Vöröstavi csúcs (ez is régén meg volt már mászva s nem tudhatjuk, Hunsdorfer jóhiszeműen mu-

tatta-e be Englischnek mint új csúcsot). 1900-ban a Jégvölgyi csúcs—Markazittorony közti gerincz állítólag első bejárása (ezt is kevéssel előbb járták be vezetőnélküliek, Hunsdorfer tudhatta), a Mellső Vöröspadon való átkelés (ez sem volt új) s a Hegyestorony megmászásának sikertelen kísérlete következtek. Englisch leírta e túrákat a MKE évkönyveiben s Hunsdorfer hírneve nőtön-nőtt Ugyanazon évben Déryt és Dórit is vezeti. 1901-ben Déryt és Benkót a Sárgafalra (I. megm.), Szmrecsányi szepesi püspököt a Kis Viszokára, Leonhardot az akkor új Jordán úton a Lomniczira vezeti 1902-ben Bröskét és nejét is vezeti, Englisht a Hócsúcsra, a Szekrényesgerinczre. a Kis Templomra, az Antóniacsúcsra és a Hegyestoronyra. Mindezek első megmászások voltak s a Hegyestoronyé az akkori időben elsőrangú tett. A következő év nagy és új túrái: Englishsel és dr. Jordán Károlylyal a Krizna és Kriván téli megmászása, Englishsel a Kis és Nagy Litvorovy-torony, Jegestavi csúcs, Feketetavi csúcs (ma K. Menguszfalvi), Fischer-torony (ma Hinczótavi torony), Jármaytorony és Kolbenheyertorony I. megmászása, a Lomniczi csúcs megmászása új úton, a Róth Samu-csúcs megmászása a Lengyelnyeregről (English-út) s több ilyen. Bröskét és nejét is vezette egy pár nem új, de szép sziklamászásban. Híre oly nagy volt, hogy Hiller, akivel a Ferencz József-csúcson járt, „Altmeister unserer wackeren Tátraführer“-nek nevezi.

1904-ben Bröskét és Gandét a Kis Koncsisza északi tornyaira vezeti (I. megm.) s a Kis Templomra (II. megm.), Kozi-czinskit és nejét pedig a Kis és Nagy Koncsisza közti tornyokra (I. megm.). Bröskével másodszer mászsa meg a Nagy Templomot és Fabeschtornyot, elsőnek utóbbi É gerinczét és a Lextornyot. 1905-ben Bröskével elsőnek éri el a Nyugati és a Nagy Villacsúcsot s felvezeti ide másodiknak dr. Szontágh Miklóst, ép úgy a Középorom É falán is. Horváth Gézát is szép túrákra vezeti (Margit- és Izabellatorony, Litvorovy-tornyok, utóbbit mint I. megmászást mutatta be neki).

Hanem ekkor, dicsősége és keresete tetőpontján elérte a végzet. Vezetőnélküliek, akik mind gyakrabban mutatkoztak a Tátrában, már régtől fogva gyanakodtak a túrákra, amelyeket Englisch végzett s oly nagy hangerővel hirdetett. Egyikük Fabesch, meg is próbálta már 1903-ban néhány I. megmászását, amelyet Hunsdorfer Englisch részére elorozott (Nagy Templom, Fabeschtorony, Jégvölgyi, Markazit-gerincz), megrekklamálni, de Englisch tekintélye elnyomta, cikkét a Turisták Lapja nem is közölte. Martin is czélozgatott ide-oda, Chmielovszki gyűjtögette az anyagot s végül Dhyrenfurt és Rumpelt igazi porosz kiméletlenséggel bántak el a dologgal. Kimutatták

1905-ben a Turisták Lapjában, hogy Englisch számos gerinczet sohse járt be, vagy csak részben (Szoliszkó, Ökörhát, Gerlachfalvi, Szekrényes), túlozott, hazudott, fényképet hamisított stb. Englisch ezzel híresből hírhedtté vált, sohsem tette be többé lábát a Tátrába, sőt hegyekre sem ment.

Hogy Englisch nagy vétke mellett mégis megindítója a tátrai sportszerű hegymászásnak s ez halhatatlan érdeme, azt azóta elismerték, — hisz ha csak a kétségtelenül elért csúcsok számát tekintjük is első helyen áll a Tátramászók között. Hanem Englisch és Hunsdorfer dicsőségének mégis vége lett — és joggal.

Akkoriban kevesebbet beszéltek Hunsdorferről, inkább csak a statisza szerepét tulajdonították neki. Nekem azonban kétségtelennek látszik, hogy ő volt a turpisságok értelmi szerzője és pedig kapzsiságból. Hisz láttuk, hogy már a Vöröstoronyot is kétszer akarta új csúcsként eladni 1896-ban, mielőtt még Englischéket ismerte volna. Később is megtette ezt saját vezetőkönyvének tanúsága szerint Horváth Gézával (1902-ben) s bizonyára másokkal is, akiknek túrái ma mint II megmászások szerepelnek s Englischet is számos oly új túrára vezette eleinte, amelyről később kisélt, hogy már régen meg volt téve. S nem kell feledni, hogy Englisch gimnazista volt, amikor megismerkedtek Hunsdorfer pedig már 46 éves férfi. Maga Englisch is úgy valahogy védekezett egyszer, hogy: Hunsdorfer azt mondta, hogy fent voltunk a csúcson, tehát bejártuk a gerinczet s i. t. Persze az is kétségtelen, hogy Englisch aztán hálás tanítvány volt, sőt túltett mesterén a tág lelkiismeretben.

De lett légyen bárhogyan, a leleplezéssel Hunsdorfer csillaga is letűnt. Nem vezetett többé szép, új túrákat, nem kereste senki a jobbak közül; tuczatvezető lett, mások tűntek fel s lettek elsőkké. 1906 után csak közönséges túrákat vezetett, mind kevesebbet, végül abba hagyta a vezetést (öreg is volt már) s fuvarozott. Mikor meghalt, az egykor leghíresebb vezető nevére sem emlékeztek már.

Pedig érdemei kétségtelenek. Kitűnő vezető volt, kitűnő mászó s kétségkívül törekvő, önálló gondolkozású ember. Új útra tört s jutott, úttörője volt a Tátra új magashegyi feltárásának s annyi csúcst mászott meg elsőnek, mint senki előtte. Hogy jelleme nem volt tiszta s így letört hírneve tetőpontján, — ez végzete. Elismeréssel és sajnálattal adózunk emlékének.

Hefty Gyula Andor.

TARTALOM.

<i>Grósz Alfréd</i> : A Markazittoronny déli falának első átmászása.	3
<i>Györfly István</i> : Bibliographia botanica Tatraënsis V.	14

Egyesületi ügyek.

Teleki Sándor gróf, a MKE elnöke — v. b. t. t. <i>Hefty Gyula Andor</i>	25
Fischer Miklós, kir. tanácsos, ügyvivő alelnök 25 éves működése.	29
<i>Hajts Béla</i>	33
A Magyarországi Kárpát Egyesület tisztikara	33
Tiszteletbeli tagok	34
A központi választmány tagjai	35
A MKE bizottságai, képviselői	37
Jegyzőkönyvek	50
Évi jelentés	60
A múzeumi bizottság jelentése	61
A vezetőség bizottság jelentése	62
A TÖMB 1915—6. évi működése	66
A MKE 1916. évi zárszámadása	68
A MKE alapítványainak kimutatása	70
A MKE 1917. évi költségelőirányzata	70

Az osztályok jelentései:

Branyiszközi osztály	72
Eperjesi osztály	73
Gölniczvölgyi osztály	74
Gömöri osztály	75
Iglói osztály	76
Kassai osztály	81
Keleti Kárpátok osztálya	83
Lőcsei osztály	84
Síosztály	84
Sziléziai osztály	85
Zólyom megyei osztály	87
Kimutatás a Turistákfalvára rendezett gyűjtésről	87

Irodalmi ismertetések.

Turistaság és Alpinizmus, VI. évfolyam. <i>Hefty Gyula Andor</i>	88
„Igló környéke, a Hernádáttörés és a Glatz” turistakalauza.	94
Tátra-figyelő <i>Iff. Marcek Aladár</i>	95

Nekrológok.

Róth Márton. <i>Löwy Mór</i>	98
Husz János. <i>Varga Imre</i>	104
Id. Hunsdorfer János. <i>Hefty Gyula Andor</i>	106

CORNIDES

és TÁRSAI

konzervgyára Igló.

Ajánlja közkedvelt és kitünő gyártmányait, úgymint : málna, meggy, fekete és vörös áfonya, csipkebogyó, barack- és eperiz, málna- és citromszörp, vörös- és fekete áfonya-különlegességek üveg kben és vedrekben. Hires iglói turista- és vadászkonzervek, finom pástétom, kiválóan finom Juniperus borókapárlat, tátrai füveslikőr, áfonya asztali bor és áfonya gyógyborkülönlegességek. □ □ □ □ □ □ □ □ □ □
Mindennemű kérdézősködéésre a legnagyobb készséggel adunk választ és kívánatra árlapot is küldünk.

BARLANGLIGET

klimatikus gyógyhely és gyógyfürdő
a Tátra alján 763 m nyire a tenger színe felett.

Hidegvízgyógyintézet, villamos fény- és melegfürdők. Közvetlen kősziklából fakadó forrásvíz.

Ozónás üdítő levegő a fenyvesek között.

Szobaárak a legjutányosabbak.

Gyógy- és zenedíj nincs. □ Kitünő konyha. □ Vadászat és pisztránghalászat.

Vasúti állomás **Szepesbéla-Barlangliget.** Bér- és társaskocsi-összeköttetés. □ Posta, táviró- és telefonállomás Barlangligeten. □ A látványos cseppkőbarlang villanyvilágítással van berendezve, valamint a telep is.

Fürdőleirással a fürdőigazgatóság szolgál.

FEKETEHEGY-SZÁLLÓ IGLÓN, szemben a vasúti állomással.

Feketehegyre, Iglófürdre, Lőcsére, Szepesváraljára utazók, a Branyiszkóra, Hernádáttöréshez, a Kiszel-, Szokol- és Szuchabéla-szurdokokba, a Dobsinára kirándulók részére a legalkalmasabb szálló. A szállodában vendéglő is van. Kitűnő konyha. Modern berendezésű, tiszta, olcsó szobák. Pontos kiszolgálás.

ANTAL IMRE szállótulajdonos.

Városi VIGADÓ-szálloda IGLÓ.

Kényelemmel berendezett 20 szoba Étterem.
Kávéház. Kitűnő konyha. Bel- és külföldi
italok. Központi fűtés. Villamvilágítás

Pfanczelter Károly, szállodás.

GABRIEL ADOLF

BOROVICSKATELEPE ■■■ SZEPESBÉLÁN.

Szállítja naponta posta vagy vasút útján
kicsiben és nagyban a kipróbált
szepesbélai kárpáti
boróka-borovicskát.

Saját főzője. = Árjegyzék kívá-
natra díjmentesen küldetlk.

SZENTIVÁNYI CSORBATÓ.

Magaslati gyógyhely a Magas Tátra déli lejtőjén 1356. m. tengerszín feletti magasságban a Csorba-Csorbatói fogaskerekű és a Tátralomnicz-Csorbatói villamos vasút végállomásának közvetlen közelében. Havasi levegője élénkítő és edző. Különösen javalva vérszegénység, idegesség, légzőszervi bántalmak ellen, Basedow-féle kórnál és üdülőknek. Elsőrangú szállodák. Villamos világítás. Központi fűtés. Pensio. Térzene, hangversenyek, alkalmi előadások, táncmulatságok, hegyi kirándulások, vadászat, pisztráng-horgászás, tennisz, több kilométerre kiterjedő kitűnő karban levő hegyi sétautak. Tuberkulózisban szenvedők nem vétetnek fel. Posta, távirda és távbeszélő-állomás a telepen. — Idény június 1-től szept. 30-ig. Ismertetővel, mindennemű felvilágosítással szolgál a fürdőigazgatóság.

TÁTRALOMNICZ

Nyári és téli magaslati gyógyfürdő és nyaralótelep 849—1030 m. tengerszín feletti magasságban a Magas Tátra déli lejtőjén, hatalmas fenyvesek által övezve. A Poprád-Felka-Tátralomniczi vasút és a Csorbató Tátralomniczi villamos vasút végállomása. Havasi levegője élénkítő és edző. Modern vízgyógyintézet, gyógytornaterem, Uszoda. Szállodák. A „Palota-szálló“ a szállodaépítézet remeke. Lift. Minden szállodában központi gőzfűtés. Biológiai teleppel ellátott csatornázás. Nagyszerű csarnok és étterem, olvasó. Pensiórendszer. Remek kilátás a poprádi völgyre és a havasokra. Kitűnő ivóvíz, vízvezeték, villamvilágítás. Térzene, hangversenyek, alkalmi előadások, táncmulatságok, hegyi kirándulások, vadászat, halászat, galamblovészet, tennisz, golf, téli sportok, 3400 m. hosszú bobsleigh és külön ródli pályával. 14 forduló és állandó 9°/₁₀ esés. A pályák villamos erőre berendezett nyílegyenes sodronykötél felvonó pályával (2460 m.) és vízvezetékkel vannak ellátva.

Különösen javalva üdülőknek vérszegénységnél, sápkórnál, Basedow-kórnál, légzőszervi hurutos bántalmaknál, ideges túlzgatottságnál, kimerültségnél. — Tuberkulózisban szenvedők nem vétetnek fel. Nyári idény május 15-től szeptember végéig. Téli idény december 15-től február végéig. Ismertető és mindenemű felvilágosítással szolgál a fürdőigazgatóság.

DR. SZONTÁGH MIKLÓS GYÓGYINTÉZETE ÚJTÁTRAFÜRED

1010 m. magasan a tenger felszíne felett. Egész éven át nyitva.

Heliótherápia. :: Röntgen-laboratorium. :: Fekvő-
és hízlaló-kúrák. :: Nap- és légfürdők. :: Vízyógy-
intézet. :: Mesterséges magaslati napfénykezelés.

■ ■ **Tüdőbetegeknek külön osztály.** ■ ■

Részletes prospektussal, kimerítő felvilágosítással szívesen szolgál az igazgatóság.

IGLÓFÜRED

KLIMATIKUS GYÓGYHELY és GYÓGYFÜRDŐ

:: Szepesmegyében, Igló város határában, 580 méternyire a tenger felett. ::

Vízyógyintézet. — Meleg kád- és fenyőfürdők.
Napfürdők. — Dr. Wagner-féle szénsavas-fürdők.
Villamos fürdők. — Dr. Bulling-féle inhalato-
rium. ○ Szobaárak: **3—12** koronáig. — Pensio.

Évad: június 1-től szeptember 30-ig.

==== **Állandó fürdőorvos.** ====

Posta, táviró- és távbeszélő-állomás a für-
dőben egész idény alatt nyitva. ○ Villamvilágítás.

Vasúti állomás: **Igló.** (Kassa-oderbergi vasút).

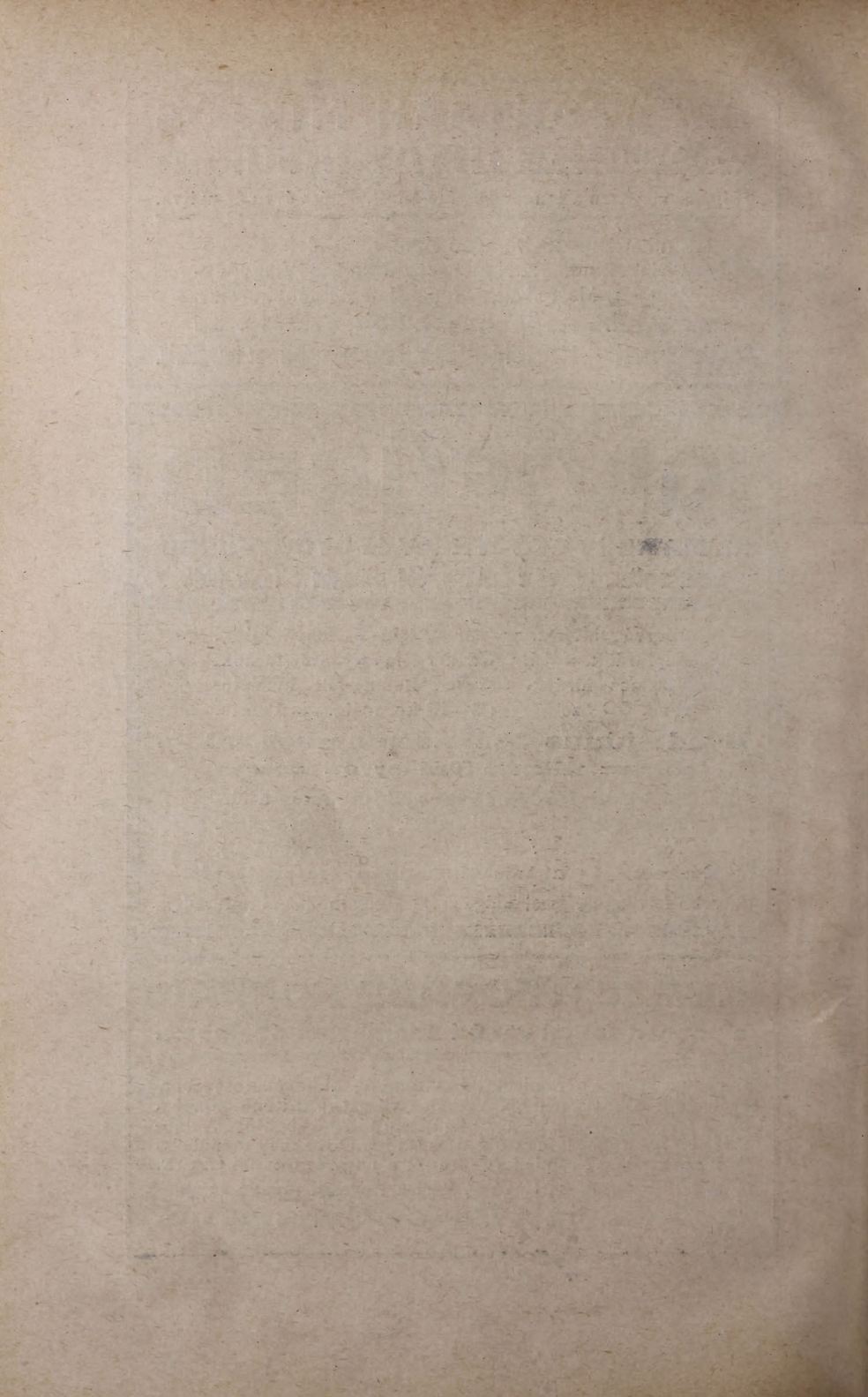
Békkocsi- és automobilomnibusz-összeköttetés.

Bővebb felvilágosítással szolgál a fürdőgondnokság Iglófüreden.

NEMZETI FOGADÓ POPRÁD

a poprád-felkai vasúti állomással szemben.

Harmincz szépen berendezett és kitünő ágyakkal ellátott szoba
Szobaárak **3** K-tól feljebb. Villamos világítás. Kitünő konyha-
olesó árakkal. Tiszta, hamisítatlan italok. Saját fogatok. A dob-
sinai jégbarlangot látogatók számára igen alkalmas szállóhely.
A t. ez. közönség rendelkezésére áll a nagy árnyas fenyőpark.
A t. ez. közönség pártfogását kéri a Nemzeti fogadó tulajdo-
nosa és kezelője **özv. Payer Gusztávné.**

Tátraszéplak

Magaslati gyógyhely, vízgyógyintézet, szanatórium egész évi üzemmel.

Posta, táviró, telefon helyben.

Fekszik 1010 méter tengerfeletti magasságban, a Magas Tátra déli lejtőjén, fenyvesek közepette, Tátrafüredtől 3 kilométerre.

Éghajlata kellemes, üdítő és edző. — **Vízgyógyintézete** modern berendezésű, központilag fűtött. — **Gyógytényezők:** vízgyógy mód, svéd gyógygimnasztika, massage, villamosítás (galvan. és farad.), terrain- és diétakúrák. **Szénsavas fürdők.**

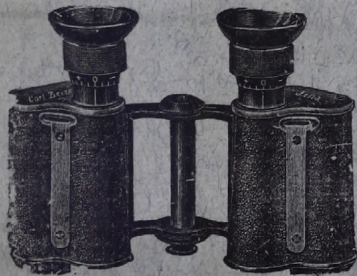
Fürdőorvos: **Dr. Guhr Mihály.**

Szobák ára **3 K**-tól feljebb. :: Ellátás naponként **16 K.**

Bővebb tudósítással szolgál a Fürdőigazgatóság Tátraszéplakon.

**Kettős
utazó**

látócsövek

kívül chagrin-bőrrel bevonva, feketére lakkozott foglalványban, achromatikus tárgylencsékkel 10 korona, nagyobb alakban 20 és 24 korona. Ugyanaz gyors használatra (a tirage rapide) 30 korona, kettős utazó látócsövek alumíniumból 30—40—50 korona.

Távolságmérők, zsebhőmérők, zsebaneroidok, iránytűk, fényképezeti készülékek művészek, műkedvelők, turisták, nyaralótulajdonosok stb számára. Igen egyszerű eljárás, biztos sikerrel. Nagy választék 40 kor.-tól feljebb.

**Calderoni és Társa, Budapest,
V., Gizella-tér 1. szám.**

Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve.

TÁTRAFÜRED

**klimatikus gyógyhely és vízgyógyintézet
a Magas Tátra központjában** 1020 méter
magasságban.

A Magas Tátra legrégibb és legnagyobb fürdőtelepe

Északról védett, páratlan szép fekvéssel, sűrű fenyvesek közepette. A Nagyszállóban és 19 lakóházban 400 szoba 600 ágygyal. Teljesen modern, pazarul berendezett iüirdöház. Törpefenyő-, szénsavas, sós és oxigén-fürdők. Forrólég- és villamos kezelés. A turisztika központja. Villamos vasút Csorba felé, Tátralomnicz felé, a Tarajkára és Poprád-Felkára. E négy irányban országút is, azonkívül több mint 30 kilométer gondozott sétaút központja. Hegyi vezetők. Hátaslovak. Bérautók. Auto-garage. A legtöbb kirándulás kiinduló pontja. Több vendéglő. Kitünő konyha. Pensio-rendszer. Kávéház. Ásványvízforrások. Gyógyszertár. Villamos világítás. Szobák ára 2 koronától felfelé. Elsőrendű téli gyógyhely és téli sporttelep. 5 1/2 kilométeres ródlí- és bobsleigh-pálya. Koresolyapálya. Sítanfolyam. **Nyári idény:** május közepétől szeptember végéig. **Téli idény:** december elejétől márczius közepéig. **Vasútállomás: Poprád-Felka,** onnét 1/2 óra villamos vasúton. Fürdőorvos: **Dr. Gámán Béla.** Prospektust küld a fürdőigazgatóság.